

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ESKİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ'NDE
ERYTHRAI TARİHİ VE SİKKELERİ

Ersin BAKIŞ

2501150158

TEZ DANIŞMANI

Doç.Dr. Aliye EROL-ÖZDİZBAY

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ERSİN BAKIŞ Numarası : 2501150158
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : TARİH / ESKİÇAĞ TARİHİ Danışmanı : DOÇ. DR. ALİYE EROL ÖZDİZBAY
Tez Savunma Tarihi : 14.06.2019 Saati : 13:30
Tez Başlığı : " Roma İmparatorluk Dönemi'nde Erythrai Tarihi ve Sikkeleri "

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. ALİYE EROL ÖZDİZBAY		Kabul
2- PROF. DR. MUSTAFA HAMDİ SAYAR		Kabul
3- DOÇ. DR. AYŞE GÜL AKALIN ORBAY		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. BÜLENT ÖZTÜRK		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ Y. GÜRKAN ERGİN		

ÖZ

Roma İmparatorluk Dönemi Erythrai Tarihi ve Sikkeleri

Ersin BAKIŞ

Bu yüksek lisans tezinin amacı, antik İonia bölgesinde yer alan, günümüzde İzmir ili Çeşme ilçesine bağlı Ildır köyünde bulunan Erythrai kentinin Roma İmparatorluk Dönemi tarihi ve sikkelerine, yayımlanmış yazıtlar, antik kaynaklar, modern araştırmalar, arkeolojik kalıntılar ve sikke katalogları aracılığı ile ışık tutmaktır. Kentin tarihi, kuruluşundan Roma İmparatorluk Dönemine kadar genel hatları ile ele alınmış, Roma İmparatorluk Dönemi tarihi ise antik kaynaklar, yayımlanmış sikke ve yazıtlar derlenerek bu tez için oluşturulmuş kataloglar üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Kentin bu dönemdeki ekonomik ve idari yapısı, kültürleri, agonları ile kent tarihi kronolojik olarak ele alınmış, tez adına oluşturulan yazıt ve sikke kataloglarından elde edilen bilgiler ile desteklenilmeye çalışılmıştır. Kente ait yayımlanmış olan sikkeler, kazı sikkeleri içerisinde bulunan Roma İmparatorluk dönemi sikkeleri, online müze koleksiyonları ve müzayedelerden derlenerek bir katalog oluşturulmuştur. I.Philippus ve I.Valerianus dönemlerine tarihlenen, Erythrai ve Khios arasında yapılmış olan Homonoia anlaşması adına basılmış olan sikkeler de katalog içerisinde yer almaktadır. Sikkeler üzerinde görülen tipler, lejantlar, memur adları, kontrmarklar ve sikkelerin ölçüleri tez içerisinde bulunan katalog üzerinden değerlendirilmiştir. Erythrai Roma İmparatorluk dönemi sikkelerinin basımı Augustus'un imparator olması ile başlamış, dönemsel kesintilere uğrayarak Gallienus dönemi dahil olmak üzere darp edilmeye devam etmiştir. İmparator veya ailesinin portrelerini taşıyan ve taşımayan olmak üzere ayrılmış olan toplam 69 sikke serisine ait 383 örnek katalogda yer almaktadır. Katalogda 69 sikke serisinin 24'ü imparator ailesi portresi taşımayan 143 örnek, 45'i portre taşıyan 240 örnek ile yer almaktadır. Bu sikke serilerinin 7'si ise Khios ile yapılan Homonoia anlaşması adına basılmış sikkelerdir.

Anahtar Kelimeler: İonia, Erythrai, Sikke, Numismatik, Tarih

ABSTRACT

The History and Coinage of Erythrae in The Roman Imperial Period

Ersin BAKIŞ

The purpose of this post-graduate thesis is to enlighten the history and coinage of Erythrae in the Roman Imperial Period, which is located in Çeşme/Ildır village at the present time and Ionia in ancient times, through published inscriptions, ancient authors, modern researches, archaeological evidences and coin catalogues. Erythrae's history from establishment to the Roman Imperial Period processed in general, and Roman Imperial Period is processed through ancient authors and catalogues compiled from published coins and inscriptions of the city for this thesis. City's economic and administrative structure, cults, agons, and history of the city chronology is processed and supported with the evidence from inscription and coin catalogues within the thesis. Published coins from the catalogues, coins gathered from the excavations, online museum collections and auctions are compiled to build a catalogue. Homonoia coins of Erythrae and Chios that has been dated to I.Philippus and I.Valerianus are included in catalogue. Coins are examined by their typology, legends, countermarks, officers, diameters and weights through the coins in the catalogue. Erythrae's Roman Provincial coinage starts with Augustus and city kept minting coins including Gallienus period with periodical gaps. Total number of 69 coins with or without imperial portrait and 385 examples of those coins are included in the catalogue. 45 of those coins have imperial portraits on obverses with total of 241 examples. 24 coins which does not have imperial portraits has a total number of 145 examples. 7 coins included in the catalogue are minted for Homonoia treaty of Erythrae and Chios.

Keywords: Ionia, Erythrae, Coin, Numismatics, History

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam süresince, çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren, yardımlarını esirgemeyen, zamanını ve değerli bilgilerini paylaşan Sayın Doç. Dr. Aliye Erol Özdizbay'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Eğitim sürecim boyunca bilgilerini ve desteklerini esirgemeyen İstanbul Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı hocalarım Sayın Prof. Dr. Hamdi Şahin, Sayın Prof. Dr. Mustafa Hamdi Sayar, Sayın Doç. Dr. Erkan Konyar, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Gürkan Ergin'e teşekkürlerimi sunarım.

2014 yılından bu zamana çalışmalarında bulunduğum Erythrai Antik Kenti kazıları başkanı Ankara Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Ayşe Gül Akalın Orbay'a, Ankara Üniversitesi Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Dr. Öğretim Üyesi Sayın Çiğdem Gençler Güray'a, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Dr. Öğretim Üyesi Sayın Özlem Vapur'a, Ankara Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı Arş. Gör. Sayın Türkan Banu Güler, kazı ekibine ve Sayın Prof. Dr. Koray Konuk'a destekleri için teşekkürü borç bilirim.

Kaynaklara ulaşmam adına destekleri için İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü, Ankara İngiliz Arkeoloji Araştırma Enstitüsü, ve Türk Tarih Kurumu kütüphanelerine ve çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak yaşamımın her döneminde bana destek olan, maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen ailem ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ve sevgilerimi sunarım.

Yüksek lisans tezimin Erythrai antik kenti tarihine katkı sağlaması ve gelecek çalışmalara yardımcı olması dileğiyle.

ERSİN BAKIŞ

İSTANBUL 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
LEVHALAR LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMALARIN TARİHÇESİ VE KAYNAKLAR

1.Araştırmaların Tarihçesi ve Kaynaklar.....	3
--	---

İKİNCİ BÖLÜM

KENTİN TARİHİ COĞRAFYASI

2. Kentin Tarihi Coğrafyası.....	6
----------------------------------	---

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARKEOLOJİK KALINTILAR

3. Arkeolojik Kalıntılar.....	9
-------------------------------	---

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KURULUŞUNDAN ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİNE KADAR ERYTHRAI TARİHİ

4.Kuruluşundan Roma İmparatorluk Dönemine Kadar Erythrai Tarihi.....	11
--	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ ERYTHRAI TARİHİ

5. Roma İmparatorluk Dönemi Erythrai Tarihi.....	Error! Bookmark not defined.
5.1.Kaynaklar.....	16
5.2. Kentin Ekonomik ve İdari Yapısı.....	17

5.3. Agonlar.....	18
5.4. Kültler.....	20
5.5. Kronolojik Kent Tarihi.....	26

ALTINCI BÖLÜM

ERYTHRAI ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ SİKKELERİ

6. Erythrai Roma İmparatorluk Dönemi Sikkeleri.....	Error! Bookmark not defined.
6.1. Genel Değerlendirme.....	31
6.1.1. İmparator Portresi Taşımayan Sikkeler	31
6.1.2. İmparator Portresi Taşıyan Sikkeler	32
6.2. Tipler	35
6.2.1. Tanrı, Tanrıça ve Mitolojik Tipler.....	35
6.2.1.1. Aksos.....	35
6.2.1.2. Aleon.....	36
6.2.1.3. Asklepios.....	36
6.2.1.4. Athena	37
6.2.1.5. Demeter	37
6.2.1.6. Dionysos.....	39
6.2.1.7. Erythros	39
6.2.1.8. Herakles.....	40
6.2.1.9. Knopos	41
6.2.1.10. Sibyll Herophile	41
6.2.1.11. Tykhe	42
6.2.2. Diğer Tipler.....	42
6.2.2.1. Cista Mystica.....	42
6.2.2.2. Çelenk	43
6.2.2.3. Demos	43

6.2.2.4. Haşhaş ve Buğday Başağı	43
6.2.2.5. Gemi Pruvası	44
6.2.2.6. Kalathos	44
6.2.2.7. Meşale	44
6.2.2.8. Senato	44
6.2.3. Homonoia Sikkelerinde Khios Tipleri	45
6.2.3.1. Apollon	45
6.2.3.2. Dionysos	45
6.2.3.3. Sfenks	45
6.3. Lejantlar	45
6.3.1. Ön Yüz Lejantları	45
6.3.2. Arka Yüz Lejantları	46
6.4. Magistratlar	47
6.5. Kontrmarklar	49
6.6. Ölçüler	50
SONUÇ	54
KAYNAKÇA	59
EKLER	71
LEVHALAR	162

LEVHALAR LİSTESİ

- Lev. 1 Harita 2.1 :** Ildır köyünün lokasyonunu gösteren harita:
<https://www.google.com/maps/>
- Lev. 1 Resim 2.1 :** Ildır köyü ve arkeolojik kalıntıların belirtildiği hava fotoğrafı
: <http://ankusam.ankara.edu.tr/erythrai/>
- Lev. 2 Resim 2.2 :** Kent planının bilgilendirme tabelasından alınmış bir fotoğrafı
: <http://arkeogezi.blogspot.com/2014/06/erythrai.html>
- Lev. 2 Resim 3.1 :** Athena Tapınağı günümüzdeki durumu :
<http://www.kultur.gov.tr/>
- Lev. 3 Resim 3.2 :** Athena Tapınağı planı
- Lev. 3 Resim 3.3 :** Erythrai Tiyatrosunun havadan fotoğrafı :
<http://www.kultur.gov.tr/>
- Lev. 4 Resim 3.4 :** Kentte görülen Hellenistik evlerin planı : Ekrem Akurgal,
Erythrai an Ancient Ionian City, Tifset A.Ş., İzmir, 1979
- Lev. 4 Harita 5.1 :** Sibyll Mağarasının görüldüğü kent planı : “Erythrai”
RE,1909
- Lev. 5-13 S1-69** Erythrai Roma İmparatorluk Dönemi Sikkeleri

KISALTMALAR LİSTESİ

AE	Bronz
a.e.	Aynı eser/yer
a.g.e	Adı geçen eser
A.Y.	Arka Yüz
Bkz.	Bakınız
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
Env.	Envanter
g	Gram
Grek.	Grekçe/Yunanca
Kat.	Katalog
Lev.	Levha
Mm	Milimetre
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
No.	Numara
Res.	Resim
Ö.Y.	Ön Yüz
s.	Sayfa
S.	Sikke
Y.	Yazıt
Yy	yüzyıl

GİRİŞ

Tezin amacı Erythrai tarihini kuruluşundan itibaren Roma İmparatorluk dönemine kadar genel hatları ile ele aldıktan sonra antik kaynaklar, yazıtlar, sikkeler ve modern kaynakları kullanarak kentin pek bilinmeyen Roma İmparatorluk Dönemi tarihine ışık tutmaktır.

Günümüzde İzmir ili Çeşme ilçesinin Ildır köyü sınırları içerisinde kalan ve antik dönemde On İki İon kentinden biri olan Erythrai'nın Tunç Çağı'ndan beri yerleşim gördüğü, Arkaik ve Klasik dönemlerde güçlü ve ekonomik açıdan zengin bir kent olduğu antik kaynaklar ve yapılmış modern çalışmalar ile açığa çıkmıştır. Hellenistik Dönemde bu derece önemli bir noktada olmasa da yine dönem içi hadiselerde adı geçmektedir. Kentin Roma hakimiyeti altındaki durumu net olarak bilinmemektedir. Bu tezdeki amaç kentin sikkeleri ve yazıtları bir araya getirilerek ve bu kaynaklar esas alınarak Roma İmparatorluk Döneminde Erythrai'nın ekonomik, idari ve sosyal durumunun açığa çıkarılmasıdır.

Tez kapsamında M.Ö.10.yüzyılda kurulan kentin Roma İmparatorluk dönemi tarihi, coğrafyası, antik ve modern kaynaklar üzerinden araştırılmıştır.

Çalışmaların ilk kısmını kent ile ilişkili kaynakların bir araya getirilmesi oluşturmuştur. **Realencyclopädie** ve **Der Kleine Pauly** gibi ana kaynaklarda kent başlığı incelenmiştir. Kente dair bilgiler edilmesinin ardından Roma İmparatorluk Dönemine ilişkin kaynaklar detaylı bir şekilde incelenilmiştir. Bunun sonrasında ise döneme ilişkin yazıt ve sikke katalogları taranarak kullanılacak esas kaynaklar ve tez içerisinde bulunan sikke, yazıt ve antik kaynaklar katalogları oluşturulmuştur.

Sikke kataloğunun oluşturulması adına **Roman Provincial Coinage I-II-III-IV-VI** ve online kataloğu, **BMC Ionia**, **SNG Copenhagen**, **Deutschland**, **Fitzwilliam**, **München**, **Tübingen**, **Hunterian**, **Imhoof-Blumer Antike Griechische Münzen**, **Griechische Münzen**, **Kleinasiatische Münzen**, **Monnaies Grecques**, homonoia sikkeleri için Franke-Nolle **Die Homonoia Münzen Kleinasiens und der thrakischen Randgebiete I** ve Waddington, Lindgren, McClean, Weber koleksiyonları için oluşturulmuş kataloglar incelenmiş, Asia Minor

Coins, Coin Archives, Wildwinds gibi çevrimiçi kaynaklar taranmıştır. Çalışmada ele alınan dönemin Roma İmparatorluk Dönemi olması dolayısıyla tez ve katalogda RPC serisi esas kaynaklardan biri olarak kullanılmıştır.

Cevdet Bayburtluoğlu'nun TTK tarafından yayınlanmış ‘**Erythrai I-II**’ kitabı kent tarihi için yapılan önemli bir çalışmadır. Ayrıca tezde yer alan Antik Kaynaklar kataloğunda çeviriler bu kitaptan alınmıştır. Yunanca ve Latince kısımlar için ise online olarak Perseus (www.perseus.tufts.edu), Livius (www.livius.org), Attalus (www.attalus.org) kaynakları kullanılmıştır.

Yazıtlar için H. Engelmann ve R. Merkelbach tarafından derlenmiş olan ‘Die Inschriften von Erythrai und Klazomenai I-II’ esas kaynak olarak kullanılmıştır. IGR, Mouseion, SEG katalogları taranmış, The Packard Humanities Institute, Cornell University, Ohio State University tarafından devam eden online proje olan www.epigraphicum.packhum.org kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMALARIN TARİHÇESİ VE KAYNAKLAR

1.Araştırmaların Tarihçesi ve Kaynaklar

Erythrai antik kentinden söz eden ilk isimlerden biri M. Tournefort'tur. Seyyah, Çeşme Karaburun'dan ve Erythrai'ın bu yarımada içerisinde yer aldığından, toprakların verimliliğinden bahsetmektedir¹. Antik kentin yerini tespit etmiş olan ilk batılı seyyah olarak R. Chandler bilinmektedir. Bu kişilerden önce ise Piri Reis'in, kalıntıları haritasında gösterdiğini belirtmek gerekir². W. Leake Kente uğramamış fakat antik kaynaklar yolu ile şehrin lokasyonundan söz etmiştir³. 1836'da kente gelmiş olan Hamilton da yine Erythrai'dan bahsetmektedir⁴. Hamilton kentin daha sonraki isimlerinden olan *Rithri*'yi ve bu ismin antik kent ile ilişkisinin olmadığını anlatmaktadır. Charles Texier de kenti gezen araştırmacılar arasında yer almaktadır. L. Buresch, Le Bas-Waddington, August Boeckh, G. Weber ise Erythrai yazıtları üzerine önemli çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Kentin yazıtları için tez içerisinde esas kaynak olarak kullanılmış, H. Engelmann ve R. Merkelbach tarafından derlenmiş 'Die Inschriften von Erythrai und Klazomenai I-II'da kent tarihi için yapılmış önemli bir çalışmadır.

Kent üzerine ilk kazılar 1963-1966 yılları arasında Prof. Dr. Hakkı Gültekin tarafından gerçekleştirilmiştir. Ardından 1965-1982 yılları arasında Prof. Dr. Ekrem Akurgal ve Prof. Dr. Cevdet Bayburtluoğlu tarafından kazılar yapılmıştır. Yapılan kazılarda akropolis eteğinde görülen tiyatro, akropolis üzerindeki Athena Tapınağı ve tapınak çevresindeki buluntular açığa çıkarılmıştır. Yine Prof. Dr. Ekrem Akurgal döneminde yapılan çalışmalarda Cennettepe olarak adlandırılmış alanda Roma villaları ve akropolisin kuzey batısında kalan Hellenistik evler açığa çıkarılmıştır. 2003 yılında yapılmış olan yüzey araştırmaları ardından 2007 yılında Ankara Üniversitesi Eskiçağ Tarihi öğretim üyesi Doç. Dr. Ayşe Gül Akalın Orbay

¹ M.Tournefort., **A Voyage into the Levant Vol. 1, London**, 1718, p.282

² Cevdet Bayburtluoğlu , **Erythrai Cilt I-II**(2. Baskı), Ankara , TTK, 2015, s.19

³ W. Leake., **A tour in Asia Minor**, London, 1824, p.284

⁴ W. J. Hamilton, **Researches in Asia Minor Vol 2., Pontus and Armenia**, London, 1842, p.6

tarafından tekrar başlamış olan kazı çalışmaları günümüzde devam etmektedir. Cennettepe Roma villalarında yapılan kazılar sonrasında çalışmalar Aleon olarak adlandırılmış olan kontekstte devam etmektedir.

Bu tezde antik yazarlar, yazıtlar ile tezin ana konusunu oluşturan sikkeler, kent tarihi için esas kaynakları oluşturmaktadır. Antik kaynaklar ve yazıtlar Roma İmparatorluk dönemi öncesi adına gerek tarihi olaylarda Erythrai'ın yeri, gerekse kentin coğrafyası ve fiziki yapısı açısından önemli bilgiler vermektedir. Fakat İmparatorluk dönemine gelindiğinde bu kaynaklardan ele geçen bilginin önceki dönemlere göre büyük miktarda azaldığı dikkat çekmektedir. Antik kaynaklar Roma İmparatorluk dönemi adına genellikle kısa halde ve kent içerisinde elde edilen ürünler hakkında bilgi vermektedir. Yazıtlar imparatorlara yapılan onurlandırma yazıtları, mezar ve adak yazıtları olarak görülmektedir. Bu yazıtlar içerisinde ise Demeter, Sibyll, Augustus, Marcus Aurelius ve Hadrianus'a yapılan onurlandırmalar dikkat çekmektedir. Yazıtlar içerisinde sikkeler üzerinde görülen bazı magistrat isimleri ile ilişkilendirmeler yapılabilmektedir. Sikkeler, daha sonra da anlatılacağı gibi, kentte yoğun tapınım gören kültler, Axios ve Aleon gibi nehir tanrısı betimleri ile coğrafyası v.b. konularda Roma İmparatorluk döneminde Erythrai kentinin nasıl bir durumda olduğu konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. Sikke kataloğunun oluşturulmasında **Roman Provincial Coinage I-II-III ve online kataloğu, Catalogue of Greek Coins in the British Museum Catalogue of Greek Coins of Ionia, Sylloge Nummorum Graecorum The Royal Collection of Coins and Medals Danish National Museum Vol. 5, Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland Ionien 6.Heft, Sylloge Nummorum Graecorum Fitzwilliam Museum Leake and General Collections, Sylloge Nummorum Graecorum München Staatliche Münzsammlung Ionien 1, Sylloge Nummorum Graecorum Universität Tübingen, Sylloge Nummorum Graecorum Vol.XII The Hunterian Museum University of Glasgow Part I, Friedrich Imhoof-Blumer Antike Griechische Münzen, Griechische Münzen, Kleinasiatische Münzen, Monnaies Grecques, homonoia sikkeleri için Peter Robert Franke-Margret Karola Nolle Die Homonoia, M. Ernest Babelon-Inventaire Somaire de la Collection Waddington, F.L. Kovacs-Ancient Bronze Coins of Asia Minor and the Levant**

fromt the Lindgren Collection, Catalogue of the McClean Collection of Greek Coins in Fitzwilliam Museum I-III, L.Forrer-Descriptive Catalogue of the Collection of Greek Coins Formed by Sir Hermann Weber Vol.3 Part 1 katalogları ile birlikte Asia Minor Coins, Coin Archives, Wildwinds çevrimiçi kaynakları müzayede sikkelerinin taranması amacı ile kullanılmıştır.

Kent üzerine devam eden çalışmalar, henüz çok az bir kısmı açığa çıkmış olan kentin tarihi, ekonomisi, sosyal yaşam ve fiziki yapısı üzerine ışık tutmaya devam etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KENTİN TARİHİ COĞRAFYASI

2. Kentin Tarihi Coğrafyası

On iki İon kentinden biri olan Erythrai, günümüzde İzmir'in Çeşme ilçesinin 20 km kuzeydoğusunda yer alan Ildır (Ildırı) köyü içerisinde yer almaktadır (Harita 2.1). Ildır köyü Karaburun ya da antik adı ile Mimas yarımadasının Sakız'a (Khios) bakan kısmında kalmaktadır. Köy günümüzde kuzeyde Gerence körfezi ile Güzelbahçe, doğuda Mordoğan ve Barbaros köyleri, güney doğusunda Germiyan köyü, güneyinde ise Reisdere köyü ile sınırlıdır. Sözü edilen bu köyler ve topraklarında Erythrai'a ait yazıt ve sikke gibi önemli buluntular ele geçmiş, geçmeye de devam etmektedir. Köy toprakları antik dönemdeki Erythrai'ın sınırları ile uyuşmaktadır¹.

Kentin coğrafyası dolayısıyla denize yakınlığı birçok açıdan kent adına önemlidir. Günümüzde olduğu gibi antik dönemde de kent deniz yollarını ekonomik açıdan yoğun olarak kullanmıştır. Plinius çift katlı çektirme olarak adlandırılmış bir gemi türünün Erythrai'lılar tarafından keşfedildiğinden bahseder, bu da kentin deniz yolları üzerine ne derece yoğunlaştığına önemli bir kanıttır². Kent için önemli bir yere sahip olan Herakles kültünün de Erythrai'a deniz yolu ile Fenikeliler tarafından gelmiş olduğu kente ilişkin anlatılan mythoslarda anlaşılmaktadır. Sikke betimlerinde ve antik kaynaklarda da görüldüğü üzere *Aleon* ve *Aksos* kentin önemli nehirleridir³. *Aleon* muhtemelen günümüzde köylülere Azmak olarak bahsedilen nehir olmalıdır. Kentin yakınında *Hippi* adaları görülmektedir. Jeolojik olarak kentte yoğun olarak andezit kaya görülmektedir.

Ekonomik açıdan kent coğrafyasında antik kaynaklarda bahsedildiği üzere av hayvanları⁴, üzüm bağları (Strabon kentte üzüm yiyen böceklerin olmamasından söz

---

¹ Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.3

² Plinius, **Historia Naturalis**, 7.207

³ Aleon: Plinius, 31.14, 5.31.117 ve S38; Aksos: S6

⁴ Strabon, **Geographika**, 14.1.33

eder) ve şarap üreticiliği (*anthosmias* adı verilen kent üretimi bir şaraptan söz edilir)⁵, değirmen taşı üretimi, kent üretimi amphoralar ve Kalpion adı verilen bir kap türü ile yün ticareti önemli bir yer tutmaktadır. Bunlar yanı sıra daha önce söz edildiği gibi kent deniz yolu kullanımı ve ticaret için çift katlı çekirme gemilerini keşfetmiştir.

Kentin merkezi yerleşim alanı günümüzde halihazırda ayakta duran surları ile net olarak görülebilmektedir (Resim 2.1). Surlar ve ele geçen buluntular en azından M.Ö.4.yüzyıldan itibaren kentin yerleşiminin burada olduğunu göstermektedir (Resim2.2). Bunun ile birlikte J.M.Cook kentin Arkaik Dönem yerleşiminin Ildırı'dan farklı bir yerde olduğunu söylemektedir. Carl Roebuck ise kentin diğer koloniler gibi bir yarımada içerisinde aranması gerektiğini belirtmiştir⁶. Fakat Hakkı Gültekin, Ekrem Akurgal ve Cevdet Bayburtluoğlu tarafından gerçekleştirilmiş çalışmalarda gerek akropolis üzerinde ele geçmiş buluntular ve mimari, gerekse şehrin yerleşim alanı olarak içerisinde ele geçen diğer buluntular arkaik yerleşimin de Ildırı içerisinde olduğunu kanıtlar niteliktedir. Erythrai'nin kurulduğu bu alan savunma için iyi bir yer olarak görülmektedir. Burada kara yolu ile ulaşımına uygun olan tek bir geçit olması savunma konusunda önemli bir avantaj sağlamış olmalıdır⁷. Yine akropolis hem dik oluşu hem de yüksekliği ile çevreyi gözetleme için geniş bir görüş alanı sağlamakta ve erken dönem kralları veya tyranları için bir yerleşim yeri ya da kale görevi görmüş olmalıdır.

Yerleşim alanı surlar ile ne kadar belirli olsa da, Erythrai'nin territoriumu için aynı durum söz konusu değildir. Erythrai, Teos, Klazomenai kentlerinin hakimiyet alanlarının net olarak tespit edilememesi, bunun üzerine kentler arasında belirlenememiş sınırların sürekli olarak değişmesi bu durumun anlaşılmasını daha da zorlaştırmaktadır.

---

⁵ Strabon, 13.100.613; Atheneus, **Deinospohists**, 1.32.b

⁶ Carl Roebuck, **Ionian Trade and Colonisation**, New York, Archaeological Institute of America, 1959, p. 14-15

⁷ Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.9

Antik kaynaklar bize Erythrai hakimiyet sahasında kalan bazı küçük yerleşimlerin isimlerini vermektedir. *Bouteia*⁸, *Elaios*, *Polikhna*⁹, *Pteleon*¹⁰, *Sidous*¹¹, *Kouruna*¹² (*Coryneum?*), *Kubeleia* ve *Upokremnos*¹³ ile *Korykos* olarak adı geçen bir yerleşim Erythrai'a bağlı olmalıdır.

---

⁸ Stephanos Byzantios, 280.8; Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.55

⁹ Thukydides, 8.14.3; 23.5

¹⁰ Thuk. 8.24.2; Plinius 5.117

¹¹ Thuk. 8.24.2

¹² Plinius 5.117

¹³ Strabon 644-645

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARKEOLOJİK KALINTILAR

3. Arkeolojik Kalıntılar

Akropolis üzerinde günümüzde temelleri görülen poligonal duvarlı Athena Tapınağı duvar örgüsü ve ele geçen malzemelerin tarihlenmesine göre M.Ö.8. ve 7.yüzyıllara aittir (Resim 3.2). Tapınak yakınında bulunmuş ve İzmir Arkeoloji müzesinde bulunan M.Ö.6. yüzyıla ait Kore heykeli önemli buluntular arasında yer almaktadır¹. Kent için büyük öneme sahip Herakles kültü ile ilişkili olan Herakleion ise muhtemelen köyün kıyıya yakın kısımlarında olmalıdır. Bayburtluoğlu köyün bugünkü halinde yel değirmeni ve jandarma karakolunun bulunduğu yer arasında geç arkaik döneme ait sütun kaideleri, tamburlar ve başlıklar bulunduğunu belirtmektedir². Günümüzde kalıntıları görülen önemli diğer bir yapı ise akropolisin batı yamacında kalan, Prof. Dr. Ekrem Akurgal döneminde kazılmış ve ilk yapım evresi muhtemelen M.Ö.3.yüzyıla ait, Hadrianus döneminde ise eklenti ve tamirlere uğramış tiyatrodur (Resim 3.3). Tiyatro çift diazomalı, cavea ve analemma duvarları ise Hadrianus döneminde yenilenmiş olmalıdır. Heroon ve Doç. Dr. Ayşegül Akalın-Orbay tarafından kazıları devam etmiş olan, mozaikli yapılara sahip Cennettepe Roma villaları³ ise günümüzde açığa çıkarılmış diğer yapılardır. Sözü edilen bu yapılar dışında kentin yerleşim alanını önemli ölçüde belirleyen surlar, kenti yaklaşık 5km'lik bir alanda çevrelemektedir. Yapının ilk evresi M.Ö.4.yüzyıl, esas kısımları ise M.Ö. 3. Ve 2.yüzyıllarda yapılmıştır. Surlar günümüze iyi korunmuş halde ulaşmıştır. Kazılar ile açığa çıkarılmış Hellenistik olarak tanımlanan evler (Resim 3.4) ve akropoliste bulunan Matrone Kilisesi kentte görülen diğer yapıları oluşturmaktadır. Kazı çalışmaları devam eden, Bayburtluoğlu tarafından imalathane ve depo olduğu düşünülen, akropolisin doğusunda Aleon nehrinin geçtiği düzlük alan

¹ Ayşegül Akalın-Orbay, "İonia'nın Önemli Ticaret Merkezi Erythrai", **İzmir Dergisi**, Eylül-Ekim 2010, 34-38, s.38

² Bkz. Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.10 ve Ayşe Gül Akalın, "Erythrai Kazısı 2009 Sezonu Kazı ve Araştırmaları", **32. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 4. Cilt, Ankara, 2011, 342-359

³ Ayşe Gül Akalın-Orbay, "2008 Sezonu Erythrai Kazı Çalışmaları", **31. Kazı Sonuçları Toplantısı**, 4. Cilt, Ankara 2010, 381-395.

ise kentin planına dahil olan diğer bir alandır⁴. Aynı zamanda kentin limanlarından birinin de bu alanda olduğu düşünölmektedir.

Kentin kuzey suru içinde ve dışında iki adet, diğeri ise Aleon nehrinin denize birleştiği kısma yakın alanda kalmak üzere görölen üç nekropolü olmalıdır.

---

⁴ Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.10

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KURULUŞUNDAN ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİNE KADAR ERYTHRAI TARİHİ

4.Kuruluşundan Roma İmparatorluk Dönemine Kadar Erythrai Tarihi

Erythrai kelime anlamı olarak kızıl veya kırmızı şehir anlamına gelir. Kent adını efsanevi kurucusu Zeus soyundan gelen Rhadamantys'in oğlu Erythros¹'tan almakla birlikte kentin kurulduğu alanın coğrafi özellikleri ile de kızıl kent adına uymaktadır². Strabon kentin bir süre Kodros soyundan gelen Knopos'a dayandırılarak *Knopoupolis* olarak adlandırıldığından söz etmektedir³. Kentin bu iki kurucusu sikkeler üzerinde de görülmektedir⁴.

Kent Pausanias tarafından da anlatıldığı üzere Erythros ile birlikte Girit'li kolonistler tarafından kurulmuş, bunun ile birlikte Lykia, Pamphylia ve Karia'lılar da buraya yerleşen kolonistler içerisinde yer almaktadır⁵. Ardından Fenikelilerin ticaret amacı ile kente geldikleri ve burada bir ticaret noktası oluşturdukları görülmektedir. Kentin en önemli kültü olarak nitelendirilebilecek olan Herakles kültürünün de Fenikeliler ile birlikte kente yerleştiği düşünülmektedir⁶. Hala doğruluğu kesinleşmemiş olan Girit kolonizasyonu ardından ise Ion kolonizasyonu kentte görülmektedir. Bu konuya dair önemli bir buluntu olan Paros mermer kroniği Ion şehirlerinin ve dolayısıyla Erythrai'nin kuruluşunu ilk olympiattan 301 yıl öncesi olarak göstermekte (yaklaşık olarak M.Ö.10.yy sonları)⁷, Bayburtluoğlu da 1974 yılı akropolis kazılarında M.Ö.6.yy eserleri ile birlikte Protogeometrik seramik parçalarının ele geçtiğinden söz etmektedir⁸. Bu bilgilere dayanarak kentte M.Ö.

¹ Aulus Gellius, *Noctis Atticae (Attic Nights)* (Ed. John C. Rolfe), London, William Heinemann Ltd., 1927, 2.26

² Bayburtluoğlu, *Erythrai*, s.14

³ Strabo, 14.100.632-633

⁴ Erythros: *BMC Ionia*, no. 119,120,121; S24, Erythros ve Knopos: S43

⁵ Pausanias, 7.3.7

⁶ Sözü edilen Herakles, Fenikeliler tarafından Melkart olarak adlandırılan Tyre Herakles'i olmalıdır.

⁷ Bayburtluoğlu, *Erythrai*, s.62; CIG II 2374, satır 42-44

⁸ A.e.

10.yy'dan itibaren Ion yerleşiminin başladığı söylenebilir. Bu noktadan itibaren ne kadar sürdüğü kesin olmayan bir dönem boyunca Erythrai krallık rejiminde yönetilmiştir. Yine krallık rejiminden oligarşik yönetime geçiş zamanı kesinleşmemiştir. Kent yönetiminde kral soyundan gelen *Basileus'un* halk tarafından seçilerek başa geldiği bilinmektedir⁹. Kent M.Ö. 8.yy'da dini ve siyasi birlik olan Panionion içerisinde bulunmaktadır¹⁰. Kentin daha önce de söz edilen *Pteleon*, *Bouteia*, *Elaios*, *Polikhna* ve *Sidous* gibi kendi territoryumunda kurduğu yerleşimler¹¹, Miletos ve Paros ile birlikte Parion'u kurması¹², aynı zamanda Panionion birliği içerisinde de bulunması kentin siyasi ve ekonomik durumunun iyi olduğuna dair bir göstergedir. M.Ö. 7.yüzyılda ise Pythagoras adlı bir kişinin yönetime karşı ayaklandığı, muhtemelen bu olaydan sonra da tyranlık döneminin son bularak kentte tam anlamı ile olmasa da demokratik bir yönetimin oluştuğu düşünülmektedir¹³. Bu dönemden Pers hakimiyetine kadar kentin ekonomik açıdan iyi olduğu kazılardan ele geçen kaliteli malzemeler ve M.Ö.7. yüzyıl sonunda bastığı elektron sikkeler ile görülebilmektedir.

Kent M.Ö.546'da Kyros'un Kroisos'a karşı zaferi ile Pers hakimiyeti altına girmiştir. Diğer kentlerde de görüldüğü gibi Erythrai da Perslere ödemeler yapmak durumunda kalmıştır. Kyros'un ardından tahta geçen Kambyses döneminde de değişiklik görülmemiş, Dareios döneminde ise yapılan ödemelerin artırılması, yönetsel ve ticari baskıların da yoğunlaşmasıyla Ionia kentlerinin ekonomik durumları daha da kötü bir hal almıştır. Bu baskılara karşı Miletos'ta Aristagoras tarafından başlatılan isyanın da başarısız olması ile Pers hakimiyeti devam etmiştir. M.Ö. 494'te meydana gelen Lade savaşına Erythrai'nin 8 gemi ile katıldığı bilinmektedir¹⁴.

Plataia ve Mykale savaşlarının Grekler tarafından kazanılmasından sonra Erythrai'nin Sparta birliğine katıldığı, ardından da M.Ö.477'de Attika-Delos Deniz

⁹ Arif Müfid Mansel, **Ege ve Yunan Tarihi**, Ankara, TTK, 1973, s.87-106

¹⁰ Herodotos, 1.142

¹¹ A.H.M. Jones, **The Cities of The Eastern Roman Provinces**, Oxford, Oxford University Press, 1971, p.33

¹² Jones, 1971, p.36

¹³ H. Gabler, **Erythra. Untersuchungen über die Geschichte der Stadt im Zeialter des Hellenismus**, Berlin, Mayer und Müller, 1892, p.7

¹⁴ Herodotos, 6.8

Birliğine üye olduğu ve birliğe yıllık olarak 7 talanton ödediği görülmektedir¹⁵. Ödenen bu yüksek miktar göz önünde bulundurulduğunda kentin bu dönemde önemli bir zenginliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. M.Ö.5.yüzyılda kentin kesintisiz olarak darp ettiği gümüş sikkeler de bu durumu destekler niteliktedir¹⁶.

Atina'nın Attika-Delos Deniz Birliği'nin kontrolünü tamamen eline alması ile birlik içerisinde huzursuzluklar ortaya çıkmaya başlamış, Erythrai ile Khios M.Ö.413'te birlikten ayrılmış ve Atina'nın birliği kendi amaçları doğrultusunda kullandığını belirten Sparta tarafına geçmişlerdir¹⁷. Erythrai muhtemelen M.Ö. 394'te Knidos savaşında Atina galip gelene kadar Sparta tarafında kalmış olmalıdır. Buna kanıt olarak savaşta yer almış Atinalı komutan Konon'un hayırsever ve *proksenos* olarak Erythrai tarafından onurlandırılması gösterilebilir¹⁸. Bayburtluoğlu çalışmalarında bulunan bir yazıtta ise M.Ö.394-387 yılları arasında oligarşi ve demokrasi yandaşları arasındaki anlaşmazlıkların kentte sorunlara yol açtığı, bunun arkasından ise yönetimde daha üstte olan demokrasi yandaşlarının Pers tehlikesine karşı Atina ile bir antlaşma gerçekleştirdiği görülmektedir. M.Ö.387'de Antalkidas barışı ile kent tekrar Pers yönetimi altında Lydia satraplığına bağlanmıştır. M.Ö.366'ya kadar kent ile ilgili bilgi görülmemektedir. Bu tarihte ise bir dekret parçasından anlaşıldığına göre Erythrai'nın Atina ile ilişkileri iyi durumdadır. M.Ö. 357'de Kos, Rodos ve Khios Atina tarafından kontrol altına alınmış, bunu takip eden olaylarda Khios'un Erythrai'ı tehdit ettiği ve Mausollos'un kenti koruma altına aldığı bilinmektedir. Buna karşılık ise Erythrailılar Mausollos'un heykelini agoraya, eşi Artemisia'nın heykelini de Athena kutsal alanına dikmişlerdir¹⁹.

M.Ö.350'den sonra Mausollos ile yakın ilişkilere sahip Erythrai'nın Atarneus tyranı Hermias ile anlaşarak Perslere karşı hareket ettiği görülür fakat bu hareket çok uzun sürmeden M.Ö.342'de Pers generali Rhodos'lu Mentor'un Hermias'ı yakalayıp idam etmesi ile son bulmuştur.

---

¹⁵ Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.64,65

¹⁶ **BMC Ionia**, Erythrae no.18-37; **SNG Cop** no. 554-565; kentin gümüş sikke örnekleridir.

¹⁷ Thuk., 8.14.2

¹⁸ Philip Kinns, **Studies in Coinage of Ionia**, Gonville and Gaius College, 1980, p.8

¹⁹ Helmut Engelman, Reinhold Merkelbach, **Die Inschriften von Erythrai und Klazomenai I-II**, 1972, p.53, no.8

III. Aleksandros'un Granikos zaferinin ardından Erythrai da diğer kentler gibi Pers boyunduruğundan kurtulmuştur. Aleksandros Erythrai'ın daha iç kesimlere olan ulaşım zorluğu nedeni ile Klazomenai ve Teos arasında bir kanal oluşturulmasını istemiştir²⁰. Fakat bu kanal tamamlanmamıştır. Yine bu dönemde kentte gerçekleşen başka bir faaliyet ise akropolis surlarının kaldırılarak günümüzde görülen kent surlarının inşasıdır²¹. Pers boyunduruğundan kurtulmasının ardından kent özgürlüğüne kavuşmuş ve Hellenistik dönem boyunca bunu korumuştur. Kent Aleksandros'un M.Ö.323'te Babylon'da ölümünün ardından Diadokh savaşlarından da çok fazla etkilenmemiştir. Diğer Ion şehirleri gibi Erythrai da Kleitos idaresi altındaydı. M.Ö 319/8'de Antigonos Monophtalmos himayesine giren kent M.Ö. 315'te Seleukos tarafından kuşatılmış fakat alınamamış, ardından M.Ö.310 sonrasında Lysimakhos'un kumandanı Prepelaos'un Ephesos, Teos ve Kolophon'u aldığını fakat Erythrai'ı ele geçiremediğini fakat territoryumunu yağmaladığını görüyoruz²². Yine bu döneme yakın tarihlerde kent Seleukos tarafından kuşatılmış fakat Antigonos ile müttefik olan kent Antigonos'un yeğeni Polemaios tarafından kurtarılmıştır. Kentin kuşatmaya dayanmış olması surların bu dönemde (M.Ö. 315-310) tamamlandığına işaret etmektedir. M.Ö. 301'de Antigonos'un Ipsos Savaşı'nda yenilmesi ile bu tarihten sonra Erythrai M.Ö.287'de Demetrios Poliorketes, M.Ö.286'da Lysimakhos kontrolüne girmiştir. M.Ö. 281'de ise ilk olarak I. Seleukos, daha sonra I. Antiokhos'un eline geçmiştir. Galat-Kelt kabilelerinin istilaları sırasında (M.Ö.275'te kent yakınlarında görüldüğü düşünülmekte²³) kentnin Seleukoslar kontrolünde olduğunu fakat kral tarafından otonomia verildiğini ve vergiden muaf olduğunu görüyoruz²⁴. Kent M.Ö. 220'de Seleukos generali Akhaeos'un kontrolündedir ve M.Ö.202'de ise Bergama Krallığına dahil olmalıdır. M.Ö.202'de V.Philippos'un seferi sırasında gerçekleşen deniz savaşında Attalos'un ana gemilerinden birini kaybetmesi üzerine Erythrai'a geldiğinden söz edilmektedir. M.Ö.190'da ise Bergama Krallığının Roma müttefiki olması ve artık Roma'nın Anadolu'da siyasi hamleler yerine askeri hamleler ile harekete geçmesi Erythrai'ı da

---

²⁰ Plin. 5.31.117

²¹ Kinns, **Ionian**, p.41

²² D. Magie, **Roman Rule in Asia Minor**, New Jersey, Princeton University Press ,1950, p.89

²³ Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.67; Gabler, **Hellenismus**, p.23-25

²⁴ Yazıtlar kentnin Seleukos egemenliğinde ve otonom olduğunu desteklemektedir. Bkz. **I Ery**; no.24,28 ve 31

etkilemiş olacak ki Erythrai, Roma ve müttefikleri ile Antiokhos arasındaki savaşlarda Roma donanmasının barındırıldığı kentlerden biri olarak dikkat çekmektedir. Roma'nın askeri üs ve liman olarak kullanmış olduğu kent M.Ö.188'de yapılan Apameia Barışı sonrasında Senato tarafından toprak ve özgürlük ile ödüllendirilmiştir²⁵. Bu dönemde Erythrai'ın Roma ve Bergama Krallığı korumasında olması ile birlikte M.Ö.133'e kadar refah ortamında olduğu anlaşılmaktadır.

M.Ö.129'da Provincia Asia'nın tesis edilmesi ile kent Roma yönetimi altına girmiştir. Mithradates'in komutanı Zenobios'un esirleri Erythrai'a göndermesi²⁶, Verres'in kentten değerli heykelleri alarak Roma'ya götürmesi gibi bilgiler elimize geçmektedir²⁷.

M.Ö.1. yüzyıl içerisinde kent eski önemini yitirmiş olsa da limanları ile bölgedeki yerini korumaktadır. İmparatorluk döneminde görüleceği üzere kente yapılan yardımlar ve ziyaretler Erythrai'ın bölgedeki diğer kentler kadar olmasa da önemli bir yerleşim olduğunu göstermektedir.

---

²⁵ Kinns, **Ionia**, p.143

²⁶ Appianus, **Mithridateios**, 182

²⁷ Magie, **Roman Rule**, p.246

BEŞİNCİ BÖLÜM

ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ ERYTHRAI TARİHİ

5.1.Kaynaklar

İlk olarak dönem için kullanılabilir kaynaklardan söz etmek yerinde olacaktır. Antik kaynaklarda döneme ilişkin az sayıda ve kısa bilgiler görülmektedir. Aleon nehri, Mimas dağı gibi kent coğrafyasına, şarap ve yün üretimi ile ekonomisine ilişkin ve özellikle İmparatorluk döneminde öne çıkmış veya çıkarılmış olan Sibyll hakkında bilgiler antik yazarlar tarafından aktarılmaktadır. Dönem içerisinde yaşamış yazarlar da kendilerinden önceki antik yazarlar gibi kentin kuruluş efsanelerinden ve imparatorluk dönemi öncesi tarihi olaylarından sıkça söz etmişlerdir.

Yazıtlarda Marcus Aurelius, Sibyll ve Demeter'e yapılan adak ve onurlandırma yazıtlarının diğer yazıtlara göre olan yoğunluğu dikkat çekmektedir. Bunlar haricinde Augustus ve Hadrianus dönemine ilişkin çıkarımlar yapılabilmekte ve kentin İmparatorluk dönemi kültürleri hakkındaki bilgiler yazıtlar üzerinden elde edilebilmektedir.

Sikkeler, yazıtlar ile birlikte döneme ilişkin bilgileri elde etmemiz açısından en önemli kaynaklardır. Dönemsel kesintilere uğramakla birlikte kent basımı sikke sayısının fazla olduğu görülmektedir. Daha sonra söz edileceği gibi, giderek önemini kaybettiği düşünülen bir kentin bu kadar fazla tipte ve birçok kentte sikke darbı (kent sikkesi olarak) son bulmuşken Gallienus döneminde dahi kendi sikkelerini basmış olması değinilmesi gereken önemli bir konudur¹. Sikke üzerindeki tanrı-tanrıça betimleri dönemsel olarak kentteki kültürleri, bu kültürlerin yazıtlardan elde edilen bilgiler ile imparatorlar ile özdeşleştirilmesi, Homonoia sikkeleri ile Khios'la olan ilişkileri hakkında bilgiler elde etmekteyiz.

---

¹ Günümüzde bilinen en geç kent sikkesi Perge'de ele geçen İmparator Tacitus'a ait sikkedir. (M.S.275).

5.2. Kentin Ekonomik ve İdari Yapısı

Erythrai, ekonomik faaliyetlerini Roma egemenliği altında daha önce de olduğu gibi coğrafi konumunun getirdiği bir takım nitelikler ile gerçekleştirmiştir. Bunlardan belki en önemlisi kentin limanı/limanlarıdır². Kentin liman sahası, çevresinde bulunan adalar ile korunaklı bir alan oluşturmaktadır. Bölgenin neredeyse en uç noktasında bulunan Erythrai'dan deniz yolu ile batıya doğru açılmak ya da gerek Provincia Asia içerisine gerekse diğer kıyı bölgelere ulaşım için buraya gelmek zaman ve ticari dağıtım açısından kolaylık sağlamaktadır. Bu sebeple Erythrai'ın Roma İmparatorluk döneminde önemli bir ticaret veya geçiş noktası olarak kullanıldığı düşünülebilir. Fakat buradan kara yolu ulaşımının uzun ve zorlu olması ticaret konusunda kenti eksi bir faktör olarak etkilemektedir. Kentin önemli bir ticaret noktası olmasının dışında üretimini gerçekleştirdiği malzemeler kentin ekonomisine katkı sağlamaktadır. Değirmentaşı üretiminde kullanılan taş ocaklarının Erythrai'da varlığı bilinmektedir³. Bunlar ile birlikte antik kaynaklarda (M.S 77'de Yaşlı Plinius'un yazdığı *Naturalis Histroia* ve M.S. 3.yy başlarında Atheneus tarafından yazılmış *Deipnosophistai*) da görüldüğü üzere yün⁴ ve şarap⁵ Erythrai'ın üretimi ile öne çıktığı ve ticaretini gerçekleştirdiği ürünlerdir. Yünler sadece ticari amaçlı olarak değil dokumacılık ana maddesi olarak da kent içerisinde kullanılmış olmalıdır. Şarapları için ise kentin M.Ö.5.yüzyıldan M.Ö.1.yüzyıl sonuna kadar Erythrai Amphorası olarak ürettiği bir amphora türü görülmektedir⁶. Fakat bu amphora türünün Roma döneminde üretiminin devam edip etmediği bilinmemektedir. Elimizdeki kaynaklardan kentin İmparatorluk dönemi içerisinde

---

² Kentin iki farklı limanı olduğu düşünülmektedir. Fakat bunu kanıtlayan bir kalıntı henüz açığa çıkmamıştır. Bu limanlardan biri kentin esas olarak kullanılan limanı (ticaret,yolculuk v.b),diğeri ise kötü hava koşullarında kullanılan ve daha küçük yapıya sahip bir liman olmalıdır. Bkz. Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.72

³ Magie, **Roman Rule**, p.46'da "there were quarries at Erythrae for milestones" olarak yazılmıştır fakat Strabon 14.1.33'te de görüldüğü gibi burada değirmentaşı üretimi olmalıdır. Yazım yanlış olarak görülebilir.

⁴ Plin., 8.191: Erythrai'da kızıl renkli bir yün türünden söz etmektedir.

⁵ Atheneus, 1.32.b: Bir şarap türü olarak Erythrai türünden söz etmektedir. Bununla beraber beyaz bir ekmek türünden ve Kalpion adlı Erythrai'a özgü bir kap türünden bahseder.

⁶Deborah N. Carlson –Mark L. Lawall, "Towards a Typology of Erythraian Amphoras", **Skyllis 7.Jahrgang 2005/6**, heft 1-2, p.33-40

gerçekleştirdiği ekonomik faaliyetlerin dönemsel olarak ne kadar değişikliğe uğradığı ise anlaşılamamaktadır.

Kent, Provincia Asia'nın tesis edilmesinin ardından "özgür kent" olarak devamlılığını sürdürmüştür. İmparatorluk döneminde kentin sikke darp etmesi ve bu sikkeler içerisinde yarı otonom sikkelerin bulunması Erythrai'ın özgür kent olarak işlevini devam ettirdiğini göstermektedir. Kent içerisindeki yönetsel konular veya sorunlar hakkındaki bilgiler sınırlıdır.

İmparatorluk kontrolü altında kent yönetim kurumlarının ve memurluklarının işlevini yitirerek kaldırıldığı veya işlevlerinin değiştiği bilinmektedir. Erythrai'da hangi kurumların ve memurlukların devam ettiğine dair bilgileri yazıt ve sikkelerden elde edebilmekteyiz. Boule (Yazıt Katalog No.12, No.21, No.25, No.37), Gerusia (Yazıt Katalog No.18, No.23), Demos'un (Yazıt Katalog No.1, No.11, No.12, No.13, No.19, No.20, No.24) imparatorlara ve önemli kişilere yapılan onurlandırmalarda yer aldıkları anlaşılmaktadır. Arkhon (Yazıt Katalog no.15, No.30), panegyriarkhos (Yazıt Katalog No.6), boularckhos (Yazıt Katalog No.21, No.30), agoranomos (Yazıt Katalog No.23, No.30, No.37), agonothetes (Yazıt Katalog No.10, No.22) magistratlarını da yazıtlarda okuyabilmekteyiz. Yazıtların oluşturulmasını gözeten veya yöneten memurluğun Strategos olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda önemli diğer bir nokta ise Strategos unvanını sikkeler üzerinde de görmekteyiz. Bu iki durum Strategos'un Erythrai'da en yüksek memur olduğunu göstermektedir. Bu memurlukların M.S.3.yüzyıldaki varlığı yazıt ve sikke tarihlendirmelerine göre bilinmektedir. Fakat bu tarihten sonrası için yeterli derecede kaynak olmadığından varlıklarına dair bir açıklama yapılamamaktadır. İmparatorluk döneminde varlığı muhtemel (başka kentlerde görülen fakat Erythrai'da bulunmayan) olan diğer memurluklara dair ise somut bir kaynak bulunmamaktadır.

5.3. Agonlar

Sözü edilen magistratlar arasında Roma imparatorluk dönemi içerisinde agonothetes'in de var olduğu görülmektedir. Bunlardan Yazıt Katalog No.10 içerisinde görülen agonothetesin imparator Hadrianus döneminde, imparatorun

gerçekleştirdiği gezilerin ilkinde (M.S. 121-124) Erythrai'a geldiği sırada yapılan *Megale Hadrianeia Epibateria* agonunun agonothesesi olduğu anlaşılmaktadır. İmparator kente geldiği zamanda sözü edilen agonun agonotheses'i *Antonia Tyrannis Iuliane*'yi de ziyaret etmiştir⁷. Epibaterios bir mekana/yere geliş anlamında kullanılmaktadır⁸. *Themis Pamphyliake Tuesianeios Epibaterios Theon Athenas kai Apollonos*⁹ ve *Themis Andronikiane Kai Epibaterios Athena*¹⁰ adı ile Side'de gerçekleştirilen agonların isimlerinde görülen *Epibaterios* kelimesinin deniz yolculuğu ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu göz önünde bulundurularak *Megale Hadrianeia Epibateria* agonunun, deniz yolu ile gelen imparator Hadrianus'un limana çıkışı onuruna gerçekleştirilmiş olduğunu söyleyebiliriz¹¹. Ancak bu agon dahilinde hangi oyunların yapıldığı bilinmemektedir. Bu agon adına basılmış agonistik sikke bulunmamaktadır. Agon imparatorun bağış ve desteğini almak amacı ile yapılmış olmalıdır. *Epibaterios*'un M.Ö. 2.yüzyıla tarihlenen kurban takviminde *Artemis Apobaterion* olarak epithet halinde kullanıldığı görülmektedir¹². Erythrai'ın bu dönemdeki durumu göz önünde bulundurulduğunda imparatorun kente geliş sebebi kentin daha önce Panionion üyesi olması, bunun ile birlikte imparatorun Yunan kültürüne duyduğu saygı ve ilgi ile ilişkili olmalıdır¹³. Yazıt Katalog No.22'te geçen agonothesesin ise hangi agonu düzenlediği bilinmemektedir. Kentte Roma imparatorluk dönemi öncesinde de agonotheses memuriyetinin varlığı bilinmektedir. Fakat kentte adı bilinen tek agon yukarıda anlatılan Hadrianeia Epibateria agonudur. Kentin agonlarına ilişkin agonistik sikkelere rastanmamaktadır.

---

⁷ Mary T. Boatwright, **Hadrian and The Cities of The Roman Empire**, Princeton, Princeton University Press, 2003, p.31

⁸ Henry George Liddell, Robert Scott, **A Greek-English Lexicon**, 1940, perseus.uchicago.edu (Çevrimiçi)

⁹ Abdurrahman Uzunaslan, "Side'de Agonistik Festivaller", **Arkeoloji Dergisi XI**, İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2008 s.117-128, s.125; Athena ve Apollon'un Gemiye Bindirilmesi Festivali olarak çevirisi yapılmıştır.

¹⁰ Hüseyin Sabri Alanyalı, "Side'nin Roma Dönemi Pantheonu", **Anadolu-Anatolia 37**, 2011, s.75-92, s.76; Epibaterios Bayramlarının kış aylarının sona ermesi ve deniz yolculuklarının tekrar başlamasının kutlanması olduğunu söylemektedir.

¹¹ Magie, **Roman Rule**, p.615

¹² **I Ery** No.207

¹³ Anthony R. Riley, **Hadrian The Restless Emperor**, New York, Routledge, 1997, p.171

Yazıt Kataloğu No.19'da ise muhtemelen Erythrai'lı olan atlet Lenaios Prytaneos görölmektedir. Atletin Isthmia, Aktia gibi agonlara katıldığı ve zaferler kazandığı anlaşılmaktadır.

5.4. Kültler

Kentin imparatorluk dönemi kültlerinin durumunu en anlaşılabilir hali ile Demeter ve Demeter rahipleri, Dionysos ve rahipleri, Sibyll ve Asklepios'a yapılan adak yazıtlarından anlaşılmaktadır¹⁴. Sikkelerde de yazıtlarda olduğu gibi Demeter kültü takip edilebilmektedir. Demeter betimlerinin imparator portresi taşıyan ve taşımayan sikkelerde fazla sayıda olduğunu M.S.1.yüzyılın sonundan itibaren sikkeler üzerinde betimlendiği görölmektedir.¹⁵ Yazıtlarda geöen Sibyll, Asklepios ve Dionysos da yine sikkeler üzerinde yer almaktadır¹⁶. Sibyll, Augustus'un imparator olması ile birlikte, Asklepios ise Hadrianus zamanında sikkeler üzerinde betimlenmeye başlamıştır. Erythrai'ın imparatorluk dönemi öncesinde de önemli bir kültü olan Herakles yazıtlar içerisinde adı geömemekle birlikte sikkelerin büyük bir çoğunluğunda betimlenmektedir¹⁷. Tanrı betimleri yanısıra tanrılara atfedilebilecek atriböler de yine sikkeler üzerinde işlenmiştir (Herakles sopası, buğday başakları, meşale gibi).

Toprak, ekin, tahıl ve bereketi temsil eden Demeter tapınımının Roma İmparatorluğu öncesinde Erythrai'da varlığı M.Ö.3.yüzyıla tarihlenen rahiplik satış listesinden anlaşılmaktadır¹⁸. Bu yazıtta tanrıöanın $\chi\lambda\acute{o}\eta$ (yeşermek-yeşillenmek) ve

¹⁴ Demeter: Yazıt Katalog No.4, No.8, No.9, No.25; Dionysos: No.3; Sibyll: No.5, No.6; Asklepios: No.2

¹⁵ Demeter'in sikkelerdeki betimleri için bkz. Sikke Katalog-A No.2, No.14, No.18, No.19, No.20, No.21; Sikke Katalog-B No.30, No.34, No.37, No.39, No.49, No.51, No.55, No.56, No.58, No.60, No.63, No.68

¹⁶ Sikkelerdeki betimler için bkz., Sibyll: Sikke Katalog-A No.1, No.10, No.13, No.23; Sikke Katalog-B No.47

Asklepios: Sikke Katalog-B No.35, No.61, No.69

Dionysos: Sikke Katalog-A No.14; Sikke Katalog-B No.32, No.41

¹⁷ Herakles'in sikkelerdeki betimleri için bkz. Sikke Katalog-A No.5, No.14, No.15, No.18; Sikke Katalog-B No.27, No.28, No.29, No.31, No.33, No.36, No.40, No.42, No.48, No.49, No.50, No.53, No.57, No.62, No.66, No.67

¹⁸ I Ery no. 201

ἐγ Κολωναίς (Tepedeki) gibi epithetlerine rastlamaktayız. M.Ö.2.yüzyıla ait kurban takviminde ise tanrıçanın tapınım merkezi olan Eleusis'ten almış olduğu düşünülen Ἐλευσινία epitheti görülmektedir¹⁹. Sikke Katalog – A S.18'de sikkenin ön yüzünde tanrıça "Horia" epitheti ile tanımlanmıştır²⁰. Tanrıçanın tapınım yeri konusunda somut bir bilgi yoktur. Akropolis'in doğusunda yarım daire şeklinde planlanmış bir yapay mağara olduğu ve bu mağaranın çevresindeki dört adet yazıt K. Buresch tarafından anlatılmaktadır²¹. Yazıtlardan bu mağaranın Sibyll'e adandığı anlaşılmakta fakat M.S.162 yılına tarihlendirilen yazıtta mağaranın aynı zamanda Demeter Thesmophoros ve imparatorlar Marcus Aurelius ile Lucius Verus'a da adandığı anlaşılmaktadır²². Yine bu dört yazıttan, mağarada bir su kaynağının bulunduğu ve daha geç bir dönemde yenildiği²³(M.S. 162 sonrasında), yapay mağaranın ve burada bulunan Sibyll ve annesi Nais'in heykellerinin yenildiği belirtilmektedir²⁴. Yapay mağarada tanrıça heykeline dair bir iz bulunmamakla birlikte, kazı çalışmalarının devam ettiği ve akropolisin doğusunda kalan Aleon olarak adlandırılan kontekst içerisinde Demeter tapınımı ile ilişkili olduğu düşünülen buluntular ele geçmiştir. Pişmiş toprak *Hydrophoros* figürin parçası, kernos parçaları, alanda yoğun olarak görülen dokuma tezgahı ağırlıkları ve en önemlisi de direkt olarak tanrıça ile ilişkili olan *Baubo*²⁵'yu temsil eden pişmiş toprak mask bu buluntular arasında yer almaktadır²⁶. Demeter'in, Khios ile yapılan *Homonoia* anlaşması adına basılan sikkeler de Erythrai'ı temsil etmesi tanrıçanın kent için önemini belirtmektedir²⁷.

İmparatorluk döneminde öne çıkan diğer bir kült ise Sibyll (Σίβυλλα)'dir. Sibyll'ler on kişi oldukları düşünülen bilicilerdir. Erythrai Sibyll'i olarak bilinen ise

---

¹⁹ **I Ery** no. 207

²⁰ **SNG Cop** no.753

²¹ K. Buresch, "Die Sibyllinische Quellgronte in Erythrae", **Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts (Athenische)**: 17, pp.16-36, p.16-17

²² Bkz. Yazıt Katalog No.4

²³ Bkz. Yazıt Katalog No.6

²⁴ Çiğdem Gençler-Güray, "Erythrai'da Demeter Tapınımı", **Tarih Araştırmaları Dergisi Sayı 64**, Ankara, 2018, s.55-70, s.62

²⁵ Homeros Hymnos'larında geçen, Persephone'yi arayan üzgün Demeter'i dansları ve hareketleri ile eğlendiren dolayısı ile direkt olarak tanrıça ile ilişkili olan karakterdir.

²⁶ Gençler-Güray, **Demeter**, s.63

²⁷ Bkz. Sikke Katalog-B No.68

Herophile'dir²⁸. Halikarnassoslu Dionysos (1.55.4), Strabon (14.1.34), Plutarkhos (Moralia, 5.401) gibi antik yazarlar Sibyll'den ve onun kehanet yeteneklerinden söz etmektedir. Giovanni Boccaccio ‘Ünlü Kadınlar’ kitabında kendisinin *Erythraea* olarak isimlendirdiği Sibyll'in Troya savaşı ve kuruluşundan çok önce Roma İmparatorluğu'nun çeşitli olayları hakkında kehanette bulunduğu bahsetmektedir²⁹. Akropolisin doğusunda olduğu düşünülen yapay mağaranın asıl olarak Sibyll'e adandığı daha önce belirtilmişti. Bu yapay mağara (Harita 5.1) içerisinde bulunduğu ve yenilediği yazıtlardan anlaşılan su kaynağı ise Sibyll Herophile'nin biliciliği ile ilişkilidir. Daha önce sözü edilen yazıtlarda Herophile ve annesi Nais'in heykellerinin de burada bulunduğu bilinmektedir. Bu heykel hakkında bilgi elde edebildiğimiz en iyi kaynak ise Sikke Kataloğu-A No.1'in arka yüzünde görülen Herophile betimidir. Sikkede görülen betim mağarada bulunan heykel ile aynı özellikleri taşıyor olmalıdır. Bu betimde Herophile taş üzerinde oturur halde ve sağ elinde parşömen tutar halde görülmektedir. Kentin M.S.2. ve 3.yüzyıla ait diğer sikke tiplerinde de Herophile'nin bahsettiğimiz bu tipe yakın (parşömen olmadan, eli çenesine dayanmış halde) olarak betimlenmiş olması heykelin de bu tipte olduğuna işaret etmektedir³⁰. Yazıtlar ve sikkeler imparatorluk öncesi ve sonrası olarak incelendiğinde Sibyll Herophile'nin, Roma'nın imparatorluk olması ile birlikte Erythrai'da öne çıktığı görülebilmektedir. Bu durum kente ait bir değeri öne çıkarmak olabileceği gibi, kentin sahip olduğu bu değeri bir kült haline getirmek de olabilir. M.S.162'ye tarihlenen yazıtta görüldüğü üzere Sibyll mağarasının Herophile ile birlikte Demeter ve imparatorlara da adanmış olması Herophile'nin önemini göstermekle birlikte en azından M.S.1.yüzyıl ve sonrasında Demeter kültürünü ve imparatorları destekleyen bir kült unsuru olarak da kullanıldığına işaret ediyor olabilir.

Arkaik dönemden itibaren kentte sürekli olarak devam eden Herakles kültürü İmparatorluk döneminde de kent adına önemini korumuştur. Döneme ait yazıtlarda adına rastlanılmamakta fakat sikkelerde yoğun olarak betimlenmektedir. Erythrai'nın

---

²⁸ Plutarkhos, **Moralia**, 5.401

²⁹ Giovanni Boccaccio, **Famous Women** (Çev. Virginia Brown), Cambridge, Harvard University Press, 2003, p. 42-43

³⁰ Bkz. Sikke Katalog-A No.10,13,23 ve Sikke Katalog-B No.47

Herakles kültünü Fenikelilerden aldığı düşünülmektedir. Tyre Herakles'i olarak tanımlanan bu kült Fenikeliler tarafından "Tyre'nin kralı" anlamına gelen *Melkart* olmalıdır³¹.

Tyre Heraklesi'nin kente gelişini ve kentteki Herakleion'u Pausanias Şu Şekilde anlatmaktadır;

'Erythrai'daki Herakles mukaddes mahalline ve Priene'deki Athena mabedine siz de hayran kalırdınız. Sonuncusunun cazibesi güzelliğinden, Erythrai'daki Herakleion'un ki ise heykelinin eskiliğindedir. Heykel ne Aegina tasvirine ne de en eski Attik tasvirine benzer; fakat eğer gerçek bir Mısır heykeli varsa bu da O'dur. Heykel Fenike'deki Tyre'den ahşap bir sal üzerinde geldi fakat bunun nasıl olduğunu Erythraeilular bile söyleyemezler. Sal Ion sularına geldiğinde demir atmak için Erythrai limanı ile Khios adası arasındaki yolculuğun tam ortasındaki Mesata burnuna geldi. Sal bu burunda durduğunda Erythraeilular bir tarafta, Khioslular diğer tarafta heykeli kendi kıyılarına çekmek için bütün güçleri ile zorluyorlardı. Nihayet Erythrai'dan geçimini denizden temin eden fakat hastalık sebebi ile görme kabiliyetini yitirmiş Phormia isminde biri, Erythrai'lı kadınların saçlarını kestiğini, saçlarından halat rdklerini, Salı kıyıya çekmesi gerektiğinin rüyasını görür. Kasabanın kadınları rüyaya itibar etmediler; fakat hr olsun, serbest olsun Erythrai'daki Trakyalı kadınlar salı çekmek için saçlarını kesmeye razı oldular ve Erythraeilular salı kıyıya yanaştırdılar. Bu yüzden Herakles mukaddes mahalline girme hakkına sahip yegane kadın Trakyalı kadınlardır ve onların saçlarından ördükleri halat Erythrai halkı tarafından bugüne kadar saklanmıştır.'

Pausanias'ın yazdıklarına göre Herakleion ve heykelin M.S.2.yüzyıl içerisinde ayakta olduğunu söylemek mümkündür. Heykelin eski olduğundan söz etmiş fakat tapınağın eskiliğinden veya bir yenileme yapılıp yapılmadığından söz etmemiŐtir.

Kentin Arkaik dönem elektron sikkelerinden başlayarak Klasik ve Hellenistik dönemlerde kesintiye uğramadan sikkeler üzerinde betimlenmiŐtir³². Bu dönemler

³¹ Emma Stafford, **Herakles**, London, Routledge, 2012, p.191

³² Bu dönemlere ait sikke örnekleri için bkz.: **BMC Ionia**, Erythrae no.7, 38 ve 99

içerisindeki betimlerde Herakles başı aslan postlu genç halde veya sakallı olarak (yaklaşık olarak M.Ö.400'lerde ve M.Ö.133'ten sonra basılan sikkelerde kullanılan bir tip) görülmektedir. İmparatorluk dönemi sikkelerinde ise bu durum değişmiştir. Bu dönemde cepheden görünümlü tetrastylos tapınak içerisinde elinde sopa ve mızrak tutar halde veya tapınak betimi olmadan, elinde sopası ve mızrağı ile ilerler halde betimlenmiştir. Tapınak betimi kentteki Arkaik Herakleion'u, Herakles'in devamlı olarak bu tipte betimlenmiş olması ise Herakleion içerisinde bulunan heykeli temsil ediyor olmalıdır. Strabon Herakles'in kentte *Ipoktonos* yani *Ips* (üzüm bağlarına zarar veren böcekler) öldüren olarak saygı gördüğünden söz etmektedir³³.

Demeter gibi Herakles de Khios ile basılan Homonoia sikkelerinde kenti temsil etmektedir. Kültün önemini Arkaik dönemden kentin son sikke bastığı Gallienus dönemine kadar kullanılan Herakles betimlerinden anlayabilmekteyiz.

Roma İmparatorluk döneminde Erythrai'da tapınım gören diğer bir tanrı ise Dionysos'tur. Bu dönemde Dionysos tapınımının varlığına ilişkin belki de en önemli kaynak Yazıt Katalog No.3'te görülen yazıttır. Bu yazıt bir Dionysos rahibi ve diğer iki bağışçının yaptırdığı kutsal ev/odayı, Dionysos Propator, Antoninus Pius ile oğulları Marcus Aurelius ve Lucius Verus'a adadığı adak yazıtıdır³⁴. *Propator* epitheti 'Ata' anlamına gelmektedir. Bu epithet imparator, ailesi ve Dionysos'u ilişkilendirme amacı ile kullanılmış olmalıdır. Yazıtın tarihlendirildiği döneme (M.S.139-161) ait sikkelerde de Dionysos'un betimlendiğini görmekteyiz. Demeter gibi Dionysos'da M.S.1.yüzyılın sonu, 2.yüzyılın başından itibaren sikkeler üzerinde betimlenmeye başlamıştır³⁵. Demeter ve Dionysos'un sikkeler üzerinde betimlerinin artması, yazıtlarda bu kültler adına bilgilerin bulunması ve Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Lucius Verus'un bu kültler ile ilişkili olan kutsal yerlerde isimlerinin geçmesi ise dikkat çeken bir noktadır.

---

³³ Strabo, 13.100.613

³⁴Kutalmış Görkay, "A Building Inscription from Erythrae: A Temple or Sacred Chamber to Dionysus Propator, Antoninus Pius and His Sons", in E. Winter et al (eds), *Vom Euphrat bis zum Bosphorus, Kleinasien in der Antike, Festschrift für Elmar Schwertheim zum 65. Geburtstag /Asia Minor Studien 65*, 2008, 269-276.

³⁵ Bkz. Sikke Katalog-B No.32 ve 41

Kentte Athena kültü akropoliste temelleri açığa çıkarılmış olan ve Arkaik döneme tarihlenen tapınak ile bilinmektedir. Fakat imparatorluk döneminde Athena'yı sadece sikkelerde görebilmekteyiz ki bu sikke tiplerinin sayısı oldukça azdır. Tanrıça M.S.2.yüzyıla ait olan ve imparator büstü bulunmayan sikkelerde betimlenmiştir³⁶.

Sikkelerde görülen Asklepios'un kentteki kültü ile ilgili bilgi mevcut değildir. Hadrianus, Severus Alexander ve Gallienus dönemlerinde, ayakta ve sağ elinde asa tutar halde betimlenmiştir. Asklepios adı sadece bir yazıtta geçmektedir. Hadrianus ile ilgili olduğu düşünülen yazıtta "Yeni Asklepios" ibaresi görülmektedir³⁷. Bu durum Hadrianus'un kente yaptığı yardımlar ve yenilemeler dolayısıyla Asklepios'un sağlık ve iyileştirme özellikleri ile özdeşleştirilmesi ile ilgili olmalıdır³⁸. Nitekim Asklepios'un betimlendiği ilk sikke de Hadrianus dönemine aittir.

Kentte Kybele kültünün varlığı, kayalara oyulan nişler ile görülen açık hava kutsal alanı sayesinde bilinmektedir³⁹. Fakat Kybele kültünün imparatorluk dönemindeki durumu net olarak bilinmemektedir.

Kent tanrıçası olmasının yanı sıra kader, şans tanrıçası olan Tykhe, Erythrai kültleri arasında yer almaktadır. Sikkeler üzerinde sur taçlı betimleri dışında Sikke Katalog No.12'de kalathos giymiş, dümen ve bereket boynuzu tutar halde, tapınak içerisinde betimlenmiş olması kendisine ait bir tapınağın var olup olmadığı sorusunu ortaya koymaktadır.

Bu bilgiler ışığında Erythrai'nin Roma İmparatorluk dönemi öncesi kültürlerinden sadece Herakles kültünün yoğun olarak devam ettiği, imparatorluk döneminde ise Augustus ile Sibyll'in, M.S.2.yüzyılda özellikle Antoninuslar Hanedanlığı ile Demeter ve Dionysos kültürlerinin öne çıktığı görülmektedir.

---

³⁶ Bkz. Sikke Katalog-A No.4.8.10.11

³⁷ Bkz. Yazıt Katalog No.2

³⁸ Hadrianus döneminde kent tiyatrosunun yenilendiği bilinmektedir. Fakat Augustus döneminde yapılan yardımlar gibi Hadrianus da kente önemli bağışlarda bulunmuş ve diğer önemli yapıların yenilenmesine katkıda bulunmuş olmalıdır.

³⁹ Bkz.: Ayşegül Akalın-Orbay, "Erythrai'da Ana Tanrıçanın İzleri II", Ankara ,Hazır Reklam Matbaacılık Ltd. Şti, 2012, s.1-12

5.5. Kronolojik Kent Tarihi

Roma'nın İmparatorluk Döneminde Erythrai'nin adını çok nadir olarak gerçekleşmiş olan olaylarda görebilmekteyiz. İmparatorluğun ilk yıllarında bölgede meydana gelen depremler ile kent büyük zarar görmüştür⁴⁰. Aristeides'in imparatorlar Marcus Aurelius ve Lucius Verus'a yazdığı bir mektupta Smyrna'nın bölgede daha önce meydana gelmiş olan depremler sonrasında Erythrai, Teos, Khios ve Halikarnassos'a yardımında bulunduğu söz etmektedir⁴¹. Cadoux, Aristeides'in anlattığı bu depremlerin M.S.26 yılından sonra meydana gelmiş olması gerektiğini ve bölge kentlerini önemli derecede etkilemiş olduğunu yazmaktadır⁴². Eski önemini yitirmiş olsa da Erythrai kent niteliğini korumaya devam etmiş, imparatorlar tarafından ziyaret edilmiş ve sikke basımını Gallienus dönemi de dahil olmak üzere sürdürmüştür.

Augustus'un (M.Ö.27- M.S.14) imparator olması ile birlikte yukarıda söz edildiği gibi bölgedeki depremler Erythrai'ı etkilemiştir. Fakat Aristeides'in anlattığı ve Cadoux'un M.S.26'dan itibaren meydana geldiğini yazdığı depremler kadar etkilememiş olacaktır ki kent Augustus portresi ile sikkeler basmıştır. Augustus'un ardından Vespasianus'a kadar Erythrai'nin sikke basımının kesildiği (henüz açığa çıkmamış olması da muhtemeldir) görülmekte, bu da sözü edilen dönemde meydana gelen depremlerin kente daha büyük zararlar verdiğini desteklemektedir.

Erythrai'da Augustus'un adının geçtiği ve M.S.1.yüzyıla tarihlenen Yazıt Katalog No.1'de "θεῶι ἐπουρανίῳ" ile imparator Augustus'un tanrısallaştırıldığı ya da henüz ölmeden önce tanrılar arasındaki yerini aldığı düşünülmektedir⁴³. Sikke

---

⁴⁰ Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.68

⁴¹ Charles A. Behr, **P. Aelius Aristides The Complete Works II**, Leiden, Brill, 1981 p.12

⁴² Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.68 ; C.Cadoux, **Ancient Smyrna A History of the City from Earliest times to 324 A.D.**, Oxford, Blackwell, 1938, p.245

⁴³ Fredrick J. Long, **Ekklesia in Ephesians as Godlike in the Heavens, in Temple, in Gamos, and in Armor: Ideology and Iconography in Ephesus and Its Environs**, The First Urban Churches 3 Ephesus ed. James R. Harrison and L.L. Welborn, Atlanta , SBL Press, 2018, pp.193-234, p.214

Katalogu-B No.25'te imparatorun taçlı büstü önünde *lituus* görülmekte, bu da imparatorun Pontifex Maximus olması ile ilişkili olmalıdır.

Augustus sonrasında Vespasianus'a kadar Erythrai'a veya tarihine ilişkin bilgi neredeyse yoktur. Burada değinilebilecek tek nokta Sikke Katalogu-B No.27'nin Tiberius dönemine ait olabileceğidir. Sikkede görülen taçsız baş ve lejantlarda görülen magistrat isimleri bu konuyu çözümsüz bırakmaktadır⁴⁴. Caligula, Claudius, Nero'ya dair ise herhangi bir yazıt veya sikke bulunmamaktadır. M.S.69 yılında Galba, Otho, Vitellius ve Vespasianus arasında geçen savaşlar sonrasında Vespasianus'un imparator olduğunu görüyoruz.

Vespasianus'un (M.S.69-79) imparator olması ile Erythrai'ın tekrar sikke basmaya başladığı görülmektedir. Döneme ait sikkelerde Vespasianus ile birlikte oğulları Titus ve Domitianus da sikkelerin ön yüzlerinde betimlenmiştir. Titus (M.S.79-81) ve Domitianus'un (M.S.81-96) imparatorlukları dönemine ait sikke bulunmamaktadır. Kentte sözü edilen dönemlere ait herhangi bir yazıt bulunmamıştır.

Erythrai tarihine ilişkin herhangi bir bilgi veya buluntu olmayan Nerva'nın (M.S.96-98) ardından Traianus döneminde (M.S.98-117) kent sikkeleri tekrar basılmıştır. Kültler bölümünde anlatıldığı gibi sikkelerde betimlenen Demeter ve Dionysos kültleri öne çıkmaya başlamış olmalıdır.

Hadrianus döneminde (M.S.117-138) kent tarihi adına gerçekleşen nadir olaylardan biri görülmektedir. Hadrianus'un imparatorluk kentlerine yaptığı iki gezinin ilkinde (M.S.121-124) Erythrai kentine geldiği ve hatta kentin imparatorun gemiden inişi onuruna *Megale Hadrianeia Epibateria* agonunu gerçekleştirdiğini, agonun agonothesesi Antonia Tyrannis Iouliane adına yapılan onurlandırma yazıtından anlamaktayız. Kentin tiyatrosunun Hadrianus tarafından yapılan bağışlar ile yenilendiği bilinmektedir. Kentin diğer önemli kamu yapıları da bu dönemde bir

---

⁴⁴ **RPC I** 2507-2010 sikkelerinde görülen imparator başının tip olarak tamamen tanımlanamaması ve 2507'de görülen magistrat Herakleos Dinomenos'un, Dinomenes Herakleous'un torunu ya da oğlu olması ihtimali (BMC 216'da görülen sikke P. Kinns tarafından M.Ö.70-60'a tarihlenmiştir) nedeni ile bu durum netlik kazanmamıştır.

yenileme görmüş olmalıdır. İmparatorun Asklepios ile özdeşleştirilmiş olabileceğinden daha önce söz edilmişti.

Antoninus Pius, Marcus Aurelius ve Lucius Verus dönemlerinde kentte bir refah söz konusu olacak ki yazıt ve sikke tiplerinin bu dönemlerdeki fazlalığı, yine bu dönem yazıtlarından anlaşıldığı üzere Sibyll ve Demeter mağarasının yenilenmesi ile Dionysos adına yapılan kutsal ev/oda buna işaret etmektedir. Erythrai Roma İmparatorluk tarihi için önemli bir diğer olay ise Lucius Verus'un ‘‘Yeni Erythros’’ olarak adlandırılmış olmasıdır⁴⁵. Lucius Verus'un Parth savaşları sırasında (M.S.162-163) Asia'nın kıyı kentlerinde bulunduğu bilinmektedir⁴⁶. Dolayısı ile yapılan yenilemeler, onurlandırma yazıtları ve Lucius Verus'un bu şekilde adlandırılmış olması imparatorun kente gelişi-kentte bulunması ile ilişkili olmalıdır. Sikkelerde ise Antoninus Pius ve Marcus Aurelius portreleri bulunurken Lucius Verus portresi veya lejantı taşıyan sikke bulunmamaktadır. Commodus (M.S.180-192) için ise kendi imparator olduğu dönemde sikke basılmamış fakat Marcus Aurelius dönemine ait sikkelerde ön yüzlerde caesar olarak portresi basılmıştır. Antik yazarlardan Pausanias'ın bu dönem aralığında kente geldiğini, Herakleion ve Herakles heykelinden söz ettiğini görmekteyiz⁴⁷. Ayrıca burada Khalkis adında bir mahalleden ve buradan denize uzanan bir burun üzerindeki tuzlu su hamamlarından söz etmektedir⁴⁸.

Septimius Severus (M.S.193-211) için Erythrai'da onurlandırma yazıtı ve adına basılmış sikkeler bulunmaktadır⁴⁹. İmparatorun oğlu olan Caracalla (M.S.198-217) adına bir adet onurlandırma yazıtı yapılmış, diğer oğlu Geta (M.S.209-211) için ise bir tip sikke basılmıştır⁵⁰.

Elagabalus döneminde (M.S.218-222) kendisi, eşi ve büyük annesinin bulunduğu üç tip sikke basılmıştır⁵¹. Severus Alexander (M.S. 222-235) adına bir

---

⁴⁵ Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.68 ; bkz.Yazıt Katalog No.28

⁴⁶ Simon Swain, **Hellenism and Empire: Language, Classicism and Power in the Greek World AD.50-250**, Oxford Clarendon Press, 1996, p.72

⁴⁷ Pausanias, 7.5.5

⁴⁸ Pausanias, 7.5.12

⁴⁹ Bkz. Yazıt Kataloğu No.13 ve Sikke Kataloğu-B No.49-51

⁵⁰ Bkz. Yazıt Kataloğu No.14 ve Sikke Kataloğu-B No.52

⁵¹ Bkz. Sikke Kataloğu-B No.53-55

onurlandırma yazıtı ve üç tip sikke, imparatorluk yönetiminde etkili olan annesi Iulia Mamaea adına da üç tip sikke basılmıştır⁵². Kısa süre imparator olarak kalmış olan Maximinus (M.S.235-238) sikkelerinin basımı da kentte gerçekleşmiştir.

Antik yazar Atheneus, M.S.3.yüzyıl başlarında yazdığı *Deipnosophistae* adlı eserinde Erythrai üretimi şaraptan⁵³, üzümlerinden⁵⁴ ve kentte üretilen *kalpion* adında bir kap türünden söz etmektedir⁵⁵.

Arap Philippus olarak da anılan I. Philippus dönemine (M.S.244-249) geldiğinde Erythrai'nin hemen karşısında yer alan ada olan ve günümüzde Sakız Adası olarak bilinen Khios ile Homonoia anlaşması yaptığı görülmektedir. Bu anlaşma M.Ö.5.-4. Yüzyıllarda olduğu gibi kültürel birleşim sağlayarak *barbar* olarak adlandırılan yabancılara karşı yapılan bir anlaşma değildir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde yapılan *homonoia* anlaşmalarının kentler arası anlaşmazlıkları gidermek, ticari, ekonomik veya dini nitelikli olduğu görülmektedir⁵⁶. Erythrai ve Khios arasında yapılan homonoia anlaşmasının nedeni bilinmemektedir. İki kent arasında, Ephesos, Smyrna ve Pergamon kentleri gibi unvan kazanma (metropolis, neokoros gibi) durumu mevcut olmadığı bilinmektedir. Anlaşma adına basılmış olan sikkeler üzerinde dini niteliğe işaret eden bir betim görülmemektedir. Dolayısı ile bu homonoia anlaşmasının her iki kent yararına olacak ticari ve ekonomik nitelikli bir anlaşma olduğu söylenebilir. İmparator portresi taşıyan sikkeler ile bu homonoia anlaşmasının tarihini anlamaktayız. Fakat I.Philippus (M.S.244-249) ile I.Valerianus (M.S.253-260) dönemleri arasına tarihlendirilen ve imparator portresi taşımayan, Khios ile yapılan Homonoia adına basılmış beş tip sikkenin ise kesin tarihlemesi yapılamamaktadır.

Erythrai'nin sikke bastığı son imparator olan Gallienus (M.S.253-260) sonrasında, M.S.293-305 arasına tarihlenen Yazıt kat. No.16'da Caesar olarak Galerius'a onurlandırma yapılmıştır. M.S.395'te imparatorluğun bölünmesi ile

---

⁵² Bkz. Sikke Kataloğu-B No.56-61 ve Yazıt Kataloğu No.15

⁵³ Atheneus, 1.32.b

⁵⁴ Atheneus, 3.122.b

⁵⁵ Atheneus, 11.475.e

⁵⁶ Bkz. Filiz Dönmez-Öztürk, Roma Çağı Küçükasya Kentleri Arasında Homonoia Anlaşmaları, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2006

Erythrai Doğu Roma imparatorluğu içerisinde kalmıştır. İmparatorluđuñ bölünmesinin ardından M.S.408-423 yılları arasına tarihlendirilen, muhtemelen Honorius ve II.Theodosius adına yapılmış heykellerin kaidelerinde bulunan yazıtı görmekteyiz⁵⁷. M.S.5.yüzyılda dahi imparatorlar adına bu tip onurlandırmaların yapılmış olması kentin bu dönemdeki durumunu göstermesi açısından önemlidir. Bu tarihten sonra kentin adının görüldüğu ilk tarihler 451 ile 553 yıllarında yapılan Ephesos konsillerinde kente bağlı bir piskoposluk merkezi olaktır⁵⁸.

---

⁵⁷ Bkz. Yazıt Kataloğu No.17

⁵⁸ Bayburtluoğlu, **Erythrai**, s.69

ALTINCI BÖLÜM

ERYTHRAI ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ SİKKELERİ

6.1. Genel Değerlendirme

6.1.1. İmparator Portresi Taşımayan Sikkeler

Kentin Roma İmparatorluk dönemi sikkelerinde imparator veya ailesinin portresini taşımayan 24 farklı sikke serisi görülmektedir. Bu sikkeler Augustus döneminde (M.Ö.27-M.S.14) darp edilmeye başlamış, dönemsel kesintilerle Gallienus döneminin (M.S.253-268) sonlarına kadar devam etmiştir. İmparator portresi taşımayan bu sikkeler arasında (Sikke Kataloğu-A No.1-24) Augustus (Kat. No.1), Hadrianus (Kat. No.4), Antoninus Pius (Kat. No.5-8), Severus Alexander (Kat. No.12), I.Philippus – I. Valerianus (Kat. No. 13-17) ve Gallienus dönemi (Kat. No.18) sikkeleri magistrat isimleri sayesinde dönemsel olarak tarihlenebilmektedir. Magistrat adı bulunmayan diğer sikkeler ise kullanılan tanrı-tanrıça betimleri, lejantlar v.b. öğeler incelenerek kataloglar içerisinde genel bir tarihlendirme ile M.S.1.yüzyıl sonları, M.S.2.yüzyıl ve M.S.3. yüzyıl ortaları olarak gösterilmiştir. İmparator portresi taşımayan 24 farklı sikke serisinde toplamda 145 adet örnek görülmektedir. Bu sikkelerde Antoninus Pius dönemi ve M.S.2. yüzyıl içerisinde sikke serilerinin sayısının arttığı görülmektedir. Augustus döneminden Antoninus Pius'a kadar 4 seri, Antoninus Pius ve M.S.2. yüzyıl olarak tanımlanan sikkelerde ise toplam 7 seri darp edildiği görülmektedir. Severus Alexander döneminde imparator portresi içermeyen 1 seri görülmektedir. Gallienus döneminde 1, M.S.3.yüzyıl ortaları olarak tanımlanan ise 6 farklı sikke serisi görülmektedir. Bu sikkelerin ön ve arka yüzlerinde bulunan betimler EK 5 Tablo 1'de gösterilmiştir. Betimler arasında ön yüzde Senato başının (6 farklı sikkede) yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu, sikkeler yarı otonom olarak basılması sebebi ile imparator portresi içermese de Roma İmparatorluğuna olan bağlılığı vurgulamak amacı ile ilişkili olmalıdır. Nitekim IEPA CYNKAHTOC lejantı ile birlikte Senato başı bulunan sikkeler Roma

Senatosunu belirtmektedir¹. Augustus'un eyalet reformları ile Provincia Asia senato eyaleti durumundadır.

Ön yüzlerde 9, arka yüzlerde ise 16 farklı betim kullanılmıştır. İmparatorluk döneminde kent sikkelerinin bronz olarak basımına izin verildiğini ve dolayısı ile Erythrai'ın bu dönem sikkelerinin tamamının bronz olduğunu belirtmek gerekmektedir.

I.Philippus – I. Valerianus dönemlerine tarihlenen ve imparator portresi taşımayan 5 farklı homonoia sikke serisi görülmektedir. Bu homonoia sikkelerinde ön yüzlerde Herakles, Demeter, Erythrai Tykhesi Erythrai'ı temsil etmektedir. Arka yüzlerde ise Sibyll ve Herakles kenti temsil etmektedir. Homonoia sikkelerindeki ön ve arka yüz betimleri EK.5 Tablo 2'de gösterilmiştir.

6.1.2. İmparator Portresi Taşıyan Sikkeler

Erythrai'da imparator veya ailesinin portrelerini taşıyan 45 farklı sikke serisi (Sikke Kataloğu-B Kat.No.25-69) bulunmaktadır. Bu sikke serilerinin 2'si (Katalog No.67,68) Khios ile yapılan Homonoia anlaşması adınadır. Bu sikkelerin ön yüzlerinde 23 imparator veya imparator ailesi üyelerinin portreleri yer almaktadır. 45 farklı sikke serisinde toplam 240 adet örnek, tezde yer alan katalog içerisinde bulunmaktadır. Portre taşıyan sikkelerin basımı Augustus döneminde başlayarak bazı imparatorlar döneminde kesintiye uğramış fakat bu şekilde Gallienus döneminin sonuna kadar devam etmiştir. İmparator portresi taşımayan sikkelerde görüldüğü gibi portre taşıyan sikkelerde de Antoninler Hanedanlığı döneminde sikke serilerinin arttığı görülmektedir. Özellikle Marcus Aurelius döneminde Commodus portresi ile basılmış sikkelerin daha fazla olduğu görülmektedir. EK 5 Tablo 3'te imparator portresi taşıyan sikkelerin ön ve arka yüzlerinin listesi verilmiştir.

Augustus döneminde (M.Ö.27- M.S.14) ön yüzde imparatorun portresi ile 3 seri sikke basılmıştır. Kat. No.25 ve 26 arka yüzde farklı isimlerdeki magistratları lejantta göstermekte, Kat.No.25'te imparatorun portresinin önünde *Lituus* bulunmaktadır. Kat.No.27'nin arka yüzünde ise Herakles ve magistrat ismi

---

¹ Katharina Martin, **Demos, Boule, Gerousia, Personifikationen Städtischer Institutionen auf Kaiserzeitlichen Münzen aus Kleinasien**, Bonn, 2013, p.85

görülmektedir. Augustus döneminde basılmış sikke serilerine ait 83 adet örnek bu çalışmada yer almaktadır. Bu 83 örneğin 10 adedi Erythrai kazılarının 2016-2018 yıllarında yapılan çalışmalarda ele geçmiştir.

Vespasianus döneminde (M.S.69-79) 2 sikke serisi görülmektedir. Kat.No.28'de imparatorun portresi, Kat.No.29'da ise imparatorun oğulları Titus ve Domitianus karşılıklı görülmektedir. Kat.No.28 ve 29'a ait 16 adet örnek mevcuttur. Arka yüzlerde ise Herakles betimlenmiştir. İmparatora ait sikke örneklerinin 2'si kentte yapılan kazı çalışmalarında ele geçen örneklerdir.

Kat.No.30-33 sikkeleri Traianus dönemine (M.S.98-117) ait sikkelerdir. Ön yüzlerde imparatorun portresini bulunduran bu sikkelerin arka yüzlerinde Demeter, Dionysos ve Arkaik Herakles heykeli olarak tanımlanan tipler betimlenmiştir. 4 farklı sikke tipinde 18 örnek görülmektedir.

Hadrianus dönemine (M.S.117-138) ait portre taşıyan 2 sikke serisi görülmektedir. Kat.No.34'te ön yüzde imparatorun büstü, 35'te ise imparatorun eşi Sabina'nın büstü görülmektedir. Arka yüzlerde ise Demeter ve yeni bir betim olarak Asklepios betimlenmiştir. İmparator ve eşinin portresini taşıyan 9 adet örnek katalog içerisinde mevcuttur.

Antoninus Pius ile birlikte farklı sikke tiplerinin sayılarında artış olduğu anlaşılmaktadır. Antoninuslar Hanedanlığına ait 13 sikke serisi mevcuttur. Bunların 7'si Antoninus Pius, genç Marcus Aurelius, II. Faustina portrelerini taşıyan Antoninus Pius dönemine (M.S.138-161) (Kat.No.36-42), 6'sı ise Marcus Aurelius ve Commodus portrelerini taşıyan Marcus Aurelius dönemine (M.S.161-180) (Kat.No.43-48) ait serilerdir. Bu sikkelerin arka yüzlerinde tapınak içerisinde Herakles, Demeter, nehir tanrısı Aleon, Dionysos, kentin efsanevi kurucuları Erythros ve Knopos, meşale, gemi pruvası, Sibyll Herophile, buğday ve haşhaş taneleri betimlenmiştir. Antoninus Pius dönemine ait 29, Marcus Aurelius dönemine ait ise 16 adet örnek bulunmaktadır. Burada sikke serilerinin sayısının artışı ile birlikte yazıtların bu dönemlerdeki yoğunluğunun fazlalığı dikkat çekmektedir. Kentte önemli bir hareketliliğe işaret etmektedir.

Septimius Severus (M.S.193-211) ve oğlu Geta'nın (M.S.209-211) portresini taşıyan 4 sikke serisi bulunmaktadır. Kat. No. 49-51 ön yüzde imparator Septimius Severus portresi ile birlikte arka yüzlerde Demeter ve Herakles betimlerini içermektedir. Bu sikkelere ait 4 adet örnek mevcuttur. Geta büstü bulunan Kat.No.52'de ise arka yüzde farklı olarak *cista mystica* görülmektedir. Bu sikkeye ait 3 örnek görülmektedir.

Elagabalus döneminde (M.S.218-222) 3 sikke serisinde 14 adet örnek görülmektedir. Kat.No.53'te ön yüzde imparator portresi, arka yüzde ise tapınak içerisinde Herakles görülmektedir. Kat. No.54'de ise imparatorun büyük annesi olan Iulia Maesa'nın portresi bulunmaktadır. İmparatorluk yönetiminde büyük etkisi olan Iulia Maesa'nın bulunduğu bu sikkenin arka yüzünde kalathoslu Tykhe görülmektedir. Kat. No.55'te ön yüzde imparatorun eşi Iulia Paula portresi, arka yüzde ise Demeter betimlenmiştir.

Kat. No.56-58 sikkelerinde imparator Severus Alexander (M.S.222-235) görülmektedir. Arka yüzlerinde yılanların çektiği *biga* içerisinde Demeter, tapınak içerisinde Herakles ve asa tutar halde Demeter betimlenmiştir. Severus Alexander portresi bulunan sikkelere ait 15 örnek katalog içerisinde bulunmaktadır.

İmparator Severus Alexander'in annesi Iulia Mamaea'nın (M.S.222-235) diademli olarak betimlendiği sikkeler olan Kat. No.59,60 ve 61'in arka yüzlerinde Tykhe, Demeter ve Asklepios betimlenmiştir. Bu 3 sikke serisine ait 10 adet örnek mevcuttur.

Trakyalı olan I. Maximinus dönemine (M.S.235-238) ait 3 tip sikke mevcuttur. Kat. No.62'de ön yüzde imparatorun kendi portresi, Kat. No.63 ve 64'te ise oğlu Maximus'un portresi görülmektedir. Arka yüzlerinde tapınak içerisinde Herakles, Demeter ve Tykhe bulunduran bu sikkelere ait 9 adet örnek bulunmaktadır.

İmparator I.Philippus'un eşi olan Otacilia Severa (M.S.244-249) portresi bulunan 2 tip sikkede 4 adet örnek bulunmaktadır². Bu sikkelerin arka yüzlerinde

---

² Bkz. Sikke Kataloğu-B No.65 ve 66

Tykhe ve Herakles betimlenmiştir. İmparator I.Philippus'un portresi ise homonoia anlaşması adına basılan sikkelerde görülmektedir.

Erythrai'in son sikke bastığı dönem olan Gallienus dönemine (M.S.253-268) ait portre bulunan sikke tipi sayısı 1 adettir. Bu sikke tipine ait örnek sayısı ise 4 adettir. İmparatorun taçlı ve zırhlı portresinin bulunduğu bu sikkelerde arka yüzde Asklepios betimlenmiştir.

I.Philippus döneminde (M.S.244-249) Khios ile Erythrai arasında gerçekleştirilmiş olan Homonoia anlaşması adına basılan ve imparatorun portresini taşıyan Kat. No.67'de arka yüzde Erythrai'ı temsil eden Herakles ile Khios'u temsil eden Dionysos ve Apollon betimlenmiştir. Bu sikke serisine ait 5 adet örnek bulunmaktadır. Ön yüzde imparatorun oğlu II.Philippus portresinin bulunduğu Kat.No.68'in arka yüzünde ise Demeter ve Khios Thyke'si karşılıklı durur halde betimlenmiştir. Bu sikkeye ait 4 örnek bulunmaktadır. Homonoia sikkeleri ön ve arka yüzleri EK 5 Tablo 4'te gösterilmiştir.

İmparator portresi taşıyan sikkeler içerisinde en fazla örneğin Augustus döneminde olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında en fazla sikke serisinin basıldığı dönem ise Antoninuslar hanedanlığı dönemindedir. Augustus dönemi örnek sayısının fazlalığı, Roma'nın imparatorluğa geçişi ve Augustus'un uzun bir süre başta kalması, bu dönemde kentte gerçekleşen depremler ve yapılan yenilemelerin karşılanması veya imparatorun yardımlarına karşılık olarak onun portresini taşıyan sikkelerin fazla sayıda basılmış olması ile ilişkilendirilebilir. Antoninuslar Hanedanlığı döneminde görülen yazıt ve sikke tiplerinin fazlalığı başka hiçbir imparator döneminde görülmemekte ve bu da dönemde kentte bir refah ortamına işaret etmektedir.

6.2. Tipler

6.2.1. Tanrı, Tanrıça ve Mitolojik Tipler

6.2.1.1. Aksos

Antikçağda nehir tanrıları sikkeler üzerinde sıkça görülen betimlerden biridir. Yerleşimlerin birçoğu su ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına su kaynaklarına yakın

olarak kurulmuştur. Nehirler, antikçağda su kaynağı olarak (bazı durumlarda taşımacılık için de) büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla nehirlere yakın olan yerleşimler bunu darp ettikleri sikkeler üzerinde göstermişlerdir. Nehir tanrıları çoğunlukla erkek, uzanmış ve su urnesine yaslanır halde elinde saz tutar şekilde betimlenmiştir.

Kent adına önemli su kaynağı olan Aksos nehri Erythrai sikkeleri üzerinde görülmektedir. Antoninus Pius dönemine ait Sikke Kat. A No.6'nın arka yüzünde nehir tanrısı elinde sazlık ve su urnesine yaslanmış halde, ΑΞΟC ΕΡΥΘΡΑ lejantı ile birlikte işlenmiştir.

6.2.1.2. Aleon

Erythrai için önemli diğer bir su kaynağı olan, akropolisin doğusunda kalan ve antik kaynaklarda da adı geçen Aleon (günümüzde Azmak) nehri sikkeler üzerinde betimlenmiştir³. Antoninus Pius dönemine ait, ön yüzde imparatorun portresini taşıyan Sikke Kat. B No.38'in arka yüzünde elinde sazlık tutar halde ve su urnesine yaslanmış Aleon görülmektedir. Aynı zamanda ΑΛΕΩΝ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ lejantı ile nehir tanrısı sikkede gösterilmiştir.

6.2.1.3. Asklepios

Sağlık tanrısı olarak bilinen Asklepios, sikkeler üzerinde ilk defa ön yüzde imparator Hadrianus'un eşi Sabina'nın bulunduğu Sikke Kat.B No.35'in arka yüzünde görülmektedir. Tanrı cepheden betimlenmiş, başı sola dönük, sağ elinde yılanlı asası ile betimlenmiştir. Asklepios'un ilk olarak Hadrianus döneminde betimlenmesinin sebebi daha önce anlatıldığı gibi imparatorun kente yaptığı yardımlar ile ilişkili olmalıdır. Yazıt Kat. No.2'de Yeni Asklepios olarak imparator Hadrianus'un düşünülmesi de bunu destekler niteliktedir.

Ardından M.S.222-235 yılları arasına tarihlendirilen ön yüzünde Iulia Mamaea'nın betimlediği Sikke Kat. B No.61'in arka yüzünde tanrının yine aynı şekilde betimlendiği görülmektedir.

---

³ Plinius, Historia Naturalis, 5.31.117

Kentin son sikke bastığı Gallienus döneminde Asklepios ayakta sola bakar halde ve asası ile betimlenmiştir⁴.

6.2.1.4. Athena

Kentte Athena kültürünün varlığı yapılan kazılar sırasında ele geçen malzemeler ile M.Ö.8.-7. Yüzyıllara tarihlenen, günümüzde akropoliste temelleri görülebilen Athena tapınağı ile birlikte bilinmektedir. Kentin Hellenistik Dönem sikkelerinde de tanrıça görülmektedir⁵. İmparatorluk dönemine gelindiğinde ise tanrıça, M.S.2.yüzyıl imparator portresi taşımayan sikkeler üzerinde görülmektedir. Hadrianus dönemine ait Sikke Kat. A No.4 sikke serisinde tanrıça ayakta sola dönük, sağ elinde patera, sol eli ise kalkan üzerinde ve arkasında mızrak ile sikkenin arka yüzünde betimlenmiştir. Antoninus Pius dönemine ait Sikke Kat. A. No.8'in ön yüzünde tanrıçanın büstü sağa dönük ve aegis giymiş halde görülmektedir. M.S.2.yüzyıla tarihlenen Sikke Kat. A No.10 ve 11'in ön yüzlerinde tanrıça yine aegis giymiş büst halinde betimlenmiştir.

6.2.1.5. Demeter

Bereket, toprak, ekin ile ilişkili olan Demeter'in Erythrai'ın Roma İmparatorluk dönemi sikkelerinde çok fazla betimlendiği görülmektedir. Yine yazıtlarda da tanrıçanın adı sıklıkla görülmektedir. Kentte Demeter kültü ile ilişkili içerisinde su kaynağı bulunan ve aynı zamanda Sibyll'e adanmış olan yapay mağara, tanrıçanın kültü ile ilişkili hydrophoros figürin parçası, Baubo maskı gibi buluntulardan 'Kültler' bölümünde söz edilmiştir.

Roma imparatorluk döneminde tanrıça, sikkeler üzerinde ilk olarak M.S.1.yüzyıl sonlarına tarihlenen ve imparator portresi taşımayan Sikke Kat. A No.2'nin arka yüzünde görülmektedir. Ayakta, elinde buğday taneleri ve uzun meşale tutar halde betimlenmiştir. Yine imparator portresi taşımayan, Gallienus dönemine tarihlenen Sikke Kat. A No.18 ön yüzünde sağ elinde başak, sol elinde bereket boynuzu ile betimlenmiş ve Demeter Horia olarak tanımlanmıştır. M.S.3.yüzyıl ortalarına tarihlenen Sikke Kat. A No.19,20 ve 21'de ön yüzlerde

⁴ Bkz. Sikke Kataloğu B No.69 Arka yüzü

⁵ Hellenistik dönemde sikkeler üzerinde Athena betimleri için bkz. **SNG Cop.** Ionia 663, 716 ve **BMC Ionia** 220

görülen sur taçlı betimlerin de Demeter olabileceği düşünülmektedir. Traianus dönemine ait, ön yüzde imparator portresi taşıyan Sikke Kat. B No.30'da arka yüzde tanrıça ayakta, uzun khitonlu ve elinde uzun meşale taşır şekilde betimlenmiştir. Hadrianus dönemine ait Sikke Kat. B No.34'te arka yüzde yine benzer şekilde fakat sağ elinde buğday taneleri ile betimlenmiştir. Antoninus Pius dönemine ait Sikke Kat. B No.37 ve 39'da da Hadrianus döneminde betimlendiği şekilde işlenmiştir. Septimius Severus dönemine ait Sikke Kat. B No.49'da arka yüzde Herakles ile karşılıklı durur halde betimlenmiştir. Aynı döneme ait Sikke Kat. B. No.51'in arka yüzünde ise farklı olarak iki meşale tutar halde ve yılanların çektiği biga içerisinde betimlenmiştir. Elagabalus dönemine ait ön yüzde Iulia Paula'nın portresinin bulunduğu Sikke Kat. B No.55'in arka yüzünde tanrıça ayakta ve elinde asa tutar halde betimlenmiştir. Severus Alexander'e ait Sikke Kat. B No.56 ve 58'de yine Demeter'in betimlendiği görülmektedir. No.56'da biga içerisinde, 58'de ise ayakta ve asa ile betimlenmiştir. Ön yüzde Severus Alexander'in annesi Iulia Mamaea'nın diademli büstünün bulunduğu No.60'ta da ayakta ve asa ile betimlenmiş halde görülmektedir. Maximinus dönemine tarihlenen ve ön yüzde imparatorun oğlu Maximus'un bulunduğu No.63'te ise tanrıça asa ve mısır taneleri tutar halde işlenmiştir.

Değinilmesi gereken önemli bir nokta ise Demeter'in, Khios ile yapılan homonoia anlaşması adına basılan sikkelerde Erythrai'ı temsil ediyor olmasıdır. İmparator portresi taşımayan Sikke Kat. A No.14'ün ön yüzünde Herakles ile karşılıklı ve elinde uzun meşale tutar halde, Sikke Kat. B No.68'in arka yüzünde Khios Tykhe'si ile karşılıklı durur halde betimlenmiştir. Homonoia anlaşması adına basılan sikkelerde Erythrai'ı temsil ediyor olması sur taçlı betimlerin de Demeter olma olasılığını arttırmaktadır.

Demeter betimlerinin Roma imparatorluk dönemi imparator portresi taşıyan ve taşımayan sikkelerinde sıklıkla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Toplam 18 sikke serisinin ön ve arka yüzlerinde tanrıçanın betimlendiği görülmektedir.

6.2.1.6. Dionysos

Dionysos kültüne ilişkin bir tapınım alanının kentte varlığı Yazıt Katalog No.3'te görülen yazıt ile bilinmektedir. Bununla birlikte şarap üretimi olduğu düşünülen bir kentte şarap tanrısı adına tapınım olması ve bu tanrının sikkeler üzerinde betimlenmesi olası bir durumdur.

İmparator portresi taşıyan sikkelerde ilk olarak Traianus Dönemi'ne ait bir seri olan No.32'nin arka yüzünde kısa khitonlu, sol elinde thrysos ve panter ile görülmektedir. Antoninus Pius zamanında basılan ve II.Faustina portresi taşıyan No.41'de ayakta, sütuna yaslanmış, kantharos ve thrysos tutar halde betimlenmiştir. Tanrının bu sikkede sütuna yaslanmış olması, Yazıt Katalog No.3 ile bu sikkenin yakın veya aynı döneme tarihleniyor olması dolayısıyla sikkede betimlenen sütunun yazıtta sözü edilen kutsal alana işaret etmesi muhtemeldir.

6.2.1.7. Erythros

Kentin efsanevi kurucusu Rhadamantys'in oğlu Erythros da sikkeler üzerinde betimlenmiştir. Pausanias Erythros ve Erythrai halkından şu şekilde söz eder; (7.3.7)

“ Erythrai halkının ilk defa Rhadamanthys'in oğlu Erythros'un beraberinde Girit'ten geldiği ve Erythros'un şehrin kurucusu olduğu söylenir. Giritliler'in yanı sıra şehir Lykialılar, Kariyalılar ve Pamphyliyalılarca da iskan edilmiştir: Lykialılar'ı Giritlilerle akraba oldukları, Lykialıların Girit'ten geldiği ve Sarpedon'la oradan kaçtıkları; Kariyalıların Minos'la eski bir dostluğu olduğu ve Pamphyliyalılar'a gelince onların da Grek soyundan oldukları, Ilion'u aldıktan sonra Kalkhasla dolaşan Greklerden geldikleri söylenir. Kodros'un oğlu Kleopos bütün Ionia şehirlerinden bir miktar insan toplayıp onları Erythrai'in eski sakinleri arasına yerleştirdiği zaman Erythrai halkı bu çeşit bir halktı.”

Kentin klasik dönem drahmilerinde çıplak ve atını tutar halde betimlenmiş figürün Erythros olduğu düşünülmektedir ⁶ . İmparator portresi taşımayan M.S.3.yüzyıl ortalarına tarihlenen Sikke Kat. A No.24'ün arka yüzünde efsanevi kurucu askeri kıyafetle, ayağını pruvaya basar halde mızrak ve kılıç tutarken

⁶ Örnekleri için bkz. SNG Cop 554-560

betimlenmiştir. ΕΡΥΘΡΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ ΕΡΥ lejantı ile de kentin kurucusu olduğu belirtilmiştir. Marcus Aurelius dönemine ait Sikke Kat. B No.43'te iki savaşçı karşılıklı durur halde betimlenmiş, bu savaşçıların ise kentin efsanevi kurucuları olan Erythros ve Knopos olduğu düşünülmüştür. No.24 sikkesindeki kılıç ve mızrak tutan betimin Erythros olduğu düşünülürse, No.43'te mızrak-kalkan ve kılıç-mızrak taşıyan betimlerden kılıç- mızrak taşıyanın Erythros diğerinin ise Knopos olması muhtemeldir.

6.2.1.8. Herakles

Demeter gibi Herakles de sikkeler üzerinde sıklıkla betimlenen bir figürdür. Fenikelilerden Erythrai'a geldiği düşünülen, Pausanias'ın anlattığı üzere (7.5.5'te) heykeli eskiliği ile dikkat çeken, Herakles kültünden, Herakleion'dan daha önce söz edilmişti (Sayfa 23). Kentin Arkaik dönem elektron sikkelerinden itibaren her dönemde Herakles sikkeler üzerinde betimlenmiştir⁷. Roma İmparatorluk dönemi sikkelerinde Herakles, tapınak içerisinde, arkaik heykel olarak betimlenmiş ya da kendisi olmadan, atribüsü olan sopa ile gösterilmiştir.

M.S.1.yüzyıl sonlarına tarihlenen, imparator portresi taşımayan Sikke kat. A No.3'te ön yüzde Herakles sopası görülmektedir. No.5'in arka yüzünde ayakta, sağ elinde sopasını kaldırmış, sol elinde ise aslan postunu taşır halde betimlenmiştir. M.S.2.yüzyıla tarihlenen ve portre taşımayan No.9'un arka yüzünde Herakleion olması muhtemel, dört sütunlu tapınak içerisinde Herakles'in heykel şeklinde betimlendiği görülmektedir. Gallienus dönemine tarihlenen ve portre taşımayan No.18'in arka yüzünde No.5'teki şekli ile betimlenmiştir.

Herakles, imparator portresi taşıyan sikkelerde ilk olarak Augustus dönemi sikkelerinde betimlenmiştir. Dört farklı magistrat tarafından basılmış olan Sikke Kat. B No.27'de ayakta sağa doğru ilerler ve sağ elinde sopasını kaldırmış halde betimlenmiştir. Vespasianus dönemine ait olan No.28 ve 29'da ayakta, sağ elinde sopa ve sol elinde mızrak ile betimlenmiştir. Ön yüzünde Traianus portresi taşıyan No.31 ve 33'te ise Arkaik Herakles heykeli olarak tanımlanmış, sağ elinde sopasını

---

⁷ Arkaik dönem Herakles sikkeleri örneği için bkz. **BMC Ionia** No.7; Klasik Dönem M.Ö.4.yüzyıl örneği **SNG Cop** 566; Hellenistik dönem örnekleri için bkz. No. 618, 636-650

kaldırılmış halde ve sol elinde mızrak ile işlenmiştir. Antoninus Pius döneminde No.36'da tapınak içerisinde, II.Faustina portresi taşıyan No.40'ta sağ elinde sopa, sol elinde mızrak ile, No.42'de yine aynı şekilde betimlenmiş fakat farklı bir magistrat tarafından basılmıştır. Marcus Aurelius portresi taşıyan No.48'de yine dört sütunlu tapınak içerisinde betimlenmiştir. Septimius Severus sikkesi olan No.49'da ise farklı olarak Demeter ile karşılıklı halde işlenmiştir. Bu sikke serisi kentin iki önemli kültürünün birlikte işlendiği önemli bir seridir. İmparatora ait No.50 sikkesinde tapınak içerisinde gösterilmiştir. Elagabalus dönemine ait No.53, Severus Alexander dönemine ait No.57, Maximinus'a ait No.62 sikkelerinde tapınak içerisinde işlenmiştir. Otacilia Severa portresi taşıyan No.66'nın arka yüzünde ise saldırı halinde tanımlanmıştır.

Demeter gibi Herakles de homonoia anlaşması adına basılan sikkelerde görülmektedir. Homonoia sikkesi olan ve imparator portresi taşımayan No.14'ün ön yüzünde sopa ve mızrak, No.15'in arka yüzünde sopa ve aslan postu ile betimlendiği diğer sikkelerde görüldüğü tipte işlenmiştir. I.Philippus portresi taşıyan homonoia sikkesi No.67'de İpoktonos epitheti ile sopa ve mızraklı olarak kaynaklar tarafından tanımlanmıştır.

Herakles'in ve atribüsü olan sopasının toplam 22 sikke serisinde betimlendiği görülmektedir.

6.2.1.9. Knopos

Strabon'un bahsettiği şekilde Kodros soyundan gelen Knopos kentin diğer bir efsanevi kurucusudur. Hatta kentin adının bir süre Knopoupolis olarak geçtiğinden de söz etmektedir⁸. Marcus Aurelius dönemine ait No.43'te betimlenen iki savaşçıdan birinin Knopos olduğu düşünülmektedir.

6.2.1.10. Sibyll Herophile

Sibyll Herophile'nin kent adına olan önemini sikkeler üzerinden de inceleyebilmekteyiz. İlk imparator Augustus ile Herophile'yi sikkeler üzerinde görmeye başlıyoruz. Augustus dönemine tarihlendirilen Sikke Kat. A No.1 ön

---

⁸ Strabon, 14.100.632-633

yüzünde Herophile taş üzerinde oturur halde, sağ elinde parşömen ile betimlenmiştir. M.S.2.yüzyıla tarihlendirilen No.10'da parşömen olmadan sağ eli çenesine dayalı şekilde, Homonoia sikkesi olan No.13'te de yine aynı şekilde tasvir edilmiştir. M.S.3.yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiş olan No.23 sikke serisinin ön yüzünde de yine oturur halde betimlenmiştir. Ön yüzünde Commodus portresini taşıyan No.47'de de yine aynı şekilde işlenmiştir. Yazıt Katalog No.5'te sözü edilen Herophile heykelinin sikkelerde betimlendiği taş üzerinde oturur halde olduğu düşünülmektedir⁹.

6.2.1.11. Tykhe

Kent tanrıçası, şans ve kader tanrıçası olarak bilinen ve sur taçlı olarak betimlenen Tykhe imparator portresi taşıyan ve taşımayan kent sikkelerinde betimlenmiştir. Portre taşımayan No.7'de sur taçlı olarak ön yüzde yer almaktadır. No.12'de kalathos giymiş, dümen ve bereket boynuzu tutar halde, tapınak içerisinde gösterilmiştir. No.19,20 ve 21, Demeter başlığında söz edildiği gibi her iki tanrıça da olabilir. No.22'de sur taçlı ve EPYΘPAI lejantı ile, Iulia Maesa portresi taşıyan No.54, Iulia Mamaea portresi taşıyan No.59, Maximus portresi taşıyan No.64, Otacilia Severa Portresi taşıyan No.65'te ise ayakta, kalathos giymiş, dümen ve bereket boynuzu tutar halde tasvir edilmiştir. Homonoia sikkelerinde Erythrai Tykhe'si No.16'nın ön yüzünde görülmektedir. Değinilmesi gereken diğer bir nokta ise Tykhe'nin özellikle yarı otonom sikkelerde betimlenmiş olması ve No.64 haricinde imparatorların eşleri, annelerinin portrelerinin bulunduğu sikkelerde betimlenmiş olmasıdır.

6.2.2. Diğer Tipler

6.2.2.1. Cista Mystica

İmparator portresi taşımayan, Antoninus Pius dönemine tarihlenen No.7'nin arka yüzünde etrafına yılan sarılmış halde, M.S.3.yüzyıl ortalarına tarihlenen ve portre taşımayan No.20'de ise içerisinden yılan çıkar şekildedir. Geta portresi taşıyan No.52'de yine etrafına yılan sarılmış halde işlenmiştir. Sepet anlamına gelen Cista

---

⁹ I.Ery, p.386

dini törenler ve ritüellerde kullanılırdı. İçerisinden yılan çıkan veya etrafı yılanlar tarafından sarılı olan cista mystica, gizem kültürleri ile ilişkilidir. Dionysos kültürü ile ilişkili olabilir¹⁰.

6.2.2.2. Çelenk

Çelenk tek olarak, yarı otonom olarak basılmış ve imparator portresi taşımayan Kat. No.3'ün arka yüzünde noktalı bordür içerisinde, içi boş halde asma yapraklarından yapılmış olarak görülmektedir. İmparator portrelerinin başlarında görülenler ve No.3 haricinde, No.1'de Sibyll Herophile çelenk içerisinde.

6.2.2.3. Demos

Erythrai Demos'u başına tek bir sikke üzerinde rastlamaktayız. Hadrianus dönemine tarihlenen yarı otonom olarak darp edilmiş No.4'ün ön yüzünde ΔHMOC EPYΘPAI lejantı ile sakallı ve saçları üzerinde bir bant ile betimlenmiştir. İmparatorluk dönemi öncesinde kentler hem sikke darp ederek hem de bu sikkeler üzerinde kendi Demos'larını betimleyerek özgürlüklerini diğer kentlere göstermişlerdir. Fakat İmparatorluk dönemi sikkelerinde bu durum değişmiştir. İmparatorluk döneminde İmparator'un izni ile basılan yarı otonom sikkelerde görülen demos başları kentin özgürlüğünü ifade etmek amaçlı değil fakat kentin ve halkının personifikasyonu şeklinde bunu kullanarak varlıklarını göstermek amaçlı olmalıdır¹¹. Bu tipin İmparatorluk dönemindeki kullanımının kesinlikle Roma ve imparatora karşı gelmek veya kentlerin kendilerini bağımsız göstermek amaçlı olmadığını vurgulamak gerekmektedir.

Homonoia sikkesi olan No.17'de ise ΔHMOC XIΩN lejantı ile Khios Demos'u betimlenmiştir.

6.2.2.4. Haşhaş ve Buğday Başağı

Haşhaş ve buğday birbirlerine bağlı halde No.11'in ve No.46 arka yüzünde betimlenmiştir. Sadece buğday başakları ise No.8 arka yüzünde betimlenmiştir. İki bitki de tarım ile ilişkilidir. Özellikle buğday ve buğday taneleri ile haşhaş taneleri

¹⁰ J.M. Jones, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, London, Seaby, 1986, p.53

¹¹ Martin, *Personifikationen*, p.32,33,34

sikkeler üzerinde Demeter'in elinde görülmektedir. Bu noktada da tanrıçanın toprak bereketliliği dolayısı ile tarım ile ilişkisine varılmaktadır.

6.2.2.5. Gemi Pruvası

Gemi pruvasını tek başına betimlenmiş olarak iki sikke üzerinde görülmektedir. No.19'un arka yüzünde ve Commodus portresi taşıyan No.45'in arka yüzünde gemi pruvası bulunmaktadır. Gemi pruvasının görüldüğü diğer sikkeler ise kentin efsanevi kurucularının betimlendiği No.24 ve 43'tür. Bu sikkelerde kurucular birer ayaklarını pruvaya basar halde betimlenmiştir. Gemi pruvaları kent adına büyük önem arz eden limanları vurguluyor olmalıdır.

6.2.2.6. Kalathos

Kalathos hasırdan yapılmış bir tür sepettir. Kalathos giymiş Tykhe betimleri haricinde tek başına kalathos, ön yüzünde Tykhe bulunan No.22'nin arka yüzünde içinde buğday başakları bulunur halde betimlenmiştir. Kentte yapılan tarım ile ilişkilidir.

6.2.2.7. Meşale

Demeter'in atribüsü olarak elinde betimlendiği sikkeler haricinde meşale üç sikke serisinin arka yüzlerinde işlenilmiştir. İmparator portresi taşımayan No.21, 23 ve Commodus portresi taşıyan No.44 bu sikke serilerini oluşturmaktadır.

6.2.2.8. Senato

Erythrai Roma imparatorluk dönemi sikkeleri arasında yarı otonom olarak darp edilmiş olan 1'i homonoia sikke serisi olmak üzere toplam 7 seride Senato büstüne rastlamaktayız. No.2, 5, 6, 9, 12 ve 24 kent sikkeleri ile No.13 homonoia sikkesi bu serileri oluşturmaktadır. Bu sikkeler ΘEON CYNKAHTON ve IEPA CYNKAHTOC lejantları ile basılmıştır. Provincia Asia'nın senato eyaleti olması ve kentin Roma ve Senatosuna bağlılığını göstermek amacı ile imparator portresi taşımayan sikkeler üzerinde Senato büstünü kullanmışlardır.

6.2.3. Homonoia Sikkelerinde Khios Tipleri

Khios ile Homonoia anlaşması adına basılmış sikkelerin tamamı kaynaklarda Erythrai basımı olarak görülmektedir. Fakat No.17'nin ön yüzünde görülen ΔHMOC XIQN lejantı ile Khios Demos'u betimi bu serinin Khios basımı olabileceğine işaret etmektedir.

6.2.3.1. Apollon

Roma imparatorluk dönemi Erythrai kent sikkelerinde görülmemekte fakat sadece homonoia sikkelerinde yer almaktadır. No.14 ve No.67'nin arka yüzünde *patera* tutar halde betimlenmiştir.

6.2.3.2. Dionysos

Katalog No.67'nin arka yüzünde thyrsos ve oinokhoe tutar halde betimlenmiş ve Khios'u temsil etmektedir.

6.2.3.3. Sfenks

Kentin önceki dönem sikkelerinde görülen sfenks betimi Homonoia sikkelerinde Khios'u temsil eder halde görülmektedir. No.15'in ön yüzünde, No.16'nın ise arka yüzünde oturur halde ve pençesinin altında amphora ile betimlenmiştir.

6.3. Lejantlar

6.3.1. Ön Yüz Lejantları

İmparatorluk döneminde Erythrai'da darp edilmiş imparator portresi taşıyan ve taşımayan sikkelerin ön ve arka yüzlerinde kentin etnikonu EPY, EPYΘPAI, EPYΘPAIQN halinde yazılmıştır. Ön yüzlerde portre taşıyan sikkelerde eğer mevcut ise etnikon arka yüzlerde magistrat isimleri ile birlikte yer almıştır.

İmparator ve ailesinin portrelerinin bulunmadığı Kat.No.1-24 sikkelerinde etnikon yanı sıra farklı lejantlar görülmektedir. Ön yüzlerinde senato büstlerinin betimlendiği No.2'de ΘEON CYNKAHTON, No.5, 6, 9, 12, 24 ve No.13 homonoia sikkelerinde IEPA CYNKAHTOC lejantları okunmaktadır. No.4'ün ön yüzünde ΔHMOC EPYΘPAI ve homonoia sikkesi olan No.17'de ΔHMOC XIQN lejantları

ile kentlerin demosları büst halinde betimlenmiştir. Yine homonoia sikkesi olan No.14'ün ön yüzünde magistrat adı ile birlikte anlaşmayı gösteren OMONOIA lejantı mevcuttur.

İmparator portresi taşıyan sikkelerde ön yüzlerde portresi bulunan imparator veya ailesinin üyelerinin isimleri ile ünvanları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra EPY etikonu ve CEBACTH, AYTOK, ΣΕΒΑΣΤΟΣ gibi ünvanlar da ön yüzlerde mevcuttur.

6.3.2.Arka Yüz Lejantları

Arkayüz lejantları magistrat adları dışında kente dair farklı bilgiler içermektedir. Kentin etnikonunu ön yüzlerde olduğu gibi arka yüzlerde de görebilmekteyiz.

No.6'nın arka yüzündeki nehir tanrısı betimi ile kentin iki önemli su kaynağından biri olan ΑΞΟC (Aksos) nehrinin adı geçmektedir.

No.10'un arka yüzünde Sibyll kültü adına önemli bir lejanta rastlamaktayız. Sikkede görülen ΘΕΑ CIBYΛΛΑ lejantı ile Herophile'nin tanrıça olarak kabul gördüğünü düşünebiliriz. No.24'ün arka yüzünde ise kentin efsanevi kurucusu olan Erythros, EPYΘΡΟC KTICTHC lejantı ve kentin etnikonu ile betimlenmiştir.

Augustus dönemi portre taşıyan sikkelerin (No.25, 26, 27) arka yüzlerinde lejantlarda sadece magistrat adları görülmektedir. Magistratların unvanı görülmemekle birlikte sonraki dönem sikkeleri incelenerek bu dönemde de Strategos olduğu söylenebilir. Vespasianus dönemi sikkelerinde (No.28 ve 29) sadece kentin etnikonu mevcuttur. Traianus döneminde CTPA, CT, CTP kısaltmaları ile kentin en yüksek magistratı olan Strategos görülmektedir. Antoninus Pius dönemine ait No.38'in arka yüzünde ise diğer önemli su kaynağı olan Aleon'u nehir tanrısı betimi ile birlikte ΑΛΕΩΝ lejantı ile görüyoruz.

Homonoia sikkelerinde ise (No.13, 14, 15, 16, 17, 67 ve 68) OMONOIA lejantı ile anlaşmayı, XIQN ve ΕΡΥΘΡΑΙΟΝ lejantları ile anlaşmayı gerçekleştiren Erythrai ve Khios görülmektedir.

6.4. Magistratlar

Erythrai'nın Roma İmparatorluk dönemi sikkelerinde 20 adet magistrat adı yer almaktadır. Bu magistratların Strategos unvanı Traianus sikkelerinden itibaren lejantlarda yer alan kısaltmalar ile görülebilmektedir. Magistrat sayısının en fazla olduğu imparator ise başta kaldığı süre ile ilişkili olarak Augustus'tur. Magistrat isimleri arka yüzlerde görülmektedir.

Erythrai sikkelerinde unvan olarak görülen *Strategos* komutan/general olarak kullanılan bir makamdı. Hellenistik dönemde bir bölge veya yerleşimin yönetimi görevinde de yer almaya başlamış, İmparatorluk döneminde ise tamamen sivil bir memuriyet haline gelmiş, idari konularda görev almıştır¹². Meclislere öneri sunma, kararlara onay verme ve mali görevlerle yürütme organı haline gelmiştir¹³. Erythrai'da sikke basımında yer alması ile kent içerisinde yüksek memuriyeti durumuna geldiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda yazıtların da Strategos gözetiminde gerçekleşmiş olması bu durumu desteklemektedir. Görev süreleri kentten kente değişiklik göstermektedir. Erythrai'daki görev süreleri net olarak bilinmemektedir. Fakat diğer kentlerde görülen örneklerde 4 ay, 6 ay, 1 yıl, bazı durumlarda gönüllü olarak devam ettikleri, göreve gelmiş olan kişilerin görevi tekrar alarak devam ettirdikleri görülmektedir.

Augustus döneminde sikkeler 6 farklı magistrat ismi yer almıştır. Metronaks Zopyros (MHTPΩNAΞ ΖΩΠΥΡΟΥ), İmparatorluk dönemi sikkelerinde yer alan ilk magistrat ismi olmalıdır. Metronax, No.1 ve 25 sikkelerinde görülmektedir. RPC I'de yapılan tanımlamada imparatorun genç olarak betimlendiği, bu sebeple M.Ö.10'a tarihlendiği fakat imparatorun taçlı olarak betimlenmesinin bu konuda sorun yarattığı belirtilmektedir¹⁴. Metronaks Zopyros'tan sonra, No.25'e benzerlikleri bulunan ve arka yüzde dört satır yerine beş satırda adı geçen Hekatonymos Aiskhrionos No.26'da görülmektedir. No.27 ise dört farklı magistrat ismi görülmektedir.

---

¹² Jones, **Dictionary**, p.218

¹³ Çisem Çağ, **Roma İmparatorluk Dönemi Küçükasya'sında Bir Kent Memuriyeti Olarak Strategos'luk**, Akdeniz Üniversitesi Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı Doktora Tezi, 2018, s.36

¹⁴ **RPC I**, p.423

Herakleos Dinomenos (ΗΡΑΚΛΗΟΣ ΔΙΝΟΜΕΝΟΥΣ), Stratokles Orthaios (ΣΤΡΑΤΟΚΛΗΣ ΟΡΘΑΙΟΥ), Epitherses Thei?tos (ΕΠΙΘΕΡΣΗΣ ΘΕΥ(?)ΤΟΥ), Hekatodoros (ΕΚΑΤΟΔΩΡΟΣ) bu magistratlardır. Aynı tip sikke üzerinde 4 farklı magistrat adının görülmesi bu magistratların görev süreleri ile ilişkili olmalıdır. Aynı zamanda imparatorun da uzun süre yönetimde kalmış olması bu duruma bir etkidir. Augustus sikkelerinde bu magistratlar strategos unvanı ile görülmemekle birlikte sadece unvan yazılmamış olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Vespasianus döneminde magistrat adı görülmemekte, kentin etnikonu arka yüzde bulunmaktadır.

Söz edildiği gibi Traianus döneminde unvan olarak Strategos sikkeler üzerinde yer almaya başlamıştır. Bu dönemde iki magistrat görülmektedir. Preimos (ΠΡΕΙΜΟΥ) (No.30, 31), Oul. Glaukos (ΟΥΛ ΓΛΑΥΚΩΝΟC) (No.32, 33) bu magistratlardır.

Hadrianus döneminde imparator portresi taşıyan ve taşımayan sikkelerde tek bir magistrat adı görülmektedir. ΚΑ ΕΚΑΤΩΝΥΜΟΥY olarak sikkelerde (No.4, 34, 35) adı geçen Claudius Hekatonymos bu dönem magistratıdır.

Antoninus Pius sikkelerinde üç magistrat adı görülmektedir. Claudius Sekoundos (No.5, 6, 7, 36, 37, 38, 41) (ΚΑ CΕΚΟΥΝΔΟΥY), Bakhylos (No.8A, 39, 40) (ΒΑΚΧΥΛΟΥ), Aiskhrionos (No.8B, 42) (ΑΙCΧΡΙΩΝΝΟC) bu dönemin magistratlarıdır. Bu magistratlardan Claudius Sekoundos (Secundus) dönem için önemlidir. Önemli noktalardan biri bu magistratın Marcus Aurelius döneminde de görevine devam etmiş olması, diğeri ise magistratın mezar yazıtının bulunmuş olmasıdır. Yazıt Kat. No.29'da sözü edilen bu yazıt mevcuttur. Marcus Aurelius dönemindeki diğeri bir magistrat ise ΛΥCΙΜΑΧΟΥY olarak sikkelerde geçen Lysimakhos'tur (No.43, 44, 45, 46, 47). Bu dönem sonrasında basılan sikkelerde her imparator döneminde bir magistrat olduğu görülmektedir.

Septimius Severus dönemine ait sikkelerde magistrat olarak Tl. Abaskantos (ΘΛ ΑΒΑCΚΑΝΤΟΥY) görev almıştır. İmparatorun oğlu Geta'ya ait tek sikke serisinde ise magistrat adı bulunmamaktadır.

Elagabalus dönemine tarihlendirilen No.53 ve 54'te iki kez strategos olan Neikonos görülmektedir.

Severus Alexander döneminde görev almış olan magistrat Attalos'un (Π ΑΙ ΑΤΤΑΛΟΥ) da iki kez strategos olduğu görülmektedir. (No.12, 56, 57, 58, 59, 60, 61)

Maximinus'a ait No.62, 63 ve 64'te magistrat Helenos, ΑΥΡ ΕΛΕΝΟΥ lejantı ile sikkelerde yer almaktadır.

.I. Philippus döneminde eşi Otacilia Severa'nın portresini taşıyan sikkelerden No.66'da Hekataios (ΕΚΑΤΑΙΟΥ) adı yer almaktadır. I.Philippus ve I.Valerianus dönemleri arasına tarihlenen sikkelerden No.14'te ise ön yüzde ΦΛ ΑΒΑΚΑΝΤΟΥY adı görülmektedir. Bu isim Septimius Severus döneminde de görülmüştü. Aynı soydan gelme durumu söz konusu olabilir.

Gallienus döneminde basılmış olan son sikkelerde ise (No.18, 69) Diogenos magistrat olarak görülmektedir.

EK-4 Magistratlar Listesinde magistratlar görüldükleri dönemlerde belirtilmiştir.

6.5. Kontrmarklar

Erythrai Roma İmparatorluk dönemi sikkeleri içerisinde ilk kontrmarka Traianus döneminde rastlamaktayız. No.30 (1 numaralı örnek) ve 31 (1 ve 2 numaralı örnekler) üzerinde basılmış ΔΟΜΙΤΙ kontrmarkı (GIC 533) görülmektedir. ΔΟΜΙΤΙΑΝΥS kısaltması olarak kullanılmıştır. Bu kontrmarkın basılma sebepleri adına farklı görüşler mevcuttur. Eğer imparator adı olarak kabul edilirse bir damnatio memoriae hareketi olarak görülebilir. Bir diğer görüş ise bu kontrmarkın görüldüğü diğer yerlere de bakıldığında bu isimde bir magistrat (belki proconsul) tarafından eyalet adına verilmiş bir karar olduğudur¹⁵. Yine Traianus dönemine ait bu sikkelerde EPY ve kadın başı (GIC 211) olarak basılmış kontrmarklar

---

¹⁵ C.J. Howgego, **Greek Imperial Countermarks**, Royal Numismatic Society Special Publication No.17, London, 1985, p.208

bulunmaktadır. Bu kontrmarkta görülen kadın başının Demeter olması muhtemeldir¹⁶. Antoninus Pius döneminde Sekundos (Secundus) tarafından basılmış sikkelerde de yine aynı kontrmark bulunmaktadır.

Elagabalus dönemine ait No.53 ve 54 örneklerinde ise kontrmark olarak Sakallı Herakles başı (GIC 14) kullanılmıştır.

Severus Alexander'a ait No.57'nin 3 numaralı örneğinde yine Sakallı Herakles kontrmarkı mevcuttur. Aynı sikkenin 5 numaralı örneğinde ise değer birimi işareti olarak "Γ"(GIC 776) kullanılmıştır. Yine imparatora ait No.58 sikkesinin 5 numaralı örneğinde Sakallı Herakles başı kontrmark olarak görülmektedir.

Maximus portresi taşıyan No.64'ün 3 numaralı örneğinde ise iki sur taçlı figür (GIC 226) görülmektedir. Sikkenin ön ve arka yüzünde Demeter ile Tykhe'nin bulunması bu iki figürün kontrmarkta görülen figürler olabileceğini düşündürmektedir.

Böylece imparatorluk dönemi Erythrai sikkelerinde 5 farklı tipte kontrmarkın 5 ayrı imparator döneminde sikkeler üzerine darp edildiği tespit edilmiştir.

6.6. Ölçüler

Çalışma kapsamında katalog içerisinde yer alan 69 sikke serisinde çap ve ağırlıklarının dönemsel farklılıklar dışında dönem içi farklılıkları olduğu da görülmektedir.

Augustus dönemine ait sikkelerin (No.1, 25, 26, 27) katalogda yer alan örneklerle göre çaplarının ortalama 15-16mm ağırlıklarının ise 2-5g aralığında olduğu görülmektedir.

Vespasianus döneminde (No.28 ve 29) sikke ölçülerinin değiştiği, verilen örneklerde No.28'in 23 mm ve 11.41g, No.29'un da bu ölçülere yakın olduğu anlaşılmaktadır.

---

¹⁶ No.31'e ait örnek 6 ve 8'de sadece kadın başı ve EPY kontrmarkları mevcuttur.

M.S.1.yüzyıl sonlarına tarihlendirilen No.2, 18-19 mm çapında ve yaklaşık 4g ağırlığındadır. Aynı döneme tarihlenen No.3'ün çapı 14 mm olarak tek bir örnekte görülmekte, ağırlıkları ise 1.50g-3g aralığındadır.

Traianus dönemi sikkelerinde (No.30, 31, 32, 33) ağırlıklar Vespasianus dönemine göre biraz daha artarak 13-15g'a kadar yükselmiştir. Çapları No.32'de 15mm, No.33'te 23 mm olarak birer örnekte görülmektedir. Ağırlıkları No.30 ve 31'de 9-15g, No.33'te 3-7g aralığında farklı örneklerde bulunmaktadır.

Hadrianus dönemine ait portre taşımayan No.4 ortalama 18 mm çapta ve 2-4g ağırlığında örneklere sahiptir. Aynı döneme ait portre taşıyan No.34 15-17g, No.35 ise 6-8g ağırlığındadır.

Antoninus Pius'a ait portre taşımayan No.5 ve 6'nın 25-28 mm çaplarında ve 10-13g ağırlıkta olduğu görülmektedir. No.7 ortalama 20 mm çapta ve 7g ağırlıktadır. No.8'in 15-16mm ve 2-3g olarak örnekleri mevcuttur. Dönem içerisinde portre taşıyan sikkelerde özellikle No.36, 37 ve 38'in 30mm çap ve 18g'dan 27g'a kadar ağırlığa sahip örnekleri bulunmaktadır. No.39, 25 mm ve 11-12g ölçülerindedir. II.Faustina portresi bulunan No.40, 41 ve 42'ye ait örneklerde ise ortalama ölçüler 18-20mm ve 4-7g arasındadır.

Marcus Aurelius dönemi portre bulunduran No.43'ün 32 mm, 18-24g gibi büyük ölçülere sahip olduğunu görüyoruz. No.45, 46 ve 47 ise 17-20 mm, 4-6g arası daha küçük ölçülerdedir.

M.S.2.yüzyıl olarak tanımlanan ve portre taşımayan No.9'un tek örneği 39mm ve 35g gibi büyük ölçülere sahiptir. Aynı döneme ait No.10 ve 11 ise ortalama 15-17 mm çaplarında ve 2-4g arası ağırlıkta örnekler göstermektedir.

Septimius Severus'a ait No.49, 50 ve 51'in yine büyük boyutlarda darp edildiğini görüyoruz. No.50 ve 51'e ait örneklerin 33-35g ağırlığında olduğu düşünülürse çaplarının da No.9'da görüldüğü gibi yaklaşık 35-40 mm olması gerekmektedir. Geta'ya ait tek sikke serisinde (No.52) ise ölçüler yaklaşık 20mm ve 4g'dır.

Elagabalus sikkelerinde (No.53, 54 ve 55) ölçülerin yine büyük olduğu anlaşılmaktadır. 26 mm ve 7-8g olan No.55 dışındaki diğer iki serinin 30-35 mm ve 15-25g olan örnekleri vardır.

Severus Alexander'in imparator olduğu döneme tarihlenen ve portre taşımayan No.12'ye ait katalogda bulunan tek örnekte 26 mm çapta olduğu görülmekte, ağırlığı ise verilen örnekte belirtilmemiştir. Ön yüzde portre taşıyan No.56 ve 57 35-40 mm ve 25-30g ölçülerinde örneklere sahiptir. Yine portre bulunan No.58 ise 30-32 mm ve 12-17g arası örnekler vermektedir. Aynı döneme ait Iulia Mamaea portresi taşıyan No.59, 60 ve 61'in ortalama 21-26 mm arası çapta, 5-8g ağırlıkta olduğunu görüyoruz.

Maximinus dönemine ait No.62 33 mm çapta ve yaklaşık 12g ağırlıktadır. Bu döneme ait No.63 ve 64 25mm ve 5-8g ölçülerindedir.

I.Philippus'un eşi Otacilia Severa'nın ön yüzde yer aldığı No.65'in iki örneğinde 4.38g ve 4.50g ağırlıktadır. No.66'ya ait tek örnek ise 32 mm çaptadır.

I.Philippus – I.Valerianus dönemlerine tarihlendirilen portre taşımayan homonoia sikke serilerinin farklı ölçülerde olduğu anlaşılmaktadır. No.13'e ait örnekler ortalama 24-25 mm ve 5-7g arasındadır. No.14 için ölçü veren tek örnek 32mm, fazla sayıda örneğe sahip No.15 ortalama 20mm ve 4-5g olarak görülmektedir. Katalog içerisinde 18 adet örneği bulunan No.16, 17-20 mm ve 2-3g arası örneklere sahiptir. 21-22 mm çap ve 4-5g ağırlıkta olan No.17 portre taşımayan diğer bir homonoia sikkesidir. Portre taşıyan No.67'ye ait ölçüler kaynaklarda görülmemekte, No.68'in ise 33mm olduğu görülmektedir.

M.S.3.yüzyıl ortalarına tarihlendirilen ve ön yüzlerinde sur taçlı Tykhe veya Demeter'in betimlendiği No.19, 20, 21,22 sikkeleri 18-20 mm ve 3-4g ölçülerinde darp edilmiştir. Ön yüzde Sibyll'in bulunduğu No.23 daha küçük ölçülerle 16mm ve 2g ağırlıkta basılmıştır. Arka yüzünde kent kurucusu Erythros'u gördüğümüz No.24 ise ortalama 21mm ve 5g'dır.

Son sikke serilerinin darp edildiği Gallienus dönemine ait portre bulundurmayan No.18, 25 mm ve 7-8g ölçülerindedir. İmparator portresi taşıyan No.69 ise 22 mm çap ve 5-6g ağırlıktadır.

Bu ölçülere dayanarak M.S.2.yüzyıl başlarından itibaren özellikle imparator ve ailesinin portrelerinin bulunduğu sikkelerde ölçülerin büyüdüğü söylenebilir. Portre taşımayan sikkeler ise bazı seriler dışında portre taşıyan sikkelere göre daha küçük boyutlarda darp edilmiştir.

SONUÇ

Çalışmada kapsamında Ionia bölgesinde yer alan ve On İki İon kentinden biri olarak karşımıza çıkan Erythrai'in genel tarihi ile birlikte Roma İmparatorluk Dönemi tarihi sikkeler, yazıtlar ve antik kaynaklar ile modern kaynaklar tarafından desteklenerek detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Kent günümüzde İzmir iline bağlı Çeşme ilçesinin 20 km kuzeydoğusunda yer alan Ildır veya Ildırı olarak bilinen köy içerisinde yer almaktadır. Ildır, Karaburun veya antik adı ile Mimas yarımadasının Khios'a (günümüzde Sakız Adası) bakan kısmında bulunmaktadır. Kızıl veya Kırmızı şehir anlamına gelen Erythrai, adını efsanevi kurucusu Rhadamanthys'in oğlu Erythros'tan almaktadır. Bu ismi dışında Kodros soyundan gelen Knopos'a dayandırılarak Knopoupolis olarak da bir süre adının geçtiğinden antik kaynaklarda söz edilmektedir.

Arkaik ve Klasik dönemlerde kentin refahı ve gücü kazılardan ele geçen kaliteli keramik buluntular, ödediği vergilerin fazlalığı ve darp ettiği sikkeler ile anlaşılabilir. Panionion birliği içerisinde bulunması da buna bir kanıttır.

Erythrai M.Ö.8.yüzyılda dini ve siyasi birlik Panionion üyesidir. M.Ö.7.yüzyılda ise kentte tyranlığın son bulduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu dönemde kentin elektron sikkeler basmış olduğu görülmektedir. M.Ö.546'dan itibaren Pers hakimiyeti altında bulunan kentin M.Ö.477'de Attika-Delos Deniz Birliğine üye olduğunu görüyoruz. M.Ö.413'te ise kent birlikten ayrılmış ve Sparta tarafına geçmiştir. M.Ö.387'de ise Antalkidas Barışı ile tekrar Pers yönetimindedir. III. Aleksandros'un Granikos zaferi ile Erythrai Pers hakimiyetinden kurtulmuştur. III. Alesksandros'un ölümünün ardından Diadokh savaşlarında kentin adı çok fazla görülmemektedir. M.Ö.319'da Antigonos kontrolüne girmiş, bunun ardından birkaç kuşatma yaşamış kent M.Ö.287'de Demetrios, M.Ö.286'da ise Lysimakhos kontrolündedir. M.Ö. 246'da II.Antiokhos'un ölümü sonrasında kentin tarihine ilişkin bilgiler azalmaktadır. M.Ö. 220'de Seleukos generali Akhaios'un kontrolünde, M.Ö.202'de ise Bergama Krallığına dahil olduğu görülmektedir. Bu

dönemden sonra ise III. Attalos'un vasiyeti ile topraklarını Romaya bırakması ve Provincia Asia'nın tesis edilmesi ile eyalet yönetimi altındadır.

Roma yönetimi altında Erythrai ekonomik faaliyetlerini ve bölgedeki önemini limanları ile korumuş olmalıdır. Kentin liman sahasının çevresinde bulunan adalar ile korunaklı bir alan oluşturması sebebiyle buranın önemli bir ticari nokta olduğu düşünülebilir. Kentin değirmen taşı üretimi, yün ve şarap üretimi bu dönemde ekonomik açıdan önemli gelir kaynaklarıdır.

İdari açıdan Erythrai'ın bir şehir olarak iç işlerini devam ettirdiğini görmekteyiz. Boule, Gerousia ve Demos yazıtlardan bilinmektedir. Yine arkhon, panegyriarchos, boularchos, agoranomos, agonothes, strategos memurlukları yazıtlarda görülmektedir.

Erythrai'da imparator Hadrianus'un kente gelişi adına Megale Hadrianeia Epibateria agonu gerçekleştirilmiştir. Agon dahilinde gerçekleştirilen oyunlar konusunda ise epigrafik ve nümizmatik kaynaklar yetersiz kalmaktadır.

Roma İmparatorluk döneminde kentte mevcut kültler adına bilgileri yazıtlar ve sikkeler üzerinden elde etmekteyiz. Bu dönemde tahıl ve bereketi temsil eden Demeter hem yazıtlar üzerinden hem de sikkeler üzerindeki betimlerinin fazlalığı ile takip edebilmektedir. Demeter ile birlikte Sibyll Herophile'ye adanmış olan yapay mağaranın varlığının bilinmesi de kült açısından önemlidir.

Sibyll'in ise kendisine bir kutsal alan adanmış olması hem de sikke üzerinde ΘΕΑ CIBYΛΛΑ lejantı ile birlikte betimlenmiş olması belki de kendisinin tanrılaştırıldığına işaret etmektedir. Bir Sibyll heykelinin yapay mağara içerisindeki varlığı ise yazıtlarda anlatılması ve sikkelerde tasviri görülmesi ile kesinleşmiştir.

Kentte Arkaik dönemden beri var olan Herakles kültürünün Roma İmparatorluk Döneminde de sürdüğü anlaşılmaktadır. Yazıtlarda adı geçmemekle birlikte sikkeler üzerindeki tasvirleri, özellikle tapınak içerisindeki betimleri kentteki Herakleion'un bu dönemdeki varlığına ve kültün devam ettiğine işaret etmektedir.

Dionysos kültüne dair bazı kanıtlar görülmektedir. Yazıt Katalog No.3'te Dionysos rahibi ve diğer iki bağışcının yaptırdığı kutsal ev/odayı, Dionysos Propator, Antoninus Pius ile oğulları Marcus Aurelius ve Lucius Verus'a adadığı yazmaktadır. Yine aynı döneme tarihlenen sikkeler üzerinde Dionysos'un betimlenmesi de kült ile ilişkili olmalıdır.

Bu bilgilere dayanarak Roma İmparatorluk Döneminde Erythrai'da Demeter, Herakles, Sibyll ve Dionysos kültlerinin  ne çıktığı söylenbilir.

İmparatorluk döneminde kent adına meydana gelen olayların azaldığı anlaşılmaktadır. Bu olaylar arasında dikkat çekenlerden biri Hadrianus'un kente gelişidir. İmparatorun kente gelişi, kentte gerçekleştirdiği yenileme çalışmaları ve adına agon düzenlenmiş olması kent tarihi açısından önemli noktalar oluşturmaktadır. Hadrianus'un "Yeni Asklepios" olarak özdeşleştirildiği yazıt bu dönemde dikkat çekmektedir.

Antoninus Pius, Marcus Aurelius ve Lucius Verus dönemlerinde kente ait yazıt ve sikkelerin arttığını görülmektedir. Bununla birlikte Sibyll ve Demeter mağarasının yenilenmesi ile Dionysos adına yapılan kutsal ev/oda da kent adına dikkat çeken diğer olaylardır. Lucius Verus'u sikkelerde görmememize rağmen bir yazıtta "Yeni Erythros" olarak adlandırılmış olması önemli bir durumdur.

I.Philippus döneminde ise Erythrai ve Khios'un homonoia anlaşması gerçekleştirdiğini ve bu anlaşma adına sikke bastıklarını görüyoruz. M.S.293-305'te Caesar Galerius'a onurlandırma yapıldığı, sonrasında M.S.408-423 yıllarında Honorius ve II.Theodosius adına bir yazıt görülmektedir. 451 ile 553 yıllarında ise kent Ephesos'a bağlı bir piskoposluk merkezidir. Kentin adı 553'ten 234 yıl sonra 787'de tekrar bir konsilde görülmektedir. Bu tarihten sonra da uzun bir süre kent adına rastlanılmamaktadır. Kentin adı tekrar 1167'de, 1216'da ve 1292'de bir piskoposluk merkezi olarak görülmektedir.

Tezin ana konusunu oluşturan diğer bir başlık olan Roma İmparatorluk Dönemi Erythrai sikkeleri, oluşturulan katalog içerisinde İmparator Portresi Taşıyan ve İmparator Portresi Taşımayan Sikkeler olarak iki kısımda ele alınmıştır.

İmparator portresi taşımayan 24 farklı sikke serisi katalogda yer almaktadır. Bu sikkelere ait toplam 145 adet örnek görülmektedir. Antoninus Pius dönemi ve M.S.2. yüzyıl içerisinde bu sikke serilerinin sayısının arttığı anlaşılmaktadır. Portre taşımayan sikkelerde ön yüzlerde 9, arka yüzlerde ise 16 farklı betim yer almıştır. Demeter, Sibyll, Senato, Herakles Sopası, Demos gibi betimlere ön yüzlerde, Aksos, Demeter, Sibyll, Tykhe, Meşale, Erythros, Herakles, Athena, Cista Mystica gibi betimler ise arka yüzlerde yer almıştır.

İmparator portresi taşıyan 45 farklı sikke serisi ve bunların 241 adet örneği hazırlanmış olan katalog içerisinde bulunmaktadır. Yapılan tanımlamadan anlaşılacağı üzere imparator ve ailesinin portreleri bu sikkelerin ön yüzlerini oluşturmaktadır. Arka yüzlerde Demeter, Herakles ve sopası, Dionysos, Meşale, Erythros, Knopos, Aleon, Buğday başağı, Sibyll, Tykhe gibi kentin kültlerine, kuruluş efsanelerine, coğrafyasına atıfta bulunan betimler yer almaktadır. İmparator portresi taşıyan sikkeler içerisinde en fazla örneğin Augustus, en fazla sikke serisinin ise Antoninuslar hanedanlığı döneminde olduğu görülmektedir.

Sikkeler üzerinde kullanılan tipler içerisinde Demeter ve Heraklesin öne çıktığı anlaşılmaktadır. Demeter 18, Herakles ise toplam 22 sikke serisi üzerinde betimlenmiştir.

Lejantlarda ön yüzde ΘEON CYNKAHTON, IEPA CYNKAHTOC, ΔHMOC EPYΘPAI haricinde kentin etnikonu EPY, EPYΘPAI, EPYΘPAION olarak görülmektedir. Arka yüzlerde ise dikkat çeken lejantlar AΞOC, ΘEA CIBYAAA, EPYΘPOC KTICTHC'tir. Kentte sikke darbına ilişkin önemli bir bilgiyi yine arka yüz lejantlarından almaktayız. Traianus dönemi ve kesin olmamakla birlikte öncesinde, sikke basımında sivil bir memuriyet haline gelmiş olan Strategos adının geçmesi Strategos'un kentin en yüksek memuriyeti haline geldiğini göstermektedir. Traianus döneminde ise bu magistrat isimleri ile birlikte yazılan CTPA, CT, CTP kısaltmaları ile anlaşılabilir. Roma imparatorluk dönemi Erythrai sikkeleri üzerinde 20 farklı magistrat adı görülmektedir. Çalışmalar sırasında bu magistratlardan Claudius Sekoundos'un (Secundus) mezar yazıtının kaynaklarda bulunması dikkat çekmiştir.

İmparatorluk dönemi Erythrai sikkelerinde 5 farklı tipte kontrmarkın 5 ayrı imparator döneminde sikkeler üzerine darp edildiği anlaşılmaktadır.

Sikke ölçülerinin ise özellikle M.S.2.yüzyıldan itibaren imparator ve ailesinin portrelerinin görüldüğü sikkelerde büyük olduğu anlaşılmaktadır. Augustus, Vespasianus ve Traianus dönemi sikkelerinin Antoninus Pius dönemi ve sonrası dönemi sikkelerine göre genel olarak daha küçük ölçülerde olduğu söylenebilir.

Erythrai kentinin Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri, yazıtları ve antik kaynaklar bir araya getirilmiş, kentin Roma İmparatorluk dönemi tarihi adına bir kaynak hazırlanmaya çalışılmıştır. Bu dönemde kentin ekonomisine, idari yapısına, kültlerine ve agonlarına dair bilgiler ile kentin kronolojik tarihi oluşturularak kentin Roma İmparatorluk Dönemi tarihine ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Kentte bulunan memuriyetler, buradan yola çıkarak biri Hadrianus adına gerçekleştirilmiş diğeri ise bilinmeyen iki agonun kentte gerçekleşmiş olması, Herakles, Demeter, Dionysos, Sibyll kültleri ve bu kültlere ait kutsal alanlara ilişkin bilgiler kent tarihi adına önemlidir. Erythrai'ın dağınık durumda olan Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri bir araya getirilerek bir katalog oluşturulmuş, bu sikkeler ön-arka yüz betimleri, lejantları, magistratları ve ölçüleri ile incelenerek dönemsel değişiklikleri incelenmiştir.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar:

- Aelianus: De Natura Animalium (ed. Rudolf Hercher), Lipsiae, Aedibus B.G. Teubneri, 1864, <http://www.perseus.tufts.edu> (Çevrimiçi)
- Amminaus Marcellinus: Rerum Gestarum, perseus.uchicago.edu (Çevrimiçi)
- Appianos: Mithradateios (Çev. Horace White), London, William Heinemann Ltd., 1962, <http://www.perseus.tufts.edu> (Çevrimiçi)
- Aulus Gellius: The Attic Nights (ed. John C. Rolfe), London, William Heinemann Ltd., 1927, <http://www.perseus.tufts.edu> (Çevrimiçi)
- Diodorus Sicilus: Bibliotheca Historica in Twelve Volumes (Çev. C.H. Oldfather), London, William Heinemann Ltd., 1939
- Dionysios: The Roman Antiquities (Çev. Earnest Cary), London, William Heinemann Ltd., 1968
- Herodotos: The Histories (Çev. A.D. Godley), London, William Heinemann Ltd., 1931, <http://www.perseus.tufts.edu> (Çevrimiçi)
- Homeros: İlyada (Çev. A. Erhat – A. Kadir), İstanbul, Sander, 1967
- Pausanias: Description of Greece Vol. I-VI (Çev. C.G. Frazer), London, Macmillan and Co., 1913

- Plinius: The Natural History (Çev. John Bostock, M.D., F.R.S. H.T. Riley, Esq., B.A. London. Taylor and Francis), Red Lion Court, Fleet Street, 1855, <http://www.perseus.tufts.edu> (Çevrimiçi)
- Plutarkhos: Moralia (Çev. F.C. Rabbitt), London, William Heinemann Ltd., 1949
- Strabo: Geography (Çev. H.L. Jones), London, William Heinemann Ltd., 1929, <http://www.perseus.tufts.edu> (Çevrimiçi)
- Thucydides: The Peloponnesian War (Çev. Benjamin Jowett), Oxford, Clarendon Press, 1881, <http://www.perseus.tufts.edu> (Çevrimiçi)
- Titus Livius: The History of Rome, <http://www.perseus.tufts.edu> (Çevrimiçi)
- Vitruvius: The Ten Books on Architecture (Çev. Morris Hicky Morgan), Cambridge, Harvard University Press, 1914, <http://www.perseus.tufts.edu> (Çevrimiçi)

Modern Kaynaklar:

- Akalın-Orbay, Ayşegül: “2007 Sezonu Erythrai Kazı Çalışmaları”, **30. Kazı Sonuçları Toplantısı, 4. Cilt**, Ankara 2009, 139-158.
- Akalın-Orbay, Ayşegül: “2008 Sezonu Erythrai Kazı Çalışmaları”, **31. Kazı Sonuçları Toplantısı, 4. Cilt**, Ankara 2010, 381-395.
- Akalın-Orbay, Ayşegül: “2009 Sezonu Erythrai Kazı Çalışmaları”, **32. Kazı Sonuçları Toplantısı, 4. Cilt**, Ankara 2010, 342-359
- Akalın-Orbay, Ayşegül: “Ionia’nın Önemli Ticaret Merkezi Erythrai,” **İzmir Dergisi**, Eylül-Ekim 2010, s.34-38
- Akalın-Orbay, Ayşegül: “Erythrai’da Ana Tanrıçanın İzleri II,” **Ömer Çapar’a Armağan**, Ankara, Hazır Reklam Matbaacılık Ltd. Şti, 2012, s.1-12
- Akurgal, Ekrem : **Erythrai an Ancient Ionian City**, İzmir, Tifset A.Ş., 1979
- Alanyalı, Hüseyin Sabri: “Side’nin Roma Dönemi Pantheonu”, **Anadolu-Anatolia 37**, 2011, s.75-92
- Bayburtluoğlu, Cevdet: “Erythrai’(İldırı)da Bulunan Paralar,” **DTC Fakültesi Dergisi Cilt XXIII Sayı 3-4**, Ankara, 1968, s.127-134.
- Bayburtluoğlu, Cevdet: **Erythrai Cilt I-II(2. Baskı)**, Ankara, TTK, 2015.
- Behr, Charles A. : **P. Aelius Aristides The Complete Works II**, Leiden, Brill, 1981

- Bas, P. Le, W.H. **Inscriptions grecques et latines recueillies en Asie Mineure**, Paris, 1870.
- Waddington:
- BMC Ionia: Barclay V Head, **A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Ionia**, London, 1892.
- Boatwright , Mary T.: **Hadrian and The Cities of The Roman Empire**, Princeton, Princeton University Press, 2003
- Boccacio Giovanni: **Famous Women** (Çev. Virginia Brown), Cambridge, Harvard University Press, 2003.
- Buresch, K.: “Die Sibyllinische Quellgrotte in Erythrae,” **Mitteilungen des Deutschen Archaologischen Instituts(Athenische):17**, 1892, pp.16-36.
- Bürchner, L. : “Erythrai” **RE**, 1909, p.575-590
- Cadoux, C. : **Ancient Smyrna A History of the City from Earliest times to 324 A.D.**, Oxford, Blackwell, 1938
- Carlson, Deborah N., “Towards a Typology of Erythraian Amphoras,” **Skyllis**
Mark L. Lawall : **7.Jahrgang 2005/6, heft 1-2**, pp.33-40
- Corpus Inscriptionum Ed. Augustus Boeckhius, 1843.
Graecorum Vol. 2:
- Corpus Inscruptionum **Inscriptiones Asiae Provinciarum Europae**
Latinarum Vol. 3: **Graecarum**, 1873.

- Çağ, Çisem: **Roma İmparatorluk Dönemi Küçükasya'sında Bir Kent Memuriyeti Olarak Strategos'luk**, Akdeniz Üniversitesi Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Anabilim Dalı Doktora Tezi, 2018
- Dönmez-Öztürk, Filiz : **Roma Çağı Küçükasya Kentleri Arasında Homonoia Anlaşmaları**, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2006
- Forrer, L.: **Descriptive Catalogue of the Collection of Greek Coins formed by Sir Hermann Weber Vol. 3 Part 1**, London, Spink And Son Limited, 1926.
- Fortnier, A. : "Inscriptions d'Erythrees," **REA** 5,1903, pp.231-3.
- Franke, Peter Robert, Margret Karola Nolle: **Die Homonoia- Münzen Kleinasiens und der thrakischen Randgebiete I**, Saarbrücken, 1997.
- Gabler, H.: **Erythra. Untersuchugen über die Geschichte der Stadt im Zeialter des Hellenismus**, Berlin, Mayer und Müller, 1892.
- Gençler-Güray, Çiğdem: "Erythrai'da Demeter Tapınımı," **Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı 64,Ankara, 2018, s.55-70
- Görkay,Kutalmış: "A Building Inscription from Erythrae: A Temple or Sacred Chamber to Dionysus Propator, Antoninus Pius and His Sons", in E. Winter et al (eds), **Vom Euphrat bis zum Bosporus, Kleinasien in der Antike, Festschrift für Elmar Schwertheim zum 65. Geburtstag /Asia Minor**

Studien 65 (2008), s.269-276.

- Graf, F.: **Nordionischen Kulte – Religionsgeschichtliche und Epigraphische Untersuchungen zu den Kulturen von Chios, Erythrai, Klazomenai und Phokaia**, Schweizerisches Institut in Rom, 1985.
- Hamilton, W.J.: **Researches in Asia Minor Vol 2.**, Pontus and Armenia, London, 1842
- Head, Barclay V: **Historia Numorum**, Oxford, Clarendon Press, 1911.
- Homolle, Theophile: **Bulletin de Correspondance Hellenique**, Vol.15, 1891.
- Howgego, C.J. : **Greek Imperial Countermarks; Studies in the Provincial Coinage of the Roman Empire**, London, Royal Numismatic Society Special Publication No.17, 1985.
- I Ery I-II: Engelman, Helmut, Reinhold Merkelbach, **Die Inschriften von Erythrai und Klazomenai I-II**, 1972.
- IGR IV: **Inscriptiones graecae ad res romanas pertinentes**, ed. René Cagnat et al. **3 vols.** Paris 1901-1927. Vol. 4, fasc. 1-9, with Georges Lafaye. Paris 1908-1927. Yeniden basım: Chicago, Ares 1975.
- Imhoof-Blumer, Friedrich: **Antike Griechische Münzen**, Genf, 1913.
- Imhoof-Blumer, Friedrich: **Griechische Münzen, München**, 1890.

- Imhoof-Blumer, Friedrich: **Kleinasiatische Münzen**, Wien, 1901.
- Imhoof-Blumer, Friedrich : **Monnaies Grecques**, Amsterdam, 1883.
- Jones, A.H.M. : **The Cities of The Eastern Roman Provinces**, Oxford, Oxford University Press, 1971
- Johnston, Ann: **Greek Imperial Denominations ca 200-275: A Study of the Roman Provincial Bronze Coinages of Asia Minor**, London, Royal Numismatic Society Special Publication No.43, 2007.
- Jones, J.M: **A Dictionary of Ancient Greek Coins**, London, Seaby, 1986.
- Kaibel, G. : **Epigrammata Graeca ex Lapidibus conlecta**, 1965.
- Keil, J. : “Forschungen in der Erythraia I,” **JÖAI 13**, 1910, pp.5-74.
- Kinns, Philip: **Studies in the Greek Coinage of Western Asia Minor**, Gonville and Gaius College, 1978.
- Kontoleon, Alexandros E. : “Epigraphia tes Ellassonos Asias,” **Mitteilungen des Deutschen Archaologischen Instituts(Athenische):14**, 1889.
- Leake, W.: **A tour in Asia Minor**, London, 1824.

Liddell, Henry George,: **A Greek-English Lexicon**, 1940, perseus.uchicago.edu
Robert Scott (Çevrimiçi)

Lindgren, Henry Clay, **Ancient Bronze Coins of Asia Minor and the Levant**
F. L. Kovacs : **from the Lindgren Collection**, California, Chrysopylon
Publications, 1985.

Long, Fredrick J: “Ekklesia in Ephesians as Godlike in the Heavens, in
Temple, in Gamos, and in Armor: Ideology and Iconography in Ephesus and Its Environs,” **The First
Urban Churches 3 Ephesus**, ed. James R. Harrison and
L.L. Welborn, Atlanta, SBL Press, 2018, pp.193-234

Lupu, Eran: **Greek Sacred Law**, Leiden, Brill, 2009

Magie, D. : **Roman Rule in Asia Minor**, New Jersey, Princeton
University Press, 1950

Mansel, Arif Müfid: **Ege ve Yunan Tarihi**, Ankara, TTK, 1973

Martin, Katharina **Demos, Boule, Gerousia, Personifikationen Städtischer
Institutionen auf Kaiserzeitlichen Münzen aus
Kleinasien**, Bonn, 2013

McClellan Collection: **Catalogue of the McClellan Collection of Greek Coins
in Fitzwilliam Museum I-III**, Cambridge, Cambridge
University Press, 1929.

Mouseion kai Bibliothekē tes Euangelikes scholes,

- Mouseion: Smyrna, 1873-86
- Peek, W. : ‘‘Epigramme aus Erythrai,’’ **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, Band 23, Germany, 1976, pp.82-86.
- Pottier, Edmond: ‘‘Inscriptions d’Erythrees et de Teos,’’ **Bulletin de Correspondance Hellenique**, Vol. 4, 1880, pp.153-182.
- Reinach, Salomon: **Revue Des Etudes Grecques tome 4 fascicule 15**, Paris, 1891, pp.268-286.
- Riley, Anthony R: **Hadrian The Restless Emperor**, New York, Routledge, 1997
- Robert, Jeanne: **Bulletin Epigraphique**, 1973, pp.48-211.
- Roebuck, Carl: **Ionian Trade and Colonisation**, Archaeological Institute of America, New York, 1959.
- Roussel, Pierre: **Revue des Etudes Grecques Tome 29**, 1916, pp.166-187.
- RPC I: A.Burnett – M. Amandry – P. Ripolles, **Roman Provincial Coinage Vol. 1 From the death of Caesar to the death of Vitellus (44BC-AD69)**, London, British Museum Press, 1992.
- RPC II: A.Burnett – M. Amandry – I. Carradice, **Roman Provincial Coinage Vol. 2 From Vespasian to Domitian (AD 69-96)**, London-Paris, 1999.

- RPC III: M. Amandry – A. Burnett in collaboration with J.Mairat, **Roman Provincial Coinage Vol. 3 From Nerva to Hadrian (AD 96-138)**, London-Paris, 2015.
- RPC IV: **Roman Provincial Coinage Vol. 4 Antoninus Pius to Commodus(AD138-192)**,
<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/volume/4> (Çevrimiçi)
- RPC VI: **Roman Provincial Coinage Vol. 6 Elagabalus to Maximinus(AD218-238)**,
<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/volume/6> (Çevrimiçi)
- RPC Online: Howgego, J. Mairat, V. Heuchert, **Roman provincial Coinage Online**, <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk>, Oxford, 2005 (Çevrimiçi)
- SEG: **Supplementum Epigraphicum Graecum. Vols. 1-11**, ed. Jacob E. Hondius, Leiden 19231954. **Vols. 12-25**, ed. Arthur G. Woodhead. Leiden 1955-1971. **Vols. 26-41**, eds. Henry W. Pleket and Ronald S. Stroud. Amsterdam 19791994. **Vols. 42-44**, eds. Henry W. Pleket, Ronald S. Stroud and Johan H.M. Strubbe. Amsterdam 1995-1997. **Vols. 45-49**, eds. Henry W. Pleket, Ronald S. Stroud, Angelos Chaniotis and Johan H.M. Strubbe. Amsterdam 19982002. **Vols. 50-**, eds. Angelos Chaniotis, Ronald S. Stroud and Johan H.M. Strubbe. Amsterdam 2003-
- Sear, David R. : **Greek Imperial Coins and Their Values The Local Coinages of the Roman Empire**, London, Seaby, 1982

- Staffor, Emma : **Herakles**, London, Routledge, 2012
- SNG Copenhagen: **Sylloge Nummorum Graecorum The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum Vol. 5 - Ionia, Caria and Lydia**, Copenhagen, 1946.
- SNG Deutschland: H. Von Aulock, **Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland, Ionien 6. Heft**, Berlin, 1960.
- SNG Fitzwilliam: **Sylloge Nummorum Graecorum Fitzwilliam Museum, Leake and General Collections**, London, 1940-1971.
- SNG Hunterian I: **Sylloge Nummorum Graecorum Vol. XII The Hunterian Museum University of Glasgow Part I: Roman Provincial Coins Spain – Kingdoms of Asia Minor**, Oxford, Oxford University Press, 2004.
- SNG München Ionien: **Sylloge Nummorum Graecorum München Staatliche Münzsammlung Ionien 1**, Berlin, 1995.
- SNG Tübingen: **Sylloge Nummorum Graecorum Münzsammlung Universität Tübingen 4. Heft Mysien-Ionien**, Berlin, 1989.
- Swain, Simon: **Hellenism and Empire: Language, Classicism and Power in the Greek World AD.50-250**, Oxford, Clarendon Press, 1996
- Tournefort, M.: **A Voyage into the Levant Vol. 1**, London, 1718.

- Uzunaslan,
Abdurrahman: “ Side’de Agonistik Festivaller”, **Arkeoloji Dergisi XI**,
İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları,
2008 s.117-128
- Varinlioğlu, Ender: “Inscriptions from Erythrae,” **Zeitschrift für
Papyrologie und Epigraphik**, Band 44, Germany, 1981
- Varinlioğlu, Ender: “Inscriptions from Erythrae,” **Zeitschrift für
Papyrologie und Epigraphik**, Band 38, Germany, 1980
- Wa: Babelon, M. Ernest, **Inventaire Sommaire de la
Collection Waddington**, Paris, 1898.
- Weber, M.: Mitteilungen des Deutschen Archäologischen
Instituts(Athenische):26, 1901.

Elektronik Kaynaklar:

- American Numismatic Society Online Database : <http://numismatics.org> (Çevrimiçi)
- Asia Minor Coins : <http://www.asiaminorcoins.com> (Çevrimiçi)
- Bibliothèque nationale de France, Paris : <https://gallica.bnf.fr> (Çevrimiçi)
- Coin Archives. Ancient Coins : <http://www.coinarchives.com/a/> (Çevrimiçi)
- Roman Provincial Coins Online : <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk> (Çevrimiçi)
- The Packard Humanities Institute. Searchable Greek Inscriptions :
<http://epigraphy.packhum.org/inscriptions/> (Çevrimiçi)

EKLER

EK 1. SİKKE KATALOĞU

A) İmparator Portresi Taşımayan Sikkeler

AUGUSTUS DÖNEMİ, M.Ö. 27 - M.S. 14

S1) Ö.Y. : Çelenk içerisinde; sağda EPY ve Sibyll Herophile taş üstünde oturur halde, sola; sağ elinde parşömen

A.Y. : Dört satırda MHTPΩNAΞ ZΩΠYPOY

- 1) AE. Paris 1299/66 = RPC I 2504.1 (1.69g)
- 2) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC I 2504.2
- 3) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC I 2504.3
- 4) AE. Atina 5317ıδ = RPC I 2504.4
- 5) AE. İstanbul = RPC I 2504.5
- 6) AE. İstanbul = RPC I 2504.6
- 7) AE. İstanbul = RPC I 2504.7
- 8*) AE. P. 1314 = Wa 1678 = RPC I 2504.8 (16mm, 2.44g)
- 9) AE. Kinns 343

M.S. 1.yy Sonları

S2) Ö.Y. : Senato başı sağa ; ΘEON CYNKAHTON; Noktalı bordür içinde

A.Y. : Demeter ayakta sola, sağ elinde buğday başakları altar üzerinde tutar halde, sol elinde uzun meşale ; EPYΘPAI

- 1) AE. Londra = BMC 229 = RPC II 1036.1 (3.82g)

2) AE. Londra = BMC 230 = RPC II 1036.2 (3.62g)

3) AE. Weber 5974 (19mm, 4.08g)

4*) AE. CNG Elec. Auc. 185 (4/2008), lot 186 (18mm, 4.01g)
(www.asiaminorcoins.com)

S3) Ö.Y. : Herakles'in sopası ; EPY ; Noktalı bordür

A.Y. : Çelenk

1) AE. Londra = BMC 234 = RPC II 1037.1 (1.55g)

2) AE. Londra = BMC 235 = RPC II 1037.2 (2.98g)

3) AE. Londra = BMC 236 = RPC II 1037.3 (1.37g)

4*) AE. M&M Auc. 17 (10/2005), lot 843 (14mm, 1.74g)
(www.asiaminorcoins.com)

HADRIANUS DÖNEMİ, M.S 117-138

S4) Ö.Y. : Demos başı, sağa ; ΔHMOC EPYΘPAI

A.Y. : Ayakta Athena sola, sağ elinde patera tutar halde sol eli kalkan üzerinde,
arkada mızrak ; EPYΘPAI EΠ EKATΩN YM

1) AE. Weber 5973 (18mm, 4.40g)

2*) AE. Londra = BMC 224 = RPC III 1997.1 (4.14g)

3) AE. Londra = BMC 225 = RPC III 1997.2 (2.82g)

4) AE. Londra = BMC 226 = RPC III 1997.3 (2.95g)

5) AE. Paris Delepierre coll. = RPC III 1997.4 (2.88g)

6) AE. SNG Copenhagen 746 = RPC III 1997.5 (3.71g)

- 7) AE. SNG Copenhagen 747 = RPC III 1997.6 (2.20g)
- 8) AE. SNG Copenhagen 748 = RPC III 1997.7 (4.14g)
- 9) AE. Viyana GR 30907 = RPC III 1997.8 (4.10g)
- 10) AE. CNG Elec. Auc 210 Lot 96, Wagner Coll. 13 May 2009 = RPC III 1997.9 (4.33g)
- 11) AE. Wa 1670

ANTONINUS PIUS DÖNEMİ, M.S. 138-161

S5) Ö.Y. : Genç Senato başı, sağa ; IEPA CYNKAHTOC

A.Y. : Herakles ayakta, sağ elinde sopasını kaldırmış, diğer elinde ise aslan postunu tutar halde, sağa ; EΠI CTP KA CEKOYNΔOY EPYΘPAION

- 1) AE. Londra = BMC 227 = RPC IV Online 1106.1 (25mm, 11.32g)
- 2) AE. Paris 1297 = RPC IV Online 1106.2 (26mm, 9.38g)
- 3*) AE. Paris 1303 = Wa 1675 = RPC IV Online 1106.3 (27mm, 9.22g)
(Kontrmark = EPY, Kadın başı, sağa = GIC 211)
- 4) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = RPC IV Online 1106.4 (28mm, 10.26g)

S6) Ö.Y. : Genç Senato başı, sağa ; IEPA CYNKAHTOC

A.Y. : Nehir tanrısı Axos uzanmış, elinde sazlıklar, su urnesine yaslanmış halde, sola ; EΠI CTP KA CEKOYNΔOY AΞOC EPYΘPA

- 1) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. =KM 63 no.7 = RPC IV Online 1103.1 (27mm, 10.21g)
- 2) AE. SNG Copenhagen 749 = RPC IV Online 1103.2 (25mm, 11.65g)
- 3) AE. SNG vA 1969 = RPC IV Online 1103.3 (25mm, 11.82g)

4*) AE. Paris 1286 = RPC IV Online 1103.4 (26mm, 12.95g) (Kontrmark = EPY, Kadın başı, sağa = GIC 211)

5) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC IV Online 1103.5 (27mm, 10.21g)

6) AE. New York 1953.171.753 = RPC IV Online 1103.6 (25mm, 11.06g)

7) AE. Viyana 30994 = RPC IV Online 1103.7 (27mm, 13.08g)

S7) Ö.Y. : Sur taçlı Tykhe, sola; EPYΘPAI

A.Y. : Cista Mystica yılan dolanmış halde ; EΠI CT CEK EPY

1*) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = KM 64 no.8 = RPC IV Online 1102.1 (21mm, 6.92g) (Kontrmark = EPY, Kadın başı, sağa = GIC 211)

2) AE. SNG Copenhagen 750 = RPC IV Online 1102.2 (20mm, 6.30g)

3) AE. Berlin Fox coll. = RPC IV Online 1102.3 (21mm, 6.87g)

S8) Ö.Y. : Aegis giymiş Athena başı, sağa ; EPYΘPAION

A.Y. : Dört buğday başağı sapları bağlı ; EΠI CTPA BAKXYΛOV veya EΠI CTPA AICXPIΩNNOC

8A- Bakkhylos (BAKXYΛOV)

1*) AE. Londra = BMC 233 = RPC IV Online 1107.1 (15mm, 2.32g)

2) AE. Paris 1284 = RPC IV Online 1107.2 (16mm, 2.91g)

3) AE. Berlin Fox Coll = RPC IV online 1107.3 (15mm, 3g)

8B- Aiskhrionos

1*) AE. Londra = BMC 232 = RPC IV Online 1108.1 (16mm, 2.32g)

2) AE. New York 1944.100.46373 = RPC IV Online 1108.2 (16mm, 3.29g)

3) AE. Mossop coll. = RPC IV Online 1108.3 (15mm, 2.21g)

M.S. 2.yy

S9) Ö.Y. : Genç Senato başı, sağa ; IEPA CYNKAHTOC

A.Y. : Dört sütunlu tapınak içerisinde Herakles heykeli sağ elinde sopasını kaldırmış sol elinde mızrak ; EΠI CTP[AT] ---- OY EPYΘPAIΩN

1*) AE. New York 1944.100.46375 = RPC IV Online 8476.1 (39mm, 35.10g)

S10) Ö.Y. : Aegis giymiş Athena büstü, sağa ; EPYΘPAIΩN

A.Y. : Sibyll Herophile taş üstünde oturur halde, sola, sağ eli çenesinde sol eli taş üzerinde; ΘEA CIBYΛΛA

1) AE. Berlin Fox coll. = RPC IV Online 2776.1 (17mm, 3.98g)

2) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC IV Online 2776.2 (17mm, 2.13g)

3*) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll.= MG 288 no.3 = GM 641 no.295 = RPC IV Online 2776.3

S11) Ö.Y. : Aegis giymiş Athena başı, sola ; EPYΘPAIΩN

A.Y. : İki haşhaş bitkisi arasında iki buğday başağı sapından birbirlerine bağlı, lejant yok

1) AE. Londra = BMC 231 = RPC IV Online 1109.1 (16mm, 2.24g)

2) AE. Weber 5975 = RPC IV Online 1109.2 (14mm, 3.04g)

3) AE. SNG Copenhagen 744 = RPC IV Online 1109.3 (15mm, 3.80g)

4) AE. Oxford = RPC IV Online 1109.4 (15mm, 2.86g)

5*) AE. Paris 1285 = RPC IV Online 1109.5 (16mm, 2.18g)

6) AE. Berlin 8959 = RPC IV Online 1109.6 (16mm, 1.75g)

- 7) AE. Berlin Graf Prokesch-Osten coll. = RPC IV Online 1109.7 (15mm, 2.44g)
- 8) AE. Berlin Fox Coll. = RPC IV Online 1109.8 (16mm, 2.80g)
- 9) AE. Paris Delepierre 162 = RPC IV Online 1109.9 (16mm, 3.93g)
- 10) AE. SNG München 410 = RPC IV Online 1109.10 (16mm, 2.79g)
- 11) AE. New York 1944.100.46.364 = RPC IV Online 1109.11 (16mm, 2.87g)
- 12) AE. Dr. Busso Peus Nachfolger Auction 386 Lot.219 (26.04.2006)
(<https://www.coinarchives.com>)

SEVERUS ALEXANDER DÖNEMİ, M.S. 222-235

S12) Ö.Y. : Senato başı, sağa ; IEPA CYNKAHTOC

A.Y. : Cepheden tetrastyl tapınak içerisinde Tykhe heykeli önden sola bakar halde, kalathos giymiş, dümen ve bereket boynuzu tutmakta ; EΠ C Π A ATTAΛOY T B EPYΘPAION

1*) AE. Viyana GR 17366 = RPC VI Online 4711.1 (26mm)

I.PHILIPPUS, M.S. 244-249 – I. VALERIANUS, M.S. 253-260

S13) Homonoia Sikkesi (Khios ile)

Ö.Y. : Senato başı, sağa ; IEPA CYNKAHTOC

A.Y. : Sibyll Herophile taş üzerinde oturur halde sola, sağ eli çenesinde sol eli taş üzerinde ; XIQN EPYΘPAION OMONOIA

1) AE. SNG München 427 (6.28g)

- 2) AE. Lindgren 495 (6.35g)
- 3) AE. SNG Copenhagen 779 (6.19g)
- 4*) AE. Paris 1305 = Wa 1677 (25mm 5.62g)
- 5) AE. Londra = BMC 272 (24mm, 6.57g)
- 6) AE. Londra = BMC 273 (5.38g)

S14) Homonoia Sikkesi (Khios ile)

Ö.Y. : Solda Herakles sopa ve mızrak ile sağ elini kaldırmış halde sağa doğru, sağda Demeter elinde uzun meşale ile sola doğru betimlenmiş; ΕΠΙ CΤΡ ΦΛ ΑΒΑΚΑΝΤΟΥ ΟΜΟ ΝΟΙΑ ΕΡΥΘΡ

A.Y. : Solda Apollon patera tutar halde sağa doğru, sağda ise Dionysos sol elinde Thyrsos ile sola doğru betimlenmiş ; ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ ΚΑΙ ΧΙΩΝ

- 1*) AE. Paris 1294(1) = Wa 1669 = Franke-Nolle 576 (32mm)
- 2) AE. Berlin 442/1924 = Franke-Nolle 577

S15) Homonoia Sikkesi (Khios ile)

Ö.Y. : Sfenks oturur halde sola, sağ pençesini kaldırmış halde, pençenin altında amphora ; ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

A.Y. : Ortada ayakta sağa doğru ilerleyen Herakles, sağ elinde sopasını kaldırmış, sol kolunda aslan postu ; ΟΜΟΝΟΙΑ ΧΙΩΝ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

- 1) AE. SNG Copenhagen 778 = Franke-Nolle 584 (4.56g)
- 2*) AE. Paris 1294(2) = Wa 1668 = Franke-Nolle 578 (21mm, 4.77g)
- 3) AE. SNG vA 1975 = Franke-Nolle 582 (21mm, 5.18g)
- 4) AE. Londra 1949.4.11.959 = Franke-Nolle 590 (21mm, 4.98g)
- 5) AE. Berlin = Franke-Nolle 579 (21mm, 4.80g)

- 6) AE. SNG Tübingen Ionien 2878 = Franke-Nolle 585 (21mm, 4.31g)
- 7) AE. Viyana 17368 = Franke-Nolle 588 (20mm)
- 8) AE. New York Sale Auc. XXV (1/2011) lot 135
- 9) AE. Berlin = Franke-Nolle 583 (20mm)
- 10) AE. SNG München 426 (4.26g)
- 11) AE. Oxford New College = Franke-Nolle 580 (19mm, 3.75g)
- 12) AE. New York ANS coll. = Franke-Nolle 586 (20mm, 3.51g)
- 13) AE. Oxford Christchurch College = Franke-Nolle 589 (21mm, 4.93g)
- 14) AE. Numismatik Naumann Auction 9 Lot.348 (03.11.2013)
(<https://www.coinarchives.com>)

S16) Homonoia Sikkesi (Khios ile)

Ö.Y. : Erythrai Thyke büstü sur taçlı, sağa ; EPYΘPAI

A.Y. : Sfenks oturur halde, sola, sağ pençesini kaldırmış, pençe altında amphora;
OMONOIA

- 1) AE. SNG Copenhagen 780 = Franke-Nolle 622 (2.96g)
- 2) AE. Paris 1299(72) = Franke-Nolle 604 (17mm, 3g)
- 3*) AE. Paris 1292 = Wa 1666 = Franke-Nolle 605 (20mm, 2.65g)
- 4) AE. Londra = BMC 274 = Franke-Nolle 607 (19mm, 3.08g)
- 5) AE. SNG München 428 (2.40g)
- 6) AE. Weber 5981 = Franke-Nolle 610 (19mm, 3.11g)
- 7) AE. SNG Tübingen Ionien 2879 = Franke-Nolle 619 (18mm, 2.37g)
- 8) AE. Londra 1961.3.1.286 = Franke-Nolle 615 (18mm, 2.43g)

- 9) AE. Berlin = Franke-Nolle 608 (18mm, 3.23g)
- 10) AE. Berlin = Franke-Nolle 609 (17mm, 2.70g)
- 11) AE. Lewis Coll. = SNG Lewis 1421 = Franke-Nolle 616 (18mm, 2.36g)
- 12) AE. Cambridge M. 1975 = Franke-Nolle 617 (19mm, 2.85g)
- 13) AE. Viyana 28658 = Franke-Nolle 611 (18mm, 2.69g)
- 14) AE. Cambridge M. 1975= Franke-Nolle 618 (18mm, 2.50g)
- 15) AE. Viyana 35142 = Franke-Nolle 612 (17mm, 2.30g)
- 16) AE. Oxford = Franke-Nolle 613 (18mm, 2.92g)
- 17) AE. Kölner Münzkabinett Auction 106 Lot.392 (11.03.2017)
(<https://www.coinarchives.com>)
- 18) AE. Naville Numismatics Ltd. Auction 19 Lot.244 (13.12.2015)
(<https://www.coinarchives.com>)

S17) Homonoia Sikkesi (Khios ile)*

Ö.Y. : Khios Demos'u başı ; ΔΗΜΟC ΧΙΩΝ

A.Y. : Ortada Herakles Sopasını kaldırmış sağa doğru ilerler halde; ΟΜΟΝΟΙΑ ΧΙΩΝ ΕΡΥΘΡΑΙΟΝ

- 1) AE. İstanbul K.D. 490.242.1956 = Franke-Nolle 591(21mm, 3.72g)
- 2) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = Franke-Nolle 592 (21mm, 4.29g)
- 3) AE. Berlin Prokesch = Franke-Nolle 593 (22mm, 4.75g)
- 4) AE. Londra 1961.3.1.279 = Franke-Nolle 594 (22mm, 4.83g)
- 5) AE. Londra 1949.4.11.960 = Franke-Nolle 595 (22mm, 3.96g)

---

* Ön yüzde Khios Demos'u ve lejanti bulunması nedeni ile Khios'ta basılmış olabilir. Kaynaklarda Erythrai basımı olarak görülmektedir.

- 6) AE. Viyana 29058 = Franke-Nolle 596 19mm
- 7) AE. McClean Coll. 8175 = Franke-Nolle 600 (21mm, 4.81g)
- 8) AE. Glasgow = Franke-Nolle 601 (21mm)
- 9*) AE.Paris 1296 = Franke-Nolle 598 (21mm, 5.58g)
- 10) AE. Cambridge = SNG Fitzwilliam Leake coll. 4493 = Franke-Nolle 599 (22mm, 5.04g)
- 11) AE. SNG Tübingen Ionien 3271 = Franke-Nolle 602 (21mm, 4.15g)

GALLIENUS DÖNEMİ, M.S. 253-268

S18) Ö.Y. : Demeter Horia sağ elinde başak, sol elinde bereket boynuzu tutar halde, sola, ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

A.Y. : Sağa doğru ilerleyen Herakles, sağ elinde sopasını kaldırmış, sol kolunu ileri uzatmış halde elinde aslan postu, ΕΠΙ ΤΗ ΑΙΛΙΑ ΠΑ ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

- 1) AE. SNG Copenhagen 753 (7.94g)
- 2*) AE. CNG Elec. Auc. 73 lot 68 (25mm, 7.50g)

M.S.3.yy Ortaları

S19) Ö.Y. : Sur taçlı Tykhe-Demeter(?), sağa ; ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

A.Y. : Gemi pruvası, sağa ; ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

- 1) AE. Londra B,1841.2822 = BMC 238 = RPC VI Online 4715.1 (19mm, 3.79g)
- 2*) AE. SNG Cop 759 = RPC VI Online 4715.2 (20mm, 3.56g)
- 3) AE. SNG München 415 = RPC VI Online 4715.3 (18mm, 2.99g)

S20) Ö.Y. : Sur taçlı Tykhe-Demeter(?), sağa ; ΕΡΥΘΡΑΙ

A.Y. : İçerisinden yılan çıkan cista mystica, ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra 1894.1005.18 = RPC VI Online 4716.1 (18mm, 2.87g)

2*) AE. SNG Copenhagen 758 = RPC VI Online 4716.2 (19mm, 3.04g)

3) AE. Glasgow = SNG Hunterian I 1656 = RPC VI Online 4716.3 (18mm, 2.67g)

4) AE. SNG München 414 = RPC VI Online 4716.4 (18mm, 3.42g)

S21) Ö.Y. : Sur taçlı Tykhe-Demeter(?), sağa ; ΕΡΥΘΡΑΙ

A.Y. : Meşale ; ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra 1844.0425.155 = BMC 239 = RPC VI Online 4717.1 (18mm, 2.73g)

2) AE. Londra 1855.1211.54 = BMC 240 = RPC VI Online 4717.2 (18mm, 3.02g)

3) AE. Londra 1961.0301.276 = RPC VI Online 4717.3 (17mm, 3.21g)

4) AE. Londra TC.p171.5.B = BMC 241 = RPC VI Online 4717.4 (18mm, 2.71g)

5) AE. SNG Copenhagen 755 = RPC VI Online 4717.5 (20mm, 3.77g)

6*) AE. SNG Copenhagen 756 = RPC VI Online 4717.6 (18mm, 3.51g)

7) AE. SNG München 412 = RPC VI Online 4717.7 (18mm, 3.10g)

8) AE. SNG München 413 = RPC VI Online 4717.8 (17mm, 2.98g)

9) AE. CNG Elec.Auc. 210, lot. 97 = RPC VI Online 4717.9 (19mm, 2.96g)

10) AE. Heidelberg Münzhandlung Herbert Grün e.K. Auction 75 Lot.281
(13.11.2018) (<https://www.coinarchives.com>)

11) AE. Agora Auctions Numismatic Auction 51 Lot.96 (08.03.2016)
(<https://www.coinarchives.com>)

12) AE. Auktionshaus H.D. Rauch GmbH E-Auction 12 Lot.151
(23.03.2013) (<https://www.coinarchives.com>)

S22) Ö.Y. : Sur taçlı Tykhe, sağa ; EPYΘPAI

A.Y. : İçerisinde buğday başakları bulunan Kalathos ; EPYΘPAION

1) AE. Londra 1961.0301.277 = RPC VI Online 4718.1 (16mm, 2.75g)

2) AE. Londra HPB,p106.7.B = BMC 242 = RPC VI Online 4718.2 (16mm,
2.68g)

3*) AE. SNG Copenhagen 757 = RPC VI Online 4718.3 (19mm, 2.16g)

S23) Ö.Y. : Sibyll Herophile oturur halde, sola ; EPYΘPAION

A.Y. : Meşale ; EPYΘPAION

1) AE. Londra 1983.0603.44 = RPC VI Online 4719.1 (15mm, 2.03g)

2*) AE. SNG Copenhagen 754 = RPC VI Online 4719.2 (16mm, 2.09g)

3) AE. SNG München 416 = RPC VI Online 4719.3 (16mm, 2.12g)

S24) Ö.Y. : Senato başı, sağa ; IEPA CYNKAHTOC

A.Y. : Kent kurucusu Erythros askeri kıyafetle ayakta, ayağını pruvaya basmış
mızrak ve kılıç tutar halde ; EPYΘPOC KTICTHC EPY

1) AE. Londra 1870.1003.31 = BMC 229 = RPC VI Online 4720.1
(21mm,5g)

2*) AE. SNG Copenhagen 753 = RPC VI Online 4720.2 (22mm, 5.31g)

B) İmparator Portresi Taşıyan Sikkeler

AUGUSTUS, M.Ö. 27 - M.S. 14

S25) Ö.Y. : Augustus başı taçlı ,sağa ; önde Lituus, arkasında EPY

A.Y. : Dört satırda MHTPΩNAË ZΩΠIYPOY, lejant başlangıcında yıldız

1) AE. Londra 1979-1-1-1745 = SNG vA 1974 = RPC I 2505.1 (2.33g)

2) AE. Londra = BMC Ionia 246 = RPC I 2505.2 (2.69g)

3) AE. Londra = BMC Ionia 247 = RPC I 2505.3 (2.30g)

4) AE. Oxford = AMC 1286 = RPC I 2505.4 (2.81g)

5) AE. Oxford = AMC 1287 = RPC I 2505.5 (2.32g)

6) AE. Oxford = AMC 1288 = RPC I 2505.6 (2.17g)

7) AE. Paris 1308 = Wa 1679 = RPC I 2505.7 (16mm, 2.59g)

8*) AE. Paris 1311 = RPC I 2505.8 (2.53g)

9) AE. Paris 1312 = RPC I 2505.9 (1.77g)

10) AE. Delepierre coll. =RPC I 2505.10 (2.16g)

11) AE. Berlin Fox coll. = RPC I 2505.11

12) AE. Berlin Fox coll. = RPC I 2505.12

13) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = RPC I 2505.13

14) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC I 2505.14

15) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC I 2505.15

16) AE. SNG Copenhagen 764 = RPC I 2505.16 (2.51g)

- 17) AE. SNG Copenhagen 765 = RPC I 2505.17 (2.17g)
- 18) AE. McClean coll. 8173 = RPC I 2505.18 (2.45g)
- 19) AE. Leake Supple. = RPC I 2505.19
- 20) AE. Hasluck = RPC I 2505.20 (2.51g)
- 21) AE. 289/1948 = RPC I 2505.21
- 22) AE. Viyana 17374 = RPC I 2505.22
- 23) AE. Viyana 17375 = RPC I 2505.23
- 24) AE. Viyana 28141 = RPC I 2505.24
- 25) AE. SNG München 420 = RPC I 2505.25 (2.42g)
- 26) AE. New York = RPC I 2505.26
- 27) AE. New York = RPC I 2505.27
- 28) AE. New York = RPC I 2505.28
- 29) AE. Lindgren A492A = RPC I 2505.29 (2.87g)
- 30) AE. Weber 5979 = RPC I 2505.30 (2.46g)
- 31) AE. Bayburtluoğlu no.26
- 32) AE. CNG Elec. Auc. 188 (5/2008) lot 237 (15mm, 2.81g)
- 33) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT16-AL.I.SK.68
- 34) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT16-AL.I.SK.77
- 35) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT17-AL.I.SK.214
- 36) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT17-AL.I.SK.215
- 37) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT18-AL.I.SK 077

38) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT18-AL.I.SK 085 (Başın arkasında EPY lejantı görülebilmekte fakat arka yüz bozulmadan dolayı okunamamaktadır.)

39) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT18-AL.I.SK 101 (Bozulmadan dolayı net olarak görülememektedir.)

40) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT18-AL.I.SK 132 101 (Bozulmadan dolayı net olarak görülememektedir.)

S26) Ö.Y. : Augustus başı taçlı ,sağa ; arkasında ΣΕΒΑΣΤΟΣ

A.Y. : Beş satırda EPY ΕΚΑΤΩΝΥΜΟΣ ΑΙΣΧΡΙΩΝΟΣ

1) AE. Londra = BMC 245 = RPC I 2506.1 (4.57g)

2) AE. SNG Cop 766 = RPC I 2506.2 (4.57g)

3) AE. Berlin B-I coll. = RPC I 2506.3

4) AE. Berlin Rauch coll. = RPC I 2506.4

5*) AE. Paris 1306 = RPC I 2506.5 (4.48g)

6) AE. Viyana 35143 = RPC I 2506.6 (4.97g)

7) AE. SNG München 419 = RPC I 2506.7 (5.08g)

8) AE. Paris 1299/78 = RPC I 2506.8 (4.38g)

S27) Ö.Y. : Augustus başı sağa; EPY lejantı (Tiberius Dönemi ?)

A.Y. : Ortada ayakta sağa doğru ilerleyen Herakles, sağ elinde sopasını kaldırmış halde ; ΗΡΑΚΛΗΟΣ ΔΙΝΟΜΕΝΟΥΣ, ΣΤΡΑΤΟΚΛΗΣ ΟΡΘΑΙΟΥ, ΕΠΙΘΕΡΣΗΣ ΘΕΥ(?)ΤΟΥ veya ΕΚΑΤΟΔΩΡΟΣ ΗΡΑ magistrat adları

27A- Herakleos Dinomenos (ΗΡΑΚΛΗΟΣ ΔΙΝΟΜΕΝΟΥΣ)

1) AE. New York = RPC I 2507.1 (5.22g)

- 2) AE. New York = RPC I 2507.2
- 3) AE. Oxford = AMC 1290 = RPC I 2507.3 (2.17g)
- 4*) AE. Paris 1310 = RPC I 2507.4 (2.51g)
- 5) AE. Delepierre coll. = RPC I 2507.5 (3.48g)
- 6) AE. Viyana 17373 = RPC I 2507.6
- 7) AE. Viyana 35145 = RPC I 2507.7 (2g)
- 8) AE. Viyana 35960 = RPC I 2507.8 (2.60g)
- 9) AE. Berlin Fox coll. = RPC I 2507.9
- 10) AE. Berlin B-I coll. = K.M. 63 No. 5 = RPC I 2507.10 (16mm)
- 11) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC I 2507.11
- 12) AE. SNG München 418 = RPC I 2507.12 (4.12g)
- 13) AE. Paris 1299/82 = RPC I 2507.13 (2.59g)
- 14) AE. Paris 1299/83 = RPC I 2507.14 (4.09g)
- 15) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT17-AL.I.SK.275 (?)

27B- Stratokles Orthaios (ΣΤΡΑΤΟΚΛΗΣ ΟΡΘΑΙΟΥ)

- 1) AE. Londra Go819 = RPC I 2508.1 (2.84g)
- 2) AE. Londra = BMC 248 = RPC I 2508.2 (2.01g)
- 3) AE. Londra = BMC 249 = RPC I 2508.3 (2.11g)
- 4) AE. Oxford = AMC 1289 = RPC I 2508.4
- 5) AE. SNG Copenhagen 762 (2.70g)
- 6*) AE. Numismatik Naumann Auction 12 Lot.375 (02.02.2014)
<https://www.coinarchives.com>

27C- Epitherses Thei?toi (ΕΠΙΘΕΡΣΗΣ ΘΕΥ(?)ΤΟΥ)

- 1) AE. Londra = BMC 250 = RPC I 2509.1 (2.49g)
- 2) AE. SNG Copenhagen 761 = RPC I 2509.2 (2.52g)
- 3*) AE. Paris 1313 = RPC I 2509.3 (3.02g)
- 4) AE. Paris 1299/86 = RPC I 2509.4 (2.47g)
- 5) AE. Viyana 30348 = RPC I 2509.5
- 6) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = RPC I 2509.6
- 7) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT17-AL.II.SK.53

27D- Hekatodoros Era (ΕΚΑΤΟΔΩΡΟΣ ΗΡΑ)

- 1) AE. Londra = BMC 252 = RPC I 2510.1 (2.82g)
- 2) AE. Londra = BMC 251 = RPC I 2510.2 (2.28g)
- 3*) AE. SNG Copenhagen 760 = RPC I 2510.3 (2.13g)
- 4) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = RPC I 2510.4
- 5) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC I 2510.5
- 6) AE. Viyana 35146 = RPC I 2510.6 (4.10g)
- 7) AE. Viyana 35147 = RPC I 2510.7 (3.47g)

VESPASIANUS, M.S 69-79

S28) Ö.Y. : Vespasianus başında çelenk, sağa ; ΟΥΕΠΙΑΙ-

A.Y. : Herakles ayakta sağa, sağ elinde sopa sol elinde mızrak; ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1*) AE. Londra = BMC 253 = RPC II 1034.1 (23mm, 11.41g)

2) AE. Erythrai Kazısı ERT18-AL.I.SK 154

S29) Ö.Y. : Çelenkli Titus başı sağa, çelenkli Domitianus başı sola, karşılıklı;
TITOC ΔOMITIANOC KAICAPEC

A.Y. : Herakles ayakta sağa, sağ elinde sopa sol elinde mızrak; EPYΘPAION

1) AE. Londra = BMC 254 = RPC II 1035.1 (9.10g)

2*) AE. Paris 1315 = RPC II 1035.2 (11.27g)

3) AE. Paris 1316 = RPC II 1035.3 (7.19g)

4) AE. Delepierre coll. = RPC II 1035.4 (6.95g)

5) AE. SNG Copenhagen 767 = RPC II 1035.5 (6.04g)

6) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = GM 640 no.292 = RPC II 1035.6
(24mm)

7) AE. Berlin Rauch coll. = RPC II 1035.7

8) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC II 1035.8 (7.48g)

9) AE. Berlin 225/1886 = RPC II 1035.9 (8.82g)

10) AE. Weber 5980 = RPC II 1035.10

11) AE. Wa 1681 (26mm)

12) AE. M&M Auc. 34 (5/2011), lot 245 (8.59g) (www.asiaminorcoins.com)

13) AE. Helios Numismatik Auction 5 Lot.722 (25.06.2010)
(<https://www.coinarchives.com>)

14) AE. Erythrai Kazısı Env. No. ERT17-SUR.SK.295 (?)

TRAIANUS, M.S 98-117

S30) Ö.Y. : Traianus başı, çelenkli, sağa ; AY NEPOYAN TPAIANON

A.Y. : Ayakta duran uzun khitonlu Demeter, sola, sol elinde uzun meşale;
EPYΘPAIQN EΠI CTPA ΠPEIMOIY (Strategos)

1*) AE. Londra = BMC 255 = RPC III 1991.1 ; (Kontrmark = ΔOMITI = GIC 533) (14.65g)

2) AE. Oxford Leu 1980 (ex Rhousopoulos) = RPC III 1991.2 ; (Kontrmark = EPY, Kadın başı, sağa = GIC 211) (9.51g)

3) AE. Yale 2004.6.204 (ex Vecchi Nummorum Auctiones 7,6-7 Oct. 1997, lot 1245) = RPC III 1991.3 (12.92g)

S31) Ö.Y. : Traianus başı, çelenkli, sağa ; AY NEPOYAN TPAIANON

A.Y. : Arkaik Herakles heykeli(?), ayakta sağ elinde sopasını kaldırmış halde, sağa ;
EPYΘPAIQN EΠI CTPA ΠPEIMOIY (Strategos)

1) AE. Londra 1915-6-3-28 = RPC III 1992.1; (Kontrmark GIC = ΔOMITI ; EPY, Kadın başı, sağa = 533,211) (8.62g)

2) AE. Londra 1921-12-7-17 = RPC III 1992.2; (Kontrmark GIC = ΔOMITI ; EPY, Kadın başı, sağa = 533,211) (8.85g)

3*) AE. Paris 1317 = RPC III 1992.3 (12.32g)

4) AE. SNG München 421 = RPC III 1992.4 (14.94g)

5) AE. Viyana GR 27986 = RPC III 1992.5 (8.50g)

6) AE. Viyana GR 30906 = RPC III 1992.6 (10.61g) ; (Kontrmark = EPY, Kadın başı, sağa = GIC 211)

7) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = RPC III 1992.7 (10.64g)

8) AE. New York 1953.171.656 = RPC III 1992.8 (8.61) ; (Kontrmark = EPY, Kadın başı, sağa = GIC 211)

S32) Ö.Y. : Traianus başı çelenkli, sağa; AYT KAI NE TPAIANOC CE ΓE ΔA

A.Y. : Kısa khitonlu Dionysos sola, sol elinde Thyrsos, ayakta panter sola ; [ ]
OYA ΓAYK [ ]

1*) AE. RPC III 1993 (15mm)

S33) Ö.Y. : Traianus başı çelenkli, sağa; AYTOK NEP TPAIANΩ CE ΓEP ΔAKI

A.Y. : Arkaik Herakles heykeli(?), ayakta sağ elinde sopasını kaldırmış halde, sol elinde mızrak, sağa; CTPA OYA ΓAYKΩNOC

1) AE. SNG München 422 = RPC III 1994.1 (5.89g)

2) AE. Freiburg 11744 = RPC III 1994.2 (4.19g)

3) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC III 1994.3 (2.92g)

4*) AE. New York 1944.100.46382 = RPC III 1994.4 (6.87g)

5) AE. J. Hirsch XXV, coll. Philipsen, 29 Nov. 1909, lot 2145 = RPC III 1994.5

6) AE. Pudill Coll. 151 = RPC III 1994.6 (23mm,4.56g)

HADRIANUS, M.S 117-138

S34) Ö.Y.: Çelenkli ve zırhlı Hadrianus büstü, sağa ; AY KAI NEP TPA
AΔPIANOC

AY: Ayakta, uzun khitonlu, sağ elinde buğday taneleri sol elinde uzun meşale tutan Demeter, solda altar ; EPYΘPAIEΩN CTPA KA EKATΩNYMOY

1*) AE. Paris 1997/478 = RPC III 1995.1 (15.26g)

2) AE. Viyana GR 35149 = RPC III 1995.2 (17.04g)

S35) Ö.Y. : Sabina büstü, sağa ; CABEINA CEBACTH

A.Y. : Asklepios cepheden betimlenmiş başı sola, sağ elinde yılanlı asası; EPYΘPAI
EIII EKATΩNY MOY

1) AE. Londra = BMC 256 = RPC III 1996.1 (8.13g)

2) AE. Paris 1318 = Wa 1682 = RPC III 1996.2 (5.95g)

3) AE. Winterthur 2989 = RPC III 1996.3 (6.79g)

4) AE. Berlin Löbbecke = RPC III 1996.4 (7.77g)

5*) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = RPC III 1996.5 (6.62g)

6) AE. New York 1944.100.46393 = RPC III 1996.6 (6.89g)

7) AE. Lindgren I 493 = RPC III 1996.7 (7.48g)

ANTONINUS PIUS, M.S. 138-161

S36) Ö.Y. : Genç Marcus Aurelius başı, sağa ; AYPHAIIOC KAICAP

A.Y. : Dört sütunlu tapınak içerisinde Herakles heykeli sağ elinde sopasını kaldırmış
sol elinde mızrak ; EIII CTP KA CEKOYNΔOY EPYΘPAIΩN

1*)AE. Londra = BMC 259 = RPC IV Online 1095.1 (36mm, 26.38g)

2)AE. Niggeler 620 pl.5 = RPC IV Online 1095.2 (37mm, 22.80g)

S37) Ö.Y. : Antoninus Pius başı çelenkli, sağa, kontrmark; AYT KAI TI AI
ANTΩNEINOC

A.Y. : Demeter ayakta elinde buğday taneleri ve uzun meşale tutar halde, sola ; EIII
CTP KA CEKOYNΔOY EPYΘPAIΩN

1) AE. Londra = BMC 257 = RPC IV Online 1092.1 (30mm, 16.27g)

- 2) AE. SNG Copenhagen 768 = RPC IV Online 1092.2 (31mm, 18.76g)
- 3) AE. SNG Copenhagen 769 = RPC IV Online 1092.3 (31mm, 15.70g)
- 4*) AE. Oxford = RPC IV Online 1092.4 (32mm, 18.15g) ; (Kontrmark = EPY, Kadın başı, sağa = GIC 211)
- 5) AE. Paris 1319 = RPC IV Online 1092.5 (31mm, 15.99g)
- 6) AE. Paris 1320 = RPC IV Online 1092.6 (32mm, 18.09g)
- 7) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = RPC IV Online 1092.7 (30mm, 17.82g)
- 8) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = RPC IV Online 1092.8 (32mm, 20.48g)
- 9) AE. New York 1944.100.46384 = RPC IV Online 1092.9 (30mm, 18.45g)
- 10) AE. Viyana 35148 = RPC IV Online 1092.10 (32mm, 17.34g)
- 11) AR. Heidelberger Münzhandlung Herbert Grün e.K. Auction 57 Lot.62 (14.11.2011) (<https://www.coinarchives.com>)

S38) Ö.Y. : Antoninus Pius başı çelenkli, sağa, kontrmark; AYT KAI TI AI ANTΩNEINOC

A.Y. : Nehir tanısı Aleon uzanmış elinde saz tutar halde su urnesine yaslanmış ; EIII CTP KA CEKOYNΔOY AΛEΩN EPYΘPAIΩN

- 1) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = KM 63 no.6 = FM 280 no.267 = RPC IV Online 1093.1 (30mm, 15.70g)
- 2) AE. Londra 1897.7.3.5 = W. Wroth, NC 1898, 112, no. 25 = RPC IV Online 1093.2 (30mm, 16.39g)
- 3*) AE. Paris 1322 = Wa 1683 = RPC IV Online 1093.3 (30mm, 20g) (Kontrmark = EPY, Kadın başı, sağa = GIC 211)
- 4) AE. Paris 1321 = RPC IV Online 1093.4 (30mm, 17g)
- 5) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC IV Online 1093.5 (30mm, 16.10g)

6) AE. Viyana 35150 = RPC IV Online 1093.6 (31mm, 19.90g)

7) Kölner Münzkabinett Auction 107 Lot.53 (07.10.2017)
(<https://www.coinarchives.com>)

S39) Ö.Y. : Çelenkli Antoninus Pius başı, sağa ; AY KAI TI AIAIOC ANTΩNEIN

A.Y. : Demeter ayakta sola, elinde buğday tanesi ve uzun meşale; ΕΠΙ CTPA
BAKXYΛΟΥ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra = BMC 258 = RPC IV Online 1094.1 (25mm, 11.07g,)

2*) AE. Berlin Löbbecke coll. = RPC IV Online 1094.2 (25mm, 12.35g)

S40) Ö.Y. : II. Faustina büstü, sağa ; ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CΕΒΑCΤΗ

A.Y. : Çıplak Herakles ayakta sağa, sağ elinde sopasını kaldırmış, sol elinde mızrak
ΕΠΙ CTPA ΒΑΚΧΥΛΟΥ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. SNG Copenhagen 770 = RPC IV Online 1098.1 (18mm, 5.75g)

2*) AE. Paris 1323 = RPC IV Online 1098.2 (19mm, 5.19g)

3) AE. Paris Delepierre coll. 175 = RPC IV Online 1098.3 (21mm, 4.20g)

4) AE. Righetti 877 = RPC IV Online 1098.4 (20mm, 4.76g)

5) AE. Rauch 10th eAuc. (7/2011), lot 352 (20mm, 5.97g)

S41) Ö.Y. : II. Faustina büstü, sağa ; ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CΕΒΑCΤΗ

A.Y. : Dionysos ayakta sola, sol kolu sütuna yaslanmış kantharos ve thyrsos tutar
halde ; ΕΠΙ CTP CΕΚΟΥΝΔΟΥ ΕΡΥ

1*) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = F. Imhoof-Blumer, RSN 19 (1913), 36,
no. 101 = RPC IV Online 1096.1 (24mm, 6.70g)

S42) Ö.Y. : II. Faustina büstü, sağa ; ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CEBACTH

A.Y. : Çıplak Herakles ayakta sağa, sağ elinde sopasını kaldırmış, sol elinde mızrak;
ΕΠΙ CΤΡ Λ ΑΙCΧΡΙΩΝΝΟC ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1*) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = F. Imhoof-Blumer, RSN 19 (1913),36,
no.102 = RPC IV Online 1097.1 (21mm, 5.27g)

MARCUS AURELIUS, M.S 161-180

S43) Ö.Y. : Paludamentum ve zırh giymiş genç Commodus büstü, sağa ; ΑΥΤ ΚΑΙ
Λ ΑΥΡ ΚΟΜΟΔΟ[C]

A.Y. : İki savaşçı ayakta karşılıklı durur halde, birer ayakları pruva üzerinde, biri
mızrak ve kalkan diğeri kılıç ve mızrak tutar halde (Erythros ve Knopos?) ; ΕΠΙ
CΤΡΑ Λ ΑΙ Λ[ΥCΙ]ΜΑΧΟΒ ΕΡΥ

1*) AE. Londra = BMC 260 = RPC IV Online 1099.1 (32mm, 18.10g)

2) AE. Oxford = RPC IV Online 1099.2 (32mm, 18.10g)

3) AE. Paris 1326 = Wa 1684 = RPC IV Online 1099.3 (29mm, 23.40g)

S44) Ö.Y. : Paludamentum ve zırh giymiş genç Commodus büstü, sağa ; ΑΥΤ ΚΑΙ
Λ ΑΥ ΚΟΜΟΔΟC

A.Y. : Meşale ; ΕΠΙ Λ ΑΙ ΛΥCΙΜΑΧΟΒ ΕΡΥ

1) AE. Wa 1685 (21mm)

2) AE. Londra = BMC 261 = RPC IV Online 1100.1 (20mm, 5.75g,)

3) AE. Londra = BMC 262 = RPC IV Online 1100.2 (19mm, 5.84g)

4) AE. Paris 1324 = RPC IV Online 1100.3 (19mm, 4.71g)

5*) AE. Paris 1325 = RPC IV Online 1100.4 (19mm, 5.90g)

6) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = RPC IV Online 1100.5 (20mm, 5.80g)

7) AE. Savoca Numismatik GmbH & Co. KG Online Auction 32 Lot. 228
(14.04.2019) (<https://www.coinarchives.com>)

S45) Ö.Y. : Paludamentum ve zırh giymiş genç Commodus büstü, sağa ; AYT KAI
Λ AY KOM

A.Y. : Gemi pruvası ; ΕΠΙ Λ ΑΙ ΛΥCΙΜΑΧΟV ΕΡΥ

1*) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = KM 64 no.9 = RPC IV Online 1101.1
(19mm, 5.81g)

2) AE. Londra 1901.6.1.65 = RPC IV Online 1101.2 (19mm, 5.29g)

3) AE. Paris 2017 (Phokaia sikkeleri içerisinde gösterilmekte) = RPC IV
Online 1101.3 (17mm, 4.22g)

S46) Ö.Y. : Paludamentum ve zırh giymiş genç Commodus büstü, sağa ; AYT KAI
Λ AY ΚΟΜΟΔΟC

A.Y. : İki haşhaş arasında iki buğday tanesi bağlı; ΕΠΙ Λ ΑΙ ΛΥCΙΜΑ ΕΡΥ

1*) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll.= GM 641 no.293 = RPC IV Online
1104.1 (17mm, 3.96g)

S47) Ö.Y. : Paludamentum ve zırh giymiş genç Commodus büstü, sağa ; AYT KAI
Λ AY ΚΟΜΟΔΟC

A.Y. : Sibyll Herophile taş üstünde oturur halde, sola, sağ eli çenesinde sol eli taş
üzerinde ; ΕΠΙ Λ ΑΙ ΛΥCΙΜΑΧΟ

1*) AE. SNG München 423 = GM 641 no.293 = RPC IV Online 1105.1
(16mm, 4.57g)

S48) Ö.Y. : Marcus Aurelius başı, sağa ; ΑΥΡΗΑΙΟC ΚΑΙCΑΡ

A.Y. : Dört sütunlu tapınak içerisinde Herakles heykeli sağ elinde sopasını kaldırmış sol elinde mızrak ; ΕΠΙ CΤΡ] ΚΟΥΝΔΟΥ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra = BMC 259 (Resmi bulunmamaktadır)

SEPTIMIUS SEVERUS, M.S. 193-211

S49) Ö.Y. : Zırhlı, paludamentum ve aegis giymiş taçlı Septimius Severus büstü, sağa ; ΑΥΤ ΚΑΙ CΕΠΤΙ CΕΟΥΗΡΟΥCΠΕ

A.Y. : Herakles ve Demeter karşılıklı ayakta durur halde, Herakles sopası ve mızrak, Demeter uzun meşale tutar halde ; ΕΠΙ CΤΡΑ [ ] ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra = BMC 263

2*) AE. Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG eLive Auction 31 Lot.243 (29.10.2014) (<https://www.coinarchives.com>)

S50) Ö.Y. : Taçlı Septimius Severus büstü, sağa ; CΕΠΤΙ CΕΒΕΡΟΥC ΠΕΡ

A.Y. : Dört sütunlu tapınak içerisinde Herakles heykeli sağ elinde sopasını kaldırmış sol elinde mızrak ; ΕΠΙ CΤΡΑ ΘΛ ΑΒΑΚΑΝΤΟΥ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1*) AE. SNG Copenhagen 771 (33.58g)

S51) Ö.Y. : Taçlı ve zırhlı Septimius Severus büstü, sağa ; ΑΥΤ ΚΑΙ Λ CΕΠΤΙ CΕΥΗΡΟΥC ΠΕΡ

A.Y. : Demeter iki meşale tutar halde yılanların çektiği biga üzerinde, ΕΠΙ CΤΡ ΦΛ (ΑΒΑΚΑΝΤΟΥ?) ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1*) AE. CNG Elec. Auc. 286 lot 221 (35.57g)

GETA, M.S. 209-211

S52) Ö.Y. : Geta büstü sağa; ΑΥΤ ΚΑΙ ΠΟ ΣΕ ΓΕΤΑϸ

A.Y. : Cista mytica yılan dolanmış halde; ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. SNG Copenhagen 773 (3.88g)

2) AE. Wa 1686 (19mm)

3*) Savoca Numismatik GmbH & Co. KG Online Auction 32 Lot. 229
(14.04.2019) (<https://www.coinarchives.com>)

ELAGABALUS, M.S. 218-222

S53) Ö.Y. : Zırlılı ve taçlı Elagabalus büstü, sağa; ΑΥ Κ Μ ΑΥΡ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϸ

A.Y. : Cepheden tetrastyl tapınak içerisinde Herakles heykeli ayakta sağa bakar halde, mızrak ve sopa tutuyor ; ΕΠΙ ΣΤΡ ΑΥΡ ΝΕΙΚΩΝΟϸ Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Paris 1328 = RPC VI Online 4702.1 ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (35mm, 21.09g)

2) AE. Paris 1329 = RPC VI Online 4702.2 ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (35mm, 21.41g)

3*) AE. Berlin F1873 = RPC VI Online 4702.3 ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (36mm, 23.45g)

4) AE. Glasgow = SNG Hunterian I 1654 = RPC VI Online 4702.4 ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (36mm, 21.80g)

5) AE. SNG München 424 = RPC VI Online 4702.5 ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (36mm, 15.96g)

6) AE. Kraft 2,14 = RPC VI Online 4702.6 ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (36mm)

7) AE. Lindgren 494 = RPC VI Online 4702.7 ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (36mm, 21.73g)

8) AE. SNG Leypold 641 = RPC VI Online 4702.8 (36mm, 24.10g)

S54) Ö.Y. : Iulia Maesa büstü, sağa ; IOYΛIA MAICA CE

A.Y. : Tykhe ayakta, sola, kalathos giymiş, elinde bereket boynuzu ve dümen tutar halde ; ΕΠΙ CΤΡ ΑΥΡ ΝΕΙΚΩΝΟC Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1*) AE. Cambridge = McClean 8194 = RPC VI Online 4703.1 (31mm, 15.02g)

2) AE. New York 1953.151.753 = RPC VI Online 4703.2 ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (29mm, 13.73g)

3) AE. Viyana GR35151 = RPC VI Online 4703.3 ; ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (31mm, 15.54g)

4) AE. Weber Coll. Auc. 2858 = RPC VI Online 4703.4

S55) Ö.Y. : Iulia Paula büstü, sağa ; IOYΛIA ΠΑΥΛΑ CEB

A.Y. : Demeter ayakta, sola, elinde asa tutar halde ; ΕΠΙ CΤΡ ΑΥΡ ΝΕΙΚΩΝΟC Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra 1876.1201.9 = BMC 264 = RPC VI Online 4704.1 (26mm, 7.10g)

2) AE. Londra 1885.0606.116 = BMC 265 = RPC VI Online 4704.2 (26mm, 7.62g)

3*) AE. Berlin F1873 = Kraft 3,15 = RPC VI Online 4704.3 (25mm, 7.23g)

SEVERUS ALEXANDER, M.S. 222-235

S56) Ö.Y. : Taçlı ve zırlı Severus Alexander büstü, sağa ; AY K M AYP CE
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC

A.Y. : Demeter sur taçlı, yılanlı biga sürer halde iki elinde de meşale; ΕΠΙ C ΠΙ ΑΙ
ΑΤΤΑΛΟΥ Τ Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1*) AE. Paris 1333 = RPC VI Online 4705.1 (36mm, 26.67g)

2) AE. Berlin Imhoof-Blumer 1900 = GM 641 no.296 = RPC VI Online
4705.2 (40mm, 29.37g)

S57) Ö.Y. : Taçlı ve zırlı Severus Alexander büstü, sağa ; AY K M AYP
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC

A.Y. : Cepheden tetrastyl tapınak içerisinde Herakles heykeli ayakta sağa bakar
halde, mızrak ve sopa tutuyor ; ΕΠΙ CΤΡ ΠΙ ΑΙ ΑΤΤΑΛΟΥ Τ Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra 1975.0411.200 = RPC VI Online 4706.1 (34mm, 18.63g)

2) AE. Paris 1331 = RPC VI Online 4706.2 (34mm, 25.49g)

3) AE. Paris 1332 = RPC VI Online 4706.3 (Kontrmark = Sakallı Herakles
başı, sağa = GIC 14) (33mm, 30.32g)

4) AE. Berlin Imhoof-Blumer 1900 = RPC VI Online 4706.4 (37mm, 25g)

5*) AE. Viyana GR 35961 = RPC VI Online 4706.5 ; (Kontrmark = Değer
birimi işareti Γ = GIC 776) (37mm, 23.40g)

S58) Ö.Y. : Taçlı ve zırlı Severus Alexander büstü, sağa ; AY K M AYP
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC

A.Y. : Demeter ayakta, sola, elinde asa tutar halde ; ΕΠΙ CΤΡ ΠΙ(O)ΠΙ ΑΙ Α
ΑΤΤΑΛΟΥ Τ Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1*) AE. Londra 1844.0425.1086 = BMC 266 = RPC VI 4707.1 (30mm,
16.66g)

- 2) AE. Paris 1334 = Wa 1687 = RPC VI 4707.2 (11.48g)
- 3) AE. Berlin B-I1928 = Kraft 3,17a.1 = RPC VI 4707.3 (32mm, 9.99g)
- 4) AE. Berlin F1873 = RPC VI 4707.4 (31mm, 17.28g)
- 5) AE. Berlin Imhoof-Blumer 1900 = RPC VI 4707.5 ; (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (29mm,15.12g)
- 6) AE. Berlin L1906 = RPC VI 4707.6 (31mm, 13.33g)
- 7) AE. SNG Copenhagen 774 = Kraft 3,17a.2 = RPC VI 4707.7 (29mm, 11.83g)
- 8) AE. Viyana GR.27666 = RPC VI 4707.8 (29mm)

IULIA MAMAEA, M.S. 222-235

S59) Ö.Y. : Diademli Iulia Mamaea büstü, sağa ; IOY MAMEA CEBACTH

A.Y. : Tykhe ayakta, sola, kalathos giymiş, elinde bereket boynuzu ve dümen tutar halde; ΕΠΙC ΠΑΙ ΑΤΤΑΛΟΥ Τ Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

- 1*) AE. Londra 1844.1015.185 = BMC 267 = RPC VI Online 4708.1 (25mm, 7.48g)
- 2) AE. SNG Copenhagen 775 = RPC VI Online 4708.2 (25mm, 3g)
- 3) AE. Oxford = RPC VI Online 4708.3 (Kontrmark = Sakallı Herakles başı, sağa = GIC 14) (24mm, 7.73g)
- 4) AE. Viyana GR 27544 = RPC VI Online 4708.4 (26mm)
- 5) AE. Rome DS110743 = RPC VI Online 4708.5 (25mm, 8.55g)

S60) Ö.Y. : Diademli Iulia Mamaea büstü, sağa ; IOY MAMEA CEB

A.Y. : Demeter ayakta, sola, elinde asa tutar halde ; ΕΠΙ C Π ΑΙ ΑΤΤΑΛΟΥ Τ Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Berlin 322/1879 = RPC VI Online 4709.1 (21mm, 5.51g)

2*) AE. Berlin L1906 = RPC VI Online 4709.2 (21mm,5.62g)

3) AE. Oxford = RPC VI Online 4709.3 (21mm, 4.15g)

S61) Ö.Y. : Diademli Iulia Mamaea büstü, sağa ; IOY MAMEA CEBACTH

A.Y. : Asklepios cepheden sola bakar halde, yılanlı asa tutmakta ; ΕΠΙ C Π ΑΙ ΑΤΤΑΛΟΥ Τ Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra 1889.0904.20 = BMC 268 = RPC VI Online 4710.1 (26mm, 6.68g)

2*) AE. Paris 1335 = RPC VI Online 4710.2 (8.34g)

MAXIMINUS, M.S. 235-238

S62) Ö.Y.: Zırhlı Maximinus büstü, sağa ; [----] ΟΥ ΜΑΞΙ(ΜΕΙ)ΝΟC

A.Y. : Cepheden tetrastyl tapınak içerisinde Herakles heykeli ayakta sağa bakar halde, mızrak ve sopa tutuyor ; ΕΠΙ CΤ ΑΥΡ ΕΛΕΝΟΥ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1*)AE. Paris 1336 = Wa 1688 = RPC VI Online 4712.1 (33mm, 11.79g)

S63) Ö.Y. : Taçsız ve zırhlı Maximus büstü, sağa ; Γ Ι ΟΥΗ ΜΑΞΙΜΟC Κ

A.Y. : Demeter ayakta, sola, uzun asa ve mısır taneleri tutar halde ; ΕΠΙ C ΑΥΡ ΕΛΕΝΟΥ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1*) AE. Paris 1338 = Wa 1689 = RPC VI Online 4713.1 (26mm, 8.35g)

2) AE. Oxford = RPC VI Online 4713.2 (25mm, 5.44g)

S64) Ö.Y. : Taçsız ve zırlı Maximus büstü, sağa ; Γ I OYH MAΞIMOC K

A.Y. : Tykhe ayakta, sola, kalathos giymiş ,elinde dümen ve bereket boynuzu tutmakta ; ΕΙΙ C AYP ΕΛΕΝΟΥ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra 1885.0606.117 = BMC 269 = RPC VI Online 4714.1 (25mm, 5.81g)

2) AE. Paris 1337 = RPC VI Online 4714.2 (6.68g)

3*) AE. Berlin L1906 = RPC VI Online 4714.3 ; (Kontrmark = Sur taçlı iki figür = GIC 226) (26mm, 5.61g)

4) AE. Glasgow = SNG Hunterian I 1655 = RPC VI Online 4714.4 (26mm, 6.30g)

5) AE. Viyana GR 31890 = RPC VI Online 4714.4 (25mm, 9.47g)

OTACILIA SEVERA, M.S. 244-249

S65) Ö.Y. : Otacilia Severa büstü, sağa ; ΜΩΤΑΚΙΑ CEOΩ ΗΡΑ

A.Y. : Tykhe ayakta, sola, kalathos giymiş, elinde dümen ve bereket boynuzu tutmakta; ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Londra = BMC 270

2*) AE. SNG Copenhagen 776 (4.38g)

3) AE. SNG München 425 (4.50g)

S66) Ö.Y. : Otacilia Severa büstü, sağa ; ΜΩΤΑΚΙΑ CEOΩ ΗΡΑ

A.Y. : Herakles ayakta ve saldırı halinde ; ΕΙΙ CΤΡΑ ΕΚΑΤΑΙΟΥ Β ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Wa 1690 (32mm) (Resmi Bulunmamaktadır.)

I.PHILIPPUS, M.S. 244-249

S67) Homonoia Sikkesi (Khios ile)

Ö.Y. : I.Philippus büstü sağa ; Α Κ Μ Α Ρ Ι Ο Ν Φ Ι Λ Ι Π Π Ι Ο Σ

A.Y. : Ortada Herakles Ipoktonos(?) sopa ve mızrak ile, solunda Herakles'e bakar halde Dionysos thyrsos ve oinochoe ile, sağında ise Apollon yine Herakles'e bakar halde patera ile betimlenmiş; Ο Μ Ο Ν Ο Ι Χ Ι Ω Ν Ε Ρ Υ Θ Ρ Α Ι Ο Ν Κ Α Π Ι Τ Ω Λ Ε Ι Ν Ο Β

1*) AE. Paris 1339 = Franke-Nolle 556

2) AE. Paris 1340 = Franke-Nolle 557

3) AE. Berlin Imhoof-Blumer coll. = Franke-Nolle 559

4) AE. Berlin Fox coll. = Franke-Nolle 560

5) AE. Viyana 18013 = Franke-Nolle 558

S68) Homonoia Sikkesi (Khios ile)

Ö.Y. : II.Philippus büstü sağa ; Α Κ Μ Α Ρ Ι Ο Ν Φ Ι Λ Ι Π Π Ι Ο Σ

A.Y. : Solda Demeter elinde uzun meşale ile, sağda Chios Tykhe'si karşılıklı durur halde; Χ Ι Ω Ν Ε Ρ Υ Θ Ρ Α Ι Ο Ν Ο Μ Ο Ν Ο Ι Α Κ Α Π Ι Τ Ω Λ Ε Ι Ν Ο Β

1) AE. Londra 1893.6.3.55 = Franke-Nolle 561

2) AE. Weber 5983 = Franke-Nolle 563 (33mm)

3) AE. Kiel coll. = Franke-Nolle 564

4*) Kölner Münzkabinett Auction 106 Lot.391 (11.03.2017)

<https://www.coinarchives.com>

GALLIENUS, M.S. 253-268

S69) Ö.Y. : Taçlı, zırlı ve paludamentumlu Gallienus büstü, sağa ; A K Π Λ
ΓΑΛΛΙΗΝΟC

A.Y. : Asklepios ayakta, sola, sağ elinde yılanlı asa tutar halde; C AIA
ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟV ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ

1) AE. Wa 1691 (22mm)

2*) AE. SNG Copenhagen 777 (5.27g)

3) AE. Londra = BMC 271

4) AE. GM 642 no.296 (22mm)

ΕΚ 2. ΥΑΖΙΤΛΑΡ ΚΑΤΑΛΟΓΨ

ΑΔΑΚ ΥΑΖΙΤΛΑΡΙ

Υ1) Demos tarafından Augustus Caesar'a ;[*theos ep*]ouranios adak yazıtı; M.S.1.yy

Ref: IEry 131; IGR IV 1534; JÖAI 1910 Beibl. 47, no. 11

1 [ό δῆ]μος
[Γαίωι Ίουλίωι Σε]βαστῶι Καίσαρι
[θεῶι ἐπ]ουρανίωι.

Υ2) Yeni Asklepios'a (Hadrianus ?) adak yazıtı; M.S.2.yy

Ref: IEry 223

'Αγαθῆ τ[ύχη·]
Δαίμονι φι-
λανθρώπῳ
4 νέφ 'Ασκλη-
πιῶ ἐπιφανεῖ
μεγίστῳ

Υ3) Dionysos Propator, Antoninus Pius ile oğulları Marcus Aurelius ve Lucius Verus'a, Dionysos rahibi (isim yok) tarafından adak yazıtı; M.S. 139-161

Ref: IEry 132; BCH 1880, 157, no. 4; IGR IV 1533

1 [— καὶ Διο]νύσῳ προπάτο[ρι καὶ]
[αὐτοκράτορι Καίσαρι Τ(ίτω) Αἰλίῳ Ἀδρι]ανῶ Ἄντωνεῖν[ῳ Σεβα]-
[στῳ Εὐσεβεῖ καὶ Μ(άρκῳ) Αἰλίῳ Αὐρηλίῳ —]Οὐβήρῳ Καίσαρι[—]
[—]ου ὁ ἱερεὺς τοῦ Διο[νύσου —]

5 [— και τὸν] ἱερὸν οἶκον ἐκ [τῶν ἰδίων]
[—] ἀν[έθηκεν —]

-Yazıtın Prof. Dr. Kutalmış Görkay tarafından iki parça birleştirilerek tamamlanmış hali; A Building Inscription From Erythrae, Asia Minor Studien Band 65, 2008, s.269-275

1
Αγαθή Τιχη Δι νόοφποοπάτορικαί Αίτοκράτορι Καίσαρι
2
[αὐτοκράτορι Καίσαρι Τ(ίτω) Αἰλίω Ἄδρι]ανῶ Ἄντωνεῖν[ω Σεβα]-
[στῶ Εὐσεβεῖ και
3
τοὺς νίους αὐτῶν Ἴων Βήρω Καίσαρι [και Λουκίω Αὐσηλί (p Κομμόδῶ

4
Μάρκῳ Ἰού ὁ ἱερεὺς τοῦ Διονύσου χαῖ 5 Λαμπούης τον (υχον ἐκ [τῶν ἰδίων
χατασκευάσαν] τεσ ἀνέθεσ [αν

Y4) Demeter Thesmophoros, [...], imparatorlar [Mar]cus Au[relius] ve Lucius [Verus] ve kente, Marcu[s Clau]dus P[...] tarafından adak yazıtı; M.S. 162

Ref: IEry 225; Reinach, REG 4, 1891, 280; Homolle, BCH 15, 1891, 682-3; Buresch, MDAI(A) 17, 1892, 17-9, no.4-8

Δήμητρι θεσμοφόρω και [. . . . . c.20. . . . .] και
1 τοῖς αὐτοκράτορ[σι Μάρ]κωι Αὐ[ρηλίωι Ἄντω]-
νεῖω και Λουκίωι Αὐρηλίωι[ι Οὐήρωι και τῆι γλυκυ]τάτη
4 πατρίδι Μάρκ<ο>[ς Κλαύ]διος Π[. . . c.10. . .]
τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος ἀν[. . . . . c.18. . . . . εἰ]σίγαγεν
5 και τὸ ὕδρα[γώγιον σ]ὺν τοῖ[ς ἀγάλμασιν]
7 ἐκ τῶν ἰδίων[—]

Y5) Nymphe Nais ve Erythrai Sibyll'i (Herophile) heykellerini tanımlayan adak yazıtı; M.S. 162

Ref: IEry 226; Reinach, REG 4, 1891, 280; Buresch, MDAI(A) 17, 1892, 17, no. 1-2; IGR IV 1532

1 ἀγαθῆι τύχη·
νύμφη Ναΐς· Σίβυλλα νύμφης καὶ Θεοδώρου [Ἐ]ρυθραία.

Y6) Sibyll mağarasına Naiadlar için Eutychianos tarafından yapılmış adak yazıtı; M.S.2.yy (?)

Ref: IEry 228; LW 58; Kaibel 1075; Reinach, REG 4, 1891, 279-280; Buresch, MDAI(A) 12, 1892, 33-5; IGR IV 1541

1 ἀγαθῆι τύχη·
νύμφαις Ναϊάσιν ἀγα<λ>-
λόμενος, ἔνθα Σιβύλλης,
εἰρήνης ἄρξας Εὐτυχιαν-
5 ὅς τὸ πάροιθε,
δαπάναις ἐτοιμοῖς ἀγο-
ρανόμος φιλότειμος,
ἄμφω δ' εὐψύχως, σὺν
Εὐτυχιανῶ παι-
10 δι πανηγυριάρχῃ
ἐκ προσόδων ἰδίων
τῆ πατρίδι τὸ ὕδωρ
φαίδρυνέν τε γραφαῖς
ἐπικοσμήσας τὸ ἀλιεῖν
15 μνημόσυνον τοῦτο
☉ τοῖσιν ἐπεσσομένοις.

Y7) Kaisaros Hygeia'ya adak yazıtı; M.S.1.yy sonrası

Ref: Varinlioğlu, ZPE 38, 1980, p. 156, no. 4; SEG 30, 1330

1   Καίσαρος
    Υγίηα.

Y8) Philenis tarafından Demeter'e adak yazıtı; İmparatorluk Dönemi

Ref: IEry220; BCH 1880, 156-7, no. 3

1   Φιλ[ε]νίς
    εὐχὴν Δ-
    ήμητρι
    θεῶ
5   κὲ σύ.

Y9) (isim yok) ile oğulları Emploos ve Sialios tarafından Demeter'e adak yazıtı; İmparatorluk Dönemi

Ref: IEry 221; JÖAI 1910 Beibl. 45, no. 8

1   [—]ω. ωμ[—]
    [—]άσφ καὶ Δή-
    μητρι
    [με]τὰ τῶν υἱῶν Εὔ-
5   πλοος καὶ Σιαλίου.

ONURLANDIRMA YAZITLARI

Y10) Dionysos sanatçıları tarafından Antonia Tyrannis Iouliane için onurlandırma yazıtı; Hadrianeia Epibateria agonu agonothetesi; M.S. 124

Ref: IEry 60; JÖAI 1910 Beibl. 52, no. 17; IGR IV 1542

- 1 ἡ πατρις καὶ ἡ ἱερὰ
θυμελικὴ σύνο-
δος ἐτείμησαν
Ἀντωνίαν Τυραννί-
5 δα Ἰου[λια]νὴν ἀγωνο-
θετήσασαν τῶν Με-
γάλων Ἀδριανείων
Ἐπιβατηρίων ἐνδόξως
καὶ πιστῶς, τὸν ἀν-
10 δριάντα ἀναστήσασαν
ἐκ τῶν ἰδίων.

Y11) Erythrai Demos'u tarafından Marcus Aurelius için onurlandırma yazıtı; M.S. 161

Ref: IEry 133; Mouseion 1, 1873-5, 142, no. 70

- 1 ὁ δῆμος
Αὐτοκράτορα Καίσαρα Μάρκον
Αὐρήλιον Ἀντωνῖνον Σεβαστόν, ἀρχιερέα
μέγιστον, δημαρχικῆς ἐξουσίας, ὕπατον
5 τὸ [γ'], θεοῦ Ἀντωνίνου υἱόν, θεοῦ Ἀδριανοῦ
υἱωνόν, θεοῦ [Τραιανοῦ] ἔκγονον, θεοῦ [Νέρουα]
[ἀπόγονον,] ἐπιμεληθέντος τῆς ἀναστάσεως
[—]

Y12) Erythrai boule ve demos'u tarafından imparator Marcus Aurelius veya Lucius Verus için onurlandırma yazıtı; M.S. 161-180

Ref: IEry 134; Mouseion 2, 1876-8, 59, no. 140; IGR IV 1535

1 [ἀρχιερ]ῆα [μέγιστον, δημαρχικῆς]
 [ἐξο]υσίας [τὸ —, ὑπατον τὸ —, θε]-
 [οῦ] Ἀντωνε[ίνου υἱόν, θεοῦ Ἀδρι]-
 ανοῦ ὑωνόν, [θεοῦ Τραιανοῦ Παρ]-
 5 θικοῦ ἔκγον[ον, θεοῦ Νέρουα ἀπό]-
 γονον ἢ [βουλή και ὁ δῆμος]
 ὁ Ἐρυθραίων [—]
 ἐκ τῶν ιδίωγ [—]
 Γαίου Ῥαουρι[ίου —]
 10 ῥήτορος.

Y13) Erythrai Demos'u tarafından Septimius Severus için onurlandırma yazıtı; M.S. 193-211

Ref: IEry 135; LW 54; SEG 30,1328; IGR IV 1536

1 ὁ δῆμος
 Αὐτοκράτορα Καί-
 σαρα Λούκιον Σε-
 πτίμιον Σεουῆρ-
 5 ον Περτίνακα Σεβα-
 στόν.

Y14) Erythrai Polis'i tarafından Caracalla için onurlandırma yazıtı; M.S: 198-211

Ref: ZPE 38, 1980, 155, no. 3; SEG 30, 1331

1 Ἀγαθῆ Τύχη·
 Αὐτοκράτορα Καίσαρα Μᾶρ(κον) Αὐρ(ήλιον) Ἀντωνεῖνον
 Σεβαστόν
 ὄν Λουκίου Σεπτιμίου Σεουήρου Περτίνακος Σεβασ-
 τοῦ ἢ λαμπροτάτη και Ἴωνις Ἐρυθραίων πόλις, ἐπιμε-

- 5 ληθέντος τῆς τειμῆς Λ(ουκίου) Τοννίου Πατέρκλου τ[οῦ]
πρώτου στρατηγοῦ τὸ δεύτερον.

Y15) Erythrai Polis'i tarafından Severus Alexander için onurlandırma yazıtı; M.S. 222-235

Ref: ZPE 44, 1981, 49-50, no.3; SEG 31,970

- 1 [Αὐτ]οκράτορα Καίσαρα Μ(ἄρκον) Αὐ-
[ρή]λιον Σεουῆ[ρο]ν <⁶ 1>⁶ 1[⁵ Ἰαλέξαν] ⁵ 1-
<⁶ 1>⁶ 1[⁵ Ἰδρον] ⁵ 1 Εὐσεβῆ Εὐτυχῆ
<⁶ 1>⁶ 1[⁵ Ἰσεβ(αστόν)] ⁵ 1
[ἡ λ]α[μ]προτάτη [Ἐρυθραίων]
5 [π]όλις ἐπιμ[εληθέ]ντων
[τ]ῶν ἀρχόντων Τ(ίτου) Φλαβίου
[Χ]αιρήμονος καὶ Αὐ<⁶ 6 ρη>⁶ 6 λίο[υ]
Μη[ν]ογᾶ καὶ Πομπωνίου
Ἐἰρη[να]ίου #⁹ 4 0 .

Y16) Galerius (Caesar olarak) için onurlandırma yazıtı; M.S. 293-305

Ref: EA 9, 1987, 147, no.9; SEG 37, 926

- 1 ἀγαθῆι vacat [τύχη]
Γαλέριον Οὐ[αλέριο]ν
Μαξιμειν[ειανὸ]ν
θειότατον [καὶ —]
5 ἀνδρειότατον
καὶ ἐπιφανέσ[τατο]ν
Καίσαρα ἢ πόλις.

Y17) Honorius ve II.Theodosius için onurlandırma yazıtları; M.S. 408-423

Ref: IEry 141; Weber, MDAI(A) 26, 1901, 118, no. 9

- 1.1 Φλ(αουίου) Όνωρίου τοῦ αἰωνίου.
- 2.1 Αὐγγ(ουστῶν).
- 3.1 Φλ(αουίου) Θεοδοσίου αἰωνίου.
- 4.1 Αὐγγ(ουστῶν).

Y18) Polis (veya gerousia) tarafından imparator (isim yok- silinmiş) onurlandırma yazıtı; M.S.1.-2.yy

Ref: ZPE 23,1976, 85-86; IEry 136; SEG 26, 1283; SEG 30, 1328

- 1 ἀγαθῆ τύχη·
<—>[]
<—>[]
[. . . c.11. . . . ἡ] Ἐ λαμπροτάτη[ρυθραί]-
5 ων πόλις, καθὰ ἐψηφίσατο [. . . . 10. . . .]
[ἀπ]ὸ τῶν τῆς πόλεως χρημ[άτων ἀνα]-
[σ]τήσαντος Τιβερίου Κλαυ[δίου . . . .]
δίου τοῦ ἱεροποιοῦ.

Y19) Erythrai Demos'u tarafından atlet Lenaios Prytaneos için onurlandırma yazıtı; M.Ö.31'den sonra

Ref: IEry 89; LW 1540

- 1 ὁ δῆ[μος]
Λήναιον Πρυτάν[εως νικήσαντα πυ]-
γμῆν παῖδας Ἴσθ[μια —, ἀγε]-
νήους δὲ Ἄκτια κ[αὶ —]
5 ας, ἄνδρας δὲ Ἴσθμια [καὶ τὸν ἀχθέντα]
ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἰώνων [Ἀλεξάνδρῳ]
ἀγῶνα καὶ Ἡράκλεια, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ

εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτόν.

Y20) Erythrai Demos' u tarafindan Modiarus Taurus için onurlandırma yazıtı;
M.S.1.yy

Ref: IEry 62; LBW 1545

4 ὁ δῆ[[μος]

Πποπλιον Μοδῖαρῖον

Ποπλιου υἱόν Ταυρον

Ἀρετε ενεκεν και

ευνοιας τῆς εἰς εαυτου

Y21) Erythrai Boule'si tarafindan L(ucius) Fl(avius) Capitolinus için onurlandırma yazıtı; M.S.240 (?)

Ref: IEry 63; Mouseion 3, 1-2, 1878-1880, 147, no. 308; BCH 1880, 153-5, no. 1; IGR IV 1544

1 [ἀγαθ]ῆι τύ[χη]ι·

[τ]ὸν τοῦ σοφιστοῦ

Φλ(αβίου) Φιλοστράτου

καὶ τῆς κρατίστης

5 Ἀὐρηλίας Μελιτίνης

υἱὸν Λ(ούκιον) Φλ(άβιον) Καπιτωλεῖνον,

συνγενῆ καὶ ἀδελφὸν

θεῖον συνκλητικῶ καὶ[ν,]

ἢ κρατίστη βουλῆ τὸν

10 ἑαυτῆς τρόφιμον καὶ

εὐεργέτην, ἐπιμε-

λησαμένου τῆς ἀνα-

στάσεως τοῦ βουλάρ-
χου Αὐρ(ηλίου) Εὐτυχίανου.

Y22) Agonothetes M. Aur. Chrysippos için onurlandırma yazıtı; M.S.3.yy

Ref: IEry 65

ἀγαθῆι τύχ[ηι]·
[ῆ] κρατίστη βου[λῆ]
[M.] Αὐρ. Χρύσιπ[πον]
4 [τὸ]ν ἀξιολογώτ[ατον]
ἀγωνοθέτην
[ῆ]θ[ε]ι καὶ ἐπεικε[ίῃ]
καὶ παροχαῖς
8 [τ]ὸν εὐδοκιμώτ[ατον]

Y23) Gerousia tarafından agoranomos Pher[e]kl[e]ides için onurlandırma yazıtı;
İmparatorluk Dönemi

Ref:IEry 105; LW 53

1 ἡ γερουσία ἐτείμησεν ἐκ τῶν ἰδίων
προσόδων Φερ. κλ. ἰδεα τὸν υἱὸν
τῆς γερουσίας, ἀγορανομήσαντα κα[ι]
[ε]ὐποσιαρχήσ[αν]τα καὶ πανηγυρι-
5 αρχήσαντα τῶν Δημητρίων ἐνδό -
[ξ]ως καὶ μεγαλοψύ[χ]ως, ἀρετῆς ἔνε-
κα καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτήν
ἐπιμεληθέντων τῶν ἀρχόντων
. . Φιλωνίδου Ἀρτεμᾶ καὶ Μενάν-
10 δρου.

Y24) Erythrai Demos'u tarafından Gnaius Domi[tius] için onulandırma yazıtı

Ref: IEry 67; Weber, MDAI(A) 26, 1901, 117, no. 3; IGR IV 1538

1 ὁ δῆ[μος]
Γναῖον Δομί[τιον —]

Y25) Erythrai Boule ve Demos'u tarafından Demeter Rahibi Zosime için onurlandırma yazıtı; İmparatorluk Dönemi

Ref: IEry 69

ἡ βουλῆ καὶ ὁ δῆμ[ος]
[ἐτεί]μησεν Ζωσίμ[ην]
[ ]γόνης ἱέρειαν Δ[ή-]
4 [μη]τρος θεσμοφόρ[ου καὶ]
[Ἔρ]σης, ἱερασαμέ[νην]
[ἔτη] τεσσαράκοντα [εὐ-]

[σε]βείας ἔνεκεν τ[ῆς]
8 [πρ]ὸς τὰς θεάς [ ]
[ ]ματαμουσ[ ]
[ ]τ...[ ]

Y26) Ti(berius) [Cl(audius)] Demas tarafından denetlenmiş onurlandırma yazıtının sonu; İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 68; Mouseion 1, 1873-5, 97, no. 95; BE 1973:375, p. 142

1 [ἐπι]μεληθέντος Τι(βερίου)

[Κλ(αυδίου) Ὑπ]ατοδώρου υἱοῦ
[Κυρί]να Δημᾶ τοῦ
[—] στρατηγοῦ.

Y27) (isim yok) için onurlandırma yazıtı; İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 71; LW 56, 1554

1 [—]ωσασε
[— τὴν γλυκ]υτάτην ἀδελ[φὴν.]

MEZAR YAZITLARI

Y28) Apollo Sibyll'ine ağıtlar halinde yazıt; M.S. 162

Ref: IEry 224; Buresch, MDAI(A) 17, 1892, 19-32, no. 9; IGR IV 1540

1 ἡ Φοῖβον [π]ρόπολος χρη
σηγόρος εἰμι Σίβυλλα
νύμφης Ναϊάδος πρεσβυ
γενῆς θυγάτηρ·
5 πατρὶς δ' οὐκ ἄλλη, μούνη
δέ μοί ἐστιν Ἐρυθραί
καὶ Θεόδωρος ἔφθνη
τὸς ἐμοὶ γενέτης·
Κισσώτας δ' ἦνεγκεν ἐ
10 μὸν γόνον, ὧι ἐνὶ χρησμοῦς
ἔκπεσον ὠδείων εὐθὺ
λαλοῦσα βροτοῖς.
τῆϊδε δ' ἐφεζομένη πέ
τρῃ θνητοῖσιν ἄεῖσα
15 μαντοσύνας παθέων
αὐθις ἐπεσσομένων·

τρὶς δὲ τριηκοσίοισιν ἐ
γὼ ζώουσ' ἐνιαυτοῖς
παρθένος οὖσ' ἀδνῆς
20 πᾶσαν ἐπὶ χθόν' ἔβην,
αὔθις δ' ἐνθάδ' ἔγωγε φίλη
πὰρ τῆιδέ γε πέτρῃ
ἦμαι νῦν ἀγανοῖς ὕδα
σι τερπομένη.
25 χαίρω δ' ὅττι χρόνος μοι
ἐλήλυθεν ἤδη ἀληθής,
ὧι ποτ' ἀνανθήσειν αὔθις
ἔφην Ἐρυθράς,
πᾶσαν δ' εὐνομίην ἔξειν
30 πλοῦτόν τ' ἀρετὴν τε
πάτρην ἐς φιλίην βάντι
νέωι Ἐρύθρῳι.

Y29) Tiberius Claudius Secundus için mezar yazıtı; İmparatorluk Dönemi; Ref:
IEry 415; Mouseion 1, 1873-5, 97, no. 96

1 Τιβέριος Κλαύδι-
ος Σεκοῦνδος
ἐαυτῷ καὶ τοῖ-
ς ἰδίοις, ζῶν.

Y30) Boularkhos, agoranomos (isim yok) için ağıt halinde mezar yazıtı;
İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 66; ZPE 23, 1976, 82

- 1 ἄρχων γὰρ βο[ύ]λαρχος ἔφ[υ]ς,
 ἀγορανόμος ἐσθλός,
 πολλάκι σειτώνης
 ἐκ προσόδων ἰδίων
- 5 τοιγὰρ ὁ πάς δῆμός σε μεθύστε-
 [ρον] εἶσα θεοῖσιν.

Y31) Damas Earinoio için mezar yazıtı; İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 311

- 1 Ἐαρίνοιο Δαμά[ν]
 τα ἄφνω πικρὸς
 ἤρπασε δαίμων
 εἰκοσιεννεαετο[ῦ]
- 5 περιτελλομένου
 λυκάβαντος.

Y32) Diokles Lysaneiou için ağıt halinde mezar yazıtı; İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 310; CIG 3135; Kaibel 299; BCH 1880, 161-2, no. 13; Peek, GVI
 1397a, p. 685

- 1 Δειοκλῆ Λυσανείου
 χρηστὲ χεῖρε| εὐσεβὲς ἰς
 θρέψα {σα}σαν {θρέψασαν} Διοκλῆ
 ὀσιώτατε πάντων| κουφ
- 5 οτάτης φίλτρων ἅ λίθου
 εἰ σὺ χάρις, Διοκλῆς, ἐμ
 [φθ]ιμένοις ζώεις μόν
 ος εἶκεκα τῆσδε
 ὄσσα δ' ἐπὶ στύ[λ]ων

10 [ἔ]στιν ἔθηκε πό
[λι]ς.

Y33) Isodemos Isodemou için ağıt halinde mezar yazıtı; İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 312; ZPE 23, 1976, 85 (ll. 5-12); SEG 26, 1286

1 Ἴσόδημε
Ἴσοδήμο[υ]
ἄ[λ]υπ[ε]
χρησ[τέ]
5 θνητὸς ἔφυς Ἴσόδ[ημε· οὐ χρῆν δὲ νέον σε]
ἀπολέσθαι μηκέτ[ι νοστήσανθ' ὄντ' ιδόμεσ]-
θα πάτραν. ἀλλ' ἀρετῆ[ν σὴν ἴσμεν ἀμωμήτων]
χάριν ἔργων· ψυχῆι [δ' ἰμείρων οὐκ ἔλαχε] στε-
φάνου· ἀλλ' ἔστε[ψε θανόντα πόλις σ', Ἴσόδημ', ἔ]-
10 [τ]ι παῖδα· τίς στέ[φανος κρείσσων τοῦδε βρο]-
[τ]οῖσ[ι πέλει;]
[<⁶ ⁵ ὁ δῆμος>⁶ ⁵]

Y34) Apelimouses ve Patrei[...] için mezar yazıtı; İmparatorluk Dönemi

Ref: IEry 408; Mouseion 1, 1875, 70, no. 18

1 ἀπελιμουσης
καὶ πατρει. . σακ
ἄλυποι χαίρετε.

Y35) Artemisia Dionysiou için mezar yazıtı; İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 361

1 Ἀρτεμισία

Διονυσίου
Κάρπου δὲ γ[υνή]
χαῖρε.

Y36) Charis Mothonos için mezar yazıtı; Erken imparatorluk dönemi

Ref: IEry 400; JÖAI 1910 Beibl. 68-9, no. 51

1 Χάρις Μόθωνος
Ἀπολλωνίδου δὲ
γυνή χρηστή
χαῖρε.

Y37) Erythrai Boule ve Demos'u tarafından agoranomos Karpos Zosimou için ağıt halinde onurlandırma/mezar yazıtı; İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 106; LW 55; Kaibel 904

1 ἀγαθῆ τύχη·
ψ(ηφίσματι) β(ουλή) δ(ήμου)
ἡ διασημοτάτη Ἐρύθρου πόλις, ἡ
3a Μακάρων γῆ
4 Κεκροπίς, ἡ Διόθεν κῦδος ἀειραμένη,
5 [σ]τῆσε πανηγύρεως ἀγορανόμον, οὔνομα
5a Κάρπον,
6 τοῖς ἰδίοις ἔργοις ἔνδον ἀγαλλόμενο[ν·]
ἐστὶ δέ μοι γενέτης, ᾧ εὐχομαι ἰσοφαρίζειν
ἄγχι παριστάμενος. Ζωσιμίων, τειμαῖς

Y38) Neikias Neikou için mezar yazıtı; İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 419; REA 5, 1903, 233, no. 4

- 1 Νεικία Νεικί-
ου χρηστὲ
χαῖρε,
ἔξαετὲς
5 τέκνον.

Υ39) Zosime Philonikou için mezar yazıtı; İmparatorluk dönemi

Ref: IEry 383; JÖAI 1910 Beibl. 67, no. 48

- 1 Ζωσίμη
Φιλονίκου
γυνὴ χαῖρε·
<>[—]
5 <⁶ ι>[—]
Φιλόνικε
χαῖρε.

ΕΚ 3.ΑΝΤΙΚ ΚΑΥΝΑΚΛΑΡ ΚΑΤΑΛΟΓΟ*

HERODOTOS

1.18.

τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἴώνων τὸν πόλεμον τοῦτονσυνεπελάφρυνον ὅτι μὴ Χῖοι μούνοι. οὗτοι δὲ τὸ ὅμοιον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον: καὶ γὰρ δὴ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν.

Bu çatışmalar süresince Miletoslular, İonialılardan Khios dışında yardım görmemişlerdir. Khios Miletosluları tutmakla buna benzer bir hizmetin karşılığını ödemiş oluyordu. Zira Miletoslular da onların Erythrai'a karşı verdikleri savaşın yükünü paylaşmışlardı.

1.142.

οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἐστὶ, τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὠρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλιος πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖσι δμεν: οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τούτο ποιεῖ τῇ Ἴωνίῃ οὔτε τὰ κάτω οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἡῶ οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἐσπέρην,

τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ αὐχμώδεος. [3] γλώσσαν δὲ οὐτὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτέων πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην, μετὰ δὲ Μυοῦς τε καὶ ἸΠριήνη. [4] αὐται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται κατὰ ταῦτα διαλεγόμεναι σφίσι, αἶδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ, Ἐφεσος Κολοφῶν Λέβεδος Τέως Κλαζομεναὶ Φώκαια: αὐται δὲ αἱ πόλιες τῆσι πρότερον λεχθείησι ὁμολογέουσι κατὰ γλώσσαν οὐδέν, σφίσι δὲ ὁμοφώνουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται, Σάμον τε καὶ Χίον, ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπειρῷ ἴδρυνται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τούτο διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἐωυτῶν μούνοι. οὗτοι χαρακτηῖρες γλώσσης τέσσερες γίνονται.

* Antik kaynakların Grekçe ve Latince kısımları www.perseus.tufts.edu sitesinden, çevirileri ise Cevdet Bayburtluoğlu, Erythrai Cilt I-II kitabında Antik Kaynaklar bölümünden alınmıştır.

Panionion'da toplanan Ionlar, kentlerini bizim yeryüzünde bildiğimiz en güzel gökyüzü altında ve en güzel iklimde kurmuşlardır. Ne daha kuzeydeki bölgeler, ne de daha güneyde kalanlar Ionia ile bir tutulamaz. Hatta ne doğusu ne de batısı; kimisi soğuk ve ıslak, kimisi sıcak ve kurak olur. Dil'e gelince hepsi aynı ağız kullanmazlar; dört değişik konuşmaları vardır. Güneyden başlayarak ilk kentleri Miletostur. Hemen sonra Myus ve Priene gelir; Karia'da kurulmuş olan bu kentler aynı bölge dilini konuşuyorlar. Lydia'da Ephesos, Kolophon, Lebedos, Teos, Klazomenai, Phokaia vardır. Bunların dili daha önce saydığımız kentlerin diline hiç uymaz, hepsi de ortak bir bölge dili konuşurlar. Bunlardan başka üç Ion kenti dah vardır ki, ikisi Samos ve Khios adalarındandır, üçüncüsü Erythrai ana karadadır. Bunlardan Khios ve Erythrai aynı bölge dilini konuşur, Samosluların ise kendilerine özgü ayrı bir dili vardır. Böylece birbirinde ayrı dört bölge dili çıkmış olur ortaya.

6.8.

ετάσσοντο δὲ ὧδε. τὸ μὲν πρὸς τὴν ἡῶϊχον κέρασ αὐτοὶ Μιλήσιοι, νέας παρεχόμενοι ἰὸγδῶκοντα: εἶχοντο δὲ τούτων Πριηνέες δώδεκα νηυσὶ καὶ Μυήσιοι τρισὶ νηυσί, Μυησίων δὲ Τήιοι εἶχοντο ἑπτακαίδεκα νηυσί, Τηίων δὲ εἶχοντο Χῖοι ἑκατὸν νηυσί

Miletoslular doğu yönünde donanmanın sağ kanadını tutacaklardı. Saf halinde seksen gemi dizmişlerdi. Onlardan sonra Priene'nin on iki, Myus'un üç gemisi geliyordu; Myus gemilerinden sonra Teos'luların on yedi gemisi vardı. Teos gemilerinden sonra Khios'un yüz gemisi sıralanıyordu. Onlardan sonra Erythrai ve Phokaia gemileri dizilmişlerdi. Erythrai sekiz, Phokaia üç gemi ile katılmışlardı. Phokaia'lılardan sonra Lesboslular'ın yetmiş gemisi geliyordu, en son batı ucunda Samosluların altmış kadırgası uzanıyordu.

THUKYDIDES

1.2

ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος οἱ πολέμῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες παρ' Ἀθηναίους οἰδύναται ὡς βέβαιον ὄν ἀνεχώρουν, καὶ πολῖται γινόμενοι εὐθὺς ἀπὸ παλαιῶ μείζω ἔτι ἐποίησαν πλῆθει ἀνθρώπων τὴν πόλιν, ὥστε καὶ ἐς Ἰωνιαν ὕστερον ὡς οὐχ ἰκανῆς οὕσης τῆς Ἀττικῆς ἀποικίας ἐξέπεμψαν.

Hellas'ın diğer kısımlarından harp veya parti kavgaları yüzünden sürülenler, yani en kudretli olanlar, emin bir yer olarak Atinalılar'a gitmişler ve vatandaş olmak suretiyle daha eskiden beri devleti nüfus bakımından büyütmüşlerdir. Öyle ki bunlar da sonraları, Attika artık yetmediği için Ionia'ya koloniler göndermişlerdir.

1.4

Μίνως γὰρ παλαιάτατος ὢν ἀκοῆ ἴσμεν ναυτικὸν ἐκτίσατο καὶ τῆς νῦν Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπὶ πλεῖστον ἐκράτησε

Filhakika, tradisyonla bildiklerimiz içinde en eskiden Minos, bir deniz kuvveti vücuda getirdi. O, şimdiki Hellen denizinin büyük bir kısmında Hükümran oldu.

1.12

μόλις τεὲν πολλῷ χρόνῳ ἠσυχάσασα ἡ Ἑλλὰς βεβαίως καὶ οὐκέτι ἀνισταμένη ἀποικί αζεξέπεμψε, καὶ Ἴωνας μὲν Ἀθηναῖοι καὶ νησιωτῶν τοὺς πολλοὺς ὄκισαν, Ἰταλίας δὲ καὶ Σικελίας τὸ πλεῖστον Πελοποννήσιοι τῆς τε ἄλλης Ἑλλάδος ἔστιν ἅ χωρία. πάντ α δὲ ταῦτα ὕστερον τῶν Τρωικῶν ἐκτίσθη.

Mesela Ionia ile adaların sekenesini Atinalılar, İtalya'yi, Sicilya'nın büyük bir kısmı ile geri kalan Hellas'ın bazı yerlerini de Peloponnesoslular kolonize ettiler. Lakin bunların hepsi Troia savaşından sonra kuruldu.

3.29.2

οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι, οὓς ἔδει ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλεόντες περὶ τε αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχολαῖοι κομισθέντες τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὲ τῆ Διήλῳ ἔσχον, προσμείξαντες δ' ἀπ' αὐτῆς τῆ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἡ Μυτιλήνη ἐάλωκεν. βουλόμενοι δὲ τὸ σαφὲς εἰδέναί κατέπλευσαν ἐς Ἐμβατον τῆς Ἐρυθραίας: ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῆ Μυτιλήνη ἐάλωκυῖα ἑπτὰ ὅτε ἐς τὸ Ἐμβατον κατέπλευσαν

Süratle gelmesi icap eden kırk gemideki Peloponnesoslular ise, kısmen Peloponnesos'u dolaşmakla, kısmen de bu uzak yol üzerinde yavaş yavaş ilerlemekle

vakit geçirdiler. Bunlar bu esnada şehirdeki Atinalılarca ta Delos'a yanaşmıncaya kadar fark edilmediler. Fakat oradan kalkıp da Ikaros ve Mykonos'a vardıldıktan sonra, ilk defa olarak Mytilene'nin alınmış olduğunu duydular. Bununla beraber bunu daha kati şekilde bilmek istediklerinden, Erythrai sahasındaki Embaton'a yelken açtılar. Lakin Embaton'a hareketlendiklerinde Mytilene'nin zaptından beri yedi gün geçmiş bulunuyordu.

3.33

ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο: ὠφθηγὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας καὶ Παράλου ἔτι περὶ Κλάρον ὀρμῶν αἱ δ' ἀπ' Ἀθηνῶν ἔτυχον πλέουσσαι, καὶ δεδιῶς τὴν δίωξιν ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους ὡς γῆ ἑκούσιος οὐ στήσεων ἄλλη ἢ Πελοποννήσῳ.

τῷ δὲ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἦλθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ πανταχόθεν: ἀτειχίστου γὰρ οὔσης τῆς Ἰωνίας μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ὧς μὴ διεννοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προσπίπτοντες τὰς πόλεις.

Alkidas ise Ephesos'tan alelacele hareketle kaçmaya başladı. Kendisi daha Klaros yakınlarında iken Salaminia ve Paralos (gemileri) tarafından görülmüştü. Bunlar o sırada Atina'dan yola çıkmışlardı. Alkidas takip edilmekten korktuğundan, kendi isteği ile Peloponnesos'tan başka bir toprağa yanaşmamak için, denizin tam ortasında seyretti.

Pakhes'e ve Atinalılar'a ise Erythrai'dan da haberler geldi. Fakat onlara her taraftan böyle haberler geliyordu. Filhakika Ionia hiçbir müstahkem şehre malik olmadığı için, Peloponnesoslular'ın, buna rağmen kalmak istemeseler bile, sahillerde seyredirken de, aynı süratle şehirleri basıp yağma edecekleri büyük endişe yaratıyordu.

8.5.4

καὶ ὁ μὲν τοῖς Λεσβίοις ἔπρασσε, Χῖοι δὲ καὶ Ἐρυθραῖοι ἀποστῆναι καὶ αὐτοἰετοῖμοι ὄντες πρὸς μὲν Ἄγιν οὐκ ἐτρέποντο, ἐς δὲ τὴν Λακεδαίμονα. καὶ παρὰ Τισσαφέρνους

, ὃς βασιλεῖ Δαρείῳ τῷ Ἄρταξέρξου στρατηγὸς ἦν τῶν κάτω, πρεσβευτὴς ἅμα μετ' αὐτῶν παρῆν.

Agis Lesboslular, Khioslular ve isyana hazırlanan Erythrai'lılarla uğraşırken ona değil de Lakedaimonlular'a müracaat etti. Buraya onlar kral Dareios'un oğlu Tissapharnes adlı bir elçi yanlarında olarak geldiler.

8.6.4

ὅμως δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι πρῶτον κατάσκοπον ἐς τὴν Χίον πέμψαντες Φρῦνιν ἄνδρα περίοικον, εἰ αἶ τε νῆες αὐτοῖς εἰσὶν ὅσα σπερ ἔλεγον καὶ τᾶλλα εἰή πόλις ἰκανή ἐστι πρὸς τὴν λεγομένην δόξαν, ἀπαγγείλαντος αὐτοῖς ὡς εἴη ταῦτα ἀληθῆ ἅπερ ἤκουον, τούς τε Χίους καὶ τοὺς Ἐρυθραίους εὐθὺς ξυμμάχους ἐποίησαντο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἐνηφίσαντο αὐτοῖς πέμπειν, ὡς ἐκεῖ οὐκ ἔλασσον ἢ ἐξήκοντα ἀφ' ὧν οἱ Χῖοι ἔλεγον ὑπαρχουσῶν.

Buna rağmen, Lakedaimonlular Khios'a Perslerden biri olan Phrynis'i gönderdiler. Amaç, Khioslular'ın söyledikleri sayıda gemiye sahip olup olmadıklarını ve şehirlerinin söylendiği kadar büyük olup olmadığını öğrenmekti. Phrynis'in bu haberlerin doğru olduğunu söylemesi üzerine derhal Khioslular ile ittifak yaptılar ve onlara kırk gemi gönderme kararı aldılar. Zaten Khiosluların dediklerine göre adada altmıştan az olmayan gemileri bulunmaktaydı.

8.14.2

ὁ δὲ Χαλκιδεὺς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης πλείοντες ὅσοις τε ἐπιτύχοιεν ξυνελάμβανον τοῦ μὴ ἐξάγγελτοι γενέσθαι, καὶ προσβαλόντες πρῶτον Κωρύκῳ τῆς ἠπείρου καὶ ἀφέντες ἐν ταῦθα αὐτοῦς αὐτοὶ μὲν προξυγγεγόμενοι τῶν ξυμπρασσόντων Χίων τισὶ καὶ κελευόντων καταπεῖν μὴ προειπόντας ἐς τὴν πόλιν, ἀφικνοῦνται αἰφνίδιοι τοῖς Χίοις. [2] καὶ οἱ μὲν πολλοὶ ἐν θαύματι ἦσαν καὶ ἐκπλήξει: τοῖς δ' ὀλίγοις παρεσκεύαστο ὥστε βουλήν [τε] τυχεῖν ξυλληγομένην, καὶ γενομένων λόγων ἀπὸ τε τοῦ Χαλκιδέως καὶ Ἀλκιβιάδου ὡς ἄλλαι [τε] νῆες πολλαὶ προσπλέουσι καὶ τὰ περὶ τῆς πολιορκίας τῶν ἐν τῷ Σπειραίῳ νεῶν οὐ δηλωσάντων, ἀφίστανται Χῖοι καὶ αὐθις Ἐρυθραῖοι Ἀθηναίων. [3] καὶ μετὰ ταῦτα τρισὶ ναυσὶ πλεύσαντες καὶ Κλαζομενάς ἀφιστᾶσιν.

Bu arada Khalkidikialılar ve Alkibiades'in geldikleri haberi duyulmasın diye yolda karşılaştıklarını yakaladılar ve karaya ayak bastıkları ilk yer olan Korykos'ta onları serbest bıraktılar. Burada onları Khioslu adamlarından bazıları ziyaret ettiler ve bu adamların gemileriyle habersizce şehre sokulmaları teklifine uyarak ansızın Khios önünde göründüler. Pek çok Khioslu şaşkınlığa uğradı, pek azı da bu esnada konseyi toplamışlardı. Khalkidikialılar ve Alkibiades daha fazla gemini yolda olduğunu söylediler fakat donanmanın Speirai'o'da mahpus kaldığından bahsetmediler. Bu konuşmalar üzerine Khioslular Atinalılardan ve Erythrailılardan ayrıldılar. Bundan sonra üç gemi Klazomenai'a hareket etti ve bu şehrin de eski müttefiklerinden ayrılmasını temin ettiler.

8.16.1

ἐκ δὲ τῆς Χίου ἐς τὴν Τέων καὶ ὁ Χαλκιδεὺς μετὰ τριῶν καὶ εἴκοσι νεῶν ἐπέπλει καὶ ὀπεζὸς ἅμα ὁ τῶν Κλαζομενίων καὶ Ἐρυθραίων παρήει.

Khalkidikialılar 23 gemi ile Khios'tan Teos'a hareket etti. Khalkidikialılar ve Erythrailıların kara kuvvetleri onları desteklemek için sahil boyunca takip ediyorlardı.

8.24.2

τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἱ τ' ἐπὶ Μιλήτῳ Ἀθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσὶν ἐν τῇ Λάδη ἐφορμῶντες ἀπόβασιν ποιησάμενοι ἐς Πάνορμον τῆς Μιλησίας Χαλκιδέα τετὸν Λακεδαιμόνιον ἄρχοντα μετ' ὀλίγων παραβοηθήσαντα ἀποκτείνουσι καὶ τροπαῖον τρίτη ἡμέρα ὕστερον διαπλεύσαντες ἔστησαν, ὃ οἱ Μιλήσιοι ὡς οὐ μετὰ κράτους τῆς γῆς σταθὲν ἀνεῖλον: καὶ Λέων καὶ Διομέδων ἔχοντες τὰς ἐκ Λέσβου Ἀθηναίων ναῦς, ἕκ τε Οἴνου σσῶν τῶν πρὸ Χίου νήσων καὶ ἐκ Σιδούσης καὶ ἐκ Πτελεοῦ, ἃ ἐν τῇ Ἐρυθραίᾳ εἶχον τεῖχη, καὶ ἐκ τῆς Λέσβου ὀρμώμενοι τὸν πρὸς τοὺς Χίους πόλεμον ἀπὸ τῶν νεῶν ἐποιοῦντο: εἶχον δ' ἐπιβάτας τῶν ὀπλιτῶν ἐκ καταλόγου ἀναγκαστοῦς.

Aynı yaz, Lade'de Miletos'u kuşatan 20 gemideki Atinalılar Milet topraklarındaki Panormos'a doğru bir çıkış yaptılar ve birkaç kişiyle kendilerine karşı gelen Lakedaimonlar'ın kumandanını öldürdüler. Üçüncü günden sonra gemileriyle gelip bir abide diktiler; fakat onlar bu bölgenin hakimi olmadıklarından bu abideyi

Miletliler yıktılar. Bu arada Leon ve Diomedes ile Atina donanması, Khios civarındaki Oinoussos adacıklarından, Erythrai'daki Sidous ve Pteleon kalelerinden ve Lesbos'tan hareketle gemilerinden Khioslular'a karşı savaşa devam ettiler. Gemilerde, gemicilere yardım etmeleri için askere alınmış hoplitler bulunmaktaydı

8.24.6

εἰργομένοις οὖν αὐτοῖς τῆς θαλάσσης καὶ κατὰ γῆν πορθομένοις ἐνεχείρησάν τινες πρὸς Ἀθηναίους ἀγαγεῖν τὴν πόλιν: οὓς αἰσθόμενοι οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ μὲν ἠσύχασαν, Ἀστύχοι δὲ ἐξ Ἐρυθρῶν τὸν ναύαρχον μετὰ τεσσάρων νεῶν, αἱ παρήσαν αὐτῶ, κομισάντες ἐσκόπουν ὅπως μετριώτατα ἢ ὀμήρων λήψει ἢ ἄλλῳ τῷ τρόπῳ καταπαύσουσι τὴν ἐπιβουλὴν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἔπρασσον.

Denizden kuşatılmış ve karadan hücumlara maruz bir durumda bulunan şehirlilerin bazıları şehri Atinalılar'ın tarafına çekmek işini üstlerine aldılar. Bundan haberdar edilen makamlar herhangi bir harekete tevessül etmediler. Fakat amiral Astyokhos'u dört gemi ile Erythrai'dan getirdiler. Sonra rehineleri alarak mı yoksa komployu sessizce sona erdirerek mi gerekeceğini düşündüler.

8.28.5

καὶ Πεδάριτόν τε τὸν Λέοντος ἐς τὴν Χίον ἄρχοντα Λακεδαιμονίων πεμπάντων ἀποστέλλουσι περὶ μέχρι Ἐρυθρῶν ἔχοντα τὸ παρὰ Ἀμόργου ἐπικουρικόν, καὶ ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ Φίλιππον καθιστᾶσιν. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Lakedaimonlular tarafından Khios'un kumandasını ele almak üzere gönderilmiş olan Leontos'un oğlu Pedaritos'u karadan Amorgos'tan alınan ücreti askerlerle beraber Erythrai'a gönderdiler. Philppos'u Miletos'un valisi olmak üzere tayin ettiler.

8.33.3

ἐλθούσης δὲ παρὰ Πεδάριτου ὑπὸ νύκτα ἐπιστολῆς ὡς Ἐρυθραίων ἄνδρες αἰχμάλωτοι ἐκ Σάμου ἐπὶ προδοσίᾳ ἐς Ἐρυθρὰς ἤκουσιν ἀφειμένοι, ἀνάγεται ὁ Ἀστύχοις ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς πάλιν, καὶ παρὰ τοσοῦτον ἐγένετο αὐτῶ μὴ περιπεσεῖν τοῖς Ἀθηναίοις.

Fakat geceleyin Pedaritos'tan gelen bir mektup, serbest bırakılan bazı Erythrai'li esirlerin Samos'tan Erythrai'ı ele vermek için gelmiş olduklarını bildirdi. Bunun üzerine Astyokhos derhal Erythrai'a hareket etti ve Atinalılarla karşılaşmaktan kıl payı kurtuldu.

DIODORUS SICULUS

3.5.79.1

Ῥαδάμανθον δὲ λέγουσι τὰς τε κρίσεις πάντων δικαιοτάτας πεποιῆσθαι καὶ τοῖς λησταῖς καὶ ἀσεβέσι καὶ τοῖς ἄλλοις κακούργοις ἀπαραίτητον ἐπεννοχέειν τιμωρίαν. Κατακτήσασθαι δὲ καὶ νήσους οὐκ ὀλίγας καὶ τῆς Ἀσίας πολλὴν τῆς παραθαλαττίου χώρας, ἀπάντων ἐκουσίως παραδιδόντων ἑαυτοὺς διὰ τὴν δικαιοσύνην. Τὸν δὲ Ῥαδάμανθον Ἐρυθρῶ μὲν ἐνὶ τῶν αὐτοῦ παίδων παραδοῦναι τὴν βασιλείαν τῶν δι' ἐκεῖνον Ἐρυθρῶν ὀνομασθεισῶν, Οἰνοπίωνι δὲ τῷ Ἀριάδνης τῆς Μίνω Χίον ἐγχειρίσαι φασίν, ὃν ἔνιοι μυθολογοῦσι Διονύσου γενόμενον μαθεῖν παρὰ τοῦ πατρὸς τὰ περὶ τὴν οἰνοποιίαν. Τῶν δ' ἄλλων τῶν περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων ἐκάστῳ νῆσον ἢ πόλιν δωρήσασθαι λέγουσι τὸν Ῥαδάμανθον, Θόαντι μὲν Λῆμον, Ἐνυεῖ δὲ Κύρνον

Giritliler Rhadamanthys'in bütün insanlar arasında en haklı kararları verdiğini ve haydutlara, dinsizlere ve bütün kötülere ağır cezalar verdiğini söylerler. Ayrıca Anadolu sahil ve denizinin büyük bir kısmına ve büyük sayıda adaya sahipti. Pek çok insan adaletinden ötürü, pek çok kişi kendi isteğiyle ona katılıyordu. Söylendiğine göre Rhadamanthys oğullarından Erythros adlı birine Erythrai adı verilen şehrin krallığını bağışladı ve Minos'un kızı Ariadne'nin oğlu Oenepion'a Khios'u verdi. Ancak bazı mithos yazarları Oenopion'un Dionysos'un oğlu olduğunu ve babasından şarap yapma sanatın öğrenmiş olduğunu yazarlar.

3.84.3

Ὁ δὲ Μίνως ἐπὶ πολὺ τῇ δυναστείᾳ προκόπτων, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ῥαδάμανθον ἔχων πάρεδρον τῇ βασιλείᾳ, τούτῳ μὲν ἐφθόνησεν ἐπὶ δικαιοσύνῃ θαυμαζομένῳ, βουλόμενος δ' αὐτὸν ἐκποδῶν ποιήσασθαι εἰς τὰς ἐσχατίας τῆς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένης χώρας ἐξέπεμψεν. Ὁ δὲ Ῥαδάμανθος διατρίβων εἰς τὰς νήσους τὰς κατ'

ἀντικρὺ τῆς Ἰωνίας καὶ Καρίας κειμένας Ἔρυθρον μὲν κτίστην ἐποίησε τῆς ἐπωνύμου πόλεως κατὰ τὴν Ἀσίαν, Οἰνοπίωνα δὲ τὸν Ἀριάδνης τῆς Μίνω υἱὸν κύριον τῆς Χίου κατέστησε. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπράχθη πρὸ τῶν Τρωικῶν·

Minos'un nüfuzu son derece genişledi; kardeşi Rhadamanthys ile birlikte hüküm sürerken, adaleti yüzünden kazandığı şöhreti kıskanıp onu yanından uzaklaştırmak amacıyla ülkenin en uzak kısımlarına yolladı. Rhadamanthys Ionia ve Karia açıklarındaki adarla gidip vaktini orada geçirdi ve oğlu Erythros'un, Asya'da adını taşıyan şehrin kralı olmasını sağladı, aynı zamanda Minos'un kızı Ariadne'nin oğlu Oenopion'u Khios'un kralı yaptı. Bu olaylar Troia savaşından önce vuku buldu.

5.84.3

ὁ δὲ Ῥαδάμανθος διατρίβων εἰς τὰς νήσους τὰς κατ' ἀντικρὺ τῆς Ἰωνίας καὶ Καρίας κειμένας Ἔρυθρον μὲν κτίστην ἐποίησε τῆς ἐπωνύμου πόλεως κατὰ τὴν Ἀσίαν

Rhadamanthys Ionia ve Karia'da yer alan adalara gitti, zamanını orada geçirdi ve Erythros'un Asia 'da kendi ismini taşıyan şehri kurmasını sağladı.

6.14.83

Φαρνάβαζος δὲ καὶ Κόνων μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἀνήχθησαν ἀπάσαις ταῖς ναυσὶν ἐπὶ τοὺς τῶν Λακεδαιμονίων συμμάχους. Καὶ πρῶτον μὲν Κώους ἀπέστησαν, εἶτα Νισυρίους καὶ Τηίους. Μετὰ δὲ ταῦτα Χῖοι τὴν φρουρὰν ἐκβαλόντες προσέθεντο τοῖς περὶ Κόνωνα· παραπλησίως δὲ μετέβαλον καὶ Μιτυληναῖοι καὶ Ἐφέσιοι καὶ Ἐρυθραῖοι.

Deniz savaşından sonra Pharnabazos ve Konon bütün gemileriyle birlikte Sparta'nın bütün müttefiklerine karşı savaşmak üzere denize açıldılar. Önce Kos aklını Nisyros ve Teos halkını kendilerine tabi olmaya ikna ettiler. Bundan onra Khioslular şehri müdafaa eden askerleri kovup Konon'a katıldılar, aynı şekilde Mytileneliler, Ephesoslular ve Erythraılılar da taraf değiştirdiler.

10.20.104

Μετὰ δὲ ταῦτα Τηίους μὲν καὶ Κολοφονίους προσηγάγετο, Ἐρυθραίοις δὲ καὶ Κλαζομενίοις ἐλθούσης κατὰ θάλατταν βοηθείας τὰς μὲν πόλεις ἐλεῖν οὐκ ἠδυνήθη, τὴν δὲ χώραν αὐτῶν πορθήσας ἀνέζευξεν ἐπὶ Σάρδει

Bundan sonra Teos ve Kolophon şehirleri halkını kendi tarafına çekti, fakat denizden Erythrai ve Klazomenai'a takviye geldiğinden bu şehirleri alamadı. Bununla beraber arazilerini talan etti ve Sardes'e doğru yola çıktı. (Seleukos)

HALIKARNASSOSLU DIONYSOS

1.55.4

ἦν γάρ τι θέσφατον αὐτοῖς, ὡς μὲν τινες λέγουσιν ἐν Δωδώνῃ γενόμενον, ὡς δ' ἕτεροι γράφουσιν ἐνέρυθρᾳ χέρσῳ τῆς Ἰδης, ἔνθα ᾧκει Σίβυλλα ἐπιχωρία νύμφη χρησιμὸς δός, ἡαὐτοῖς ἔφρασε πλεῖν ἐπὶ δυσμῶν ἡλίου, τέως ἂν εἰς τοῦτο τὸ χωρίον ἔλθωσιν, ἐν ᾧ κατέδονται τὰς τραπέζας: ὅταν δὲ τοῦτο μάθωσι γενόμενον, ἡγεμόνα τετράποδα ποιησαμένους, ὅπου ἂν κάμη τὸ ζῷον, ἐνταῦθα δεῖμασθαι πόλιν

Çünkü onlara belli bir kehanet söylenmişti; bazılarına göre bu iş Dodanada, diğerlerine göre ise Erythrai'da Ida dağı üzerinde bir yerde olmuştu. Bu ikinci yerde oralı olan Sibyll yaşıyordu ve bu Sibyll kehanette bulunan bir nymphe idi. Bu Sibyll onlara, masalarındaki yemekleri yiyebilecekleri bir yere ulaşmıca kadr batıya gitmelerini emretti. Onlar bu işin gerçekten başlarına geldiğini görünce dört ayaklı bir hayvanı yol gösterici olarak takip edecekler ve bu hayvanın yorulduğu bir yerde şehir kuracaklardı.

4.52.6

οἱ δὲ νῦν ὄντες ἐκ πολλῶν εἰσι συμφορητοὶ τόπων, οἱ μὲν ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων κομισθέντες, οἱ δ' ἐξ Ἐρυθρῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, κατὰ δόγμα βουλευστριῶν ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν ἐπὶ τὴν ἀντιγραφὴν

Şimdi elde bulunanlar pek çok yerden bir araya toplanmışlardır. Bazıları İtalya'daki şehirlerde, diğerleri Asya'daki Erythrai'dan (buraya Senato'nun rey'i ile onları kopya

etmek üzere üç kişi gönderilmişti), ve diğerleri de özel kişiler tarafından kopya edilmiş olarak başka şehirlerden toplanmıştı.

VITRUVIUS, De Architectura

85.3

Postea autem quam Athenienses ex responsis Apollinis Delphici, communi consilio totius Hellados, XIII colonias uno tempore in Asiam deduxerunt ducesque in singulis coloniis constituerunt et summam imperii potestatem Ioni, Xuthi et Creusae filio, dederunt, quem etiam Apollo Delphis suum filium in responsis est professus, isque eas colonias in Asiam deduxit et Cariae fines occupavit ibique civitates amplissimas constituit Ephesum, Miletum, Myunta (quae olim ab aqua est devorata; cuius sacra et suffragium Milesiis Iones adtribuerunt), Prienen, Samum, Teon, Colophona, Chium, Erythras, Phocaeam, Clazomenas, Lebedon, Meliten (haec Melite propter civium adrogantiam ab his civitatibus bello indicto communi consilio est sublata; cuius loco postea regis Attali et Arsinoes beneficio Zmyrnaeorum civitas inter Ionas est recepta): hae civitates, cum Caras et Lelegas eiecissent, eam terrae regionem a duce suo Ione appellaverunt Ioniam ibique deorum immortalium templa constituentes coeperunt fana aedificare. Et primum Apollini Panionio aedem, uti viderant in Achaia, constituerunt et eam Doricam appellaverunt, quod in Dorieon civitatibus primum factam eo genere viderunt.

Sonradan Atinalılar, bir defasında Delphoi Apollon'nun kehanetine uyarak ve bütün Hellas'ın rızasını alarak on üç koloniye Asya'ya gönderdiler, her koloni için başkan seçtiler ve başkumandanlığı Xuthive Creusae'nin oğlu Ion'a verdiler. Ion bu kolonileri Asyaya sevketti; Karia'yı ele geçirdi ve orada Ephesos, Miletos, Myus, Priene, Samos, Teos, Kolophon, Khios, Erythrai, Phokaia, Klazomenai, Lebedos ve Meliten gibi büyük şehirler kurdu. Halkının küstahlığı yüzünden Meliten, aralarında anlaşp harp ilan eden diğer şehirler tarafından tahrip edildi ve onun yerine Attalos e Arsinoe'nin lütfu ile Smyrna şehri Ionlar'a katıldı.

198.5

Nec solum in his rebus, sed etiam in pecoribus et armentis haec non ita similiter efficerentur, nisi proprietates singularum terrarum in generibus ad solis potestatem temperarentur. Sunt enim Boeotiae flumina Cephisos et Melas, Lucanis Crathis, Troia Xanthus inque agris Clazomeniorum et Erythraeorum et Laodicensium fontes.

Ve sadece, yukarıda bahsi geçen konularda değil fakat aynı zamanda küçük ve büyük baş hayvanlarla ilgili olarak da bu böyle oldu. Eğer toprakların değişik özellikleri ve nemi güneşin gücünün etkisi altında kalmasaydı çeşitlilikler mevcut olmazdı. Mesela Boiotia'da Kephisos ve Melas nehirleri, Lukania'da Krathis, Troas'da Xanthos, nehirleri ve Klazomenai ile Erythrai ve Laodikea'nın bazı kaynakları vardır.

STRABON

13.100.588

τάχα δὲ τῶν Ψύλλων τις ἦν τῶν Λιβυκῶν, εἰς δὲ τὸ γένος διέτεινεν ἡ δύναμις μέχρι π
οσοῦ. κτίσμα δ' ἐστὶ τὸ Πάριον Μιλησίων καὶ Ἐρυθραίων καὶ Παρίων

Belki de o kabilesi üzerinde belirli bir süre hakimiyetini sürdüren Libyalı Psylloslardan biri idi. Parion: Miletliler, Erythraılılar ve Paroslular tarafından kurulmuştur.

13.100.589

Ἀναξιμένης δὲ καὶ ἐν τῇ Ἐρυθραίᾳ φησιλέγεσθαι Κολωνὰς καὶ ἐν τῇ Φωκίδι καὶ ἐν
Θετταλίᾳ: ἐν δὲ τῇ Παριανῇ ἔστιν Ἰλιοκολώνη

Anaksimenes, Erythrai mintikasında, Phokis'te ve Thessalya'da Kolona diye adlandırılan yerler olduğunu söyler; ve Paro mintikasında bir Iliokolone vardır.

13.100.613

ἰποκτόνον δὲ παρ' Ἐρυθραίοις τοῖς τὸν Μίμαντα οἰκοῦσιν, ὄτιφθαρτικὸς τῶν ἀμπελ
οφάγων ἰπῶν: καὶ δὴ παρ' ἐκείνοις μόνοις τῶν Ἐρυθραίων τὸ θηρίον τοῦτο μὴ γίνεσθ
αι

Ve üzüm yiyen Ips'leri (böcekleri) mahvettiği için Mimas'ta yaşayan Erythrailılar arasında Ipoktonos olarak saygı görür ve gerçekte bu mahlukun bulunmadığı tek yerin Erythrailıların toprakları olduğunu ilave ederler.

14.100.632-633

ταύτης δέ φησι Φερεκύδης Μίλητον μὲν καὶ Μυοῦντακαὶ τὰ περὶ Μυκάλην καὶ Ἔφεσον Κᾶρας ἔχειν πρότερον, τὴν δ' ἐξῆς παραλίανμέχρι Φωκαίας καὶ Χίον καὶ Σάμον, ἧς Ἀγκαῖος ἦρχε, Λέλεγας: ἐκβληθῆναι δ' ἀμφοτέρους ὑπὸ τῶν Ἴώνων καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Καρίας ἐκπεσεῖν. ἄρξαιδέ φησιν Ἄνδροκλον τῆς τῶν Ἴώνων ἀποικίας, ὃ στερρον τῆς Αἰολικῆς, υἱὸν γνήσιον Κόδρου τοῦ Ἀθηναίων βασιλέως, γενέσθαι δὲ τοῦτον Ἐφέσου κτίστην. διόπερ τὸ βασιλείον τῶν Ἴώνων ἐκεῖ συστήναι φασί, καὶ ἔτι νῦν οἱ ἐκ τοῦ γένους ὀνομάζονται βασιλεῖς ἔχοντές τινας τιμᾶς, προεδρίαν τε ἐν ἀγῶσι καὶ πορφύραν ἐπίσημον τοῦ βασιλικοῦ γένους, σκίπωνα ἀντὶ σκήπτρου, καὶ ταῖερά τῆς Ἐλευσινίας Δήμητρος. καὶ Μίλητον δ' ἔκτισεν Νηλεὺς ἐκ Πύλου τὸ γένος ὧν: οἱ τε Μεσσήνιοι καὶ οἱ Πύλιοι συγγενειὰν τινα προσποιοῦνται, καθ' ἣν καὶ Μεσσήνιον τὸν Νέστορα οἱ νεώτεροί φασί ποιηταί, καὶ τοῖς περὶ Μέλανθον τὸν Κόδρου πατέρα πολλοὺς καὶ τῶν Πυλίων συνεξᾶραι φασὶν εἰς τὰς Ἀθήνας: τοῦτον δὲ [p.

884] πάντα τὸν λαὸν μετὰ τῶν Ἴώνων κοινῇ στεῖλαιτην ἀποικίαν: τοῦ δὲ Νηλέως ἐπὶ τῷ Ποσειδίῳ βωμὸς ἴδρυμα δεῖκνυται. Κυδρηῆλος δὲ νόθος υἱὸς Κόδρου Μυοῦντα κτίζει: Ἀνδρόπομος δὲ Λέβεδον καταλαβόμενος τόπον τινα Ἄρτιν: Κολοφῶνα δ' Ἄνδραίμων Πύλιος, ὡς φησικαὶ Μίμνερος ἐν Ναννοῖ: Πριήνην δ' Αἴπυτος ὁ Νηλέως, εἶθ' ὕστερον Φιλωτᾶξ ἐκ Θηβῶν λαὸν ἀγαγών: Τέω δὲ Ἀθάμας μὲν πρότερον, διόπερ Ἀθαμαντίδα καλεῖ αὐτὴν Ἀνακρέων, κατὰ δὲ τὴν Ἴωνικὴν ἀποικίαν Ναῦκλος υἱὸς Κόδρου νόθος, καὶ μετὰ τοῦτον Ἄποικος καὶ Δάμασος Ἀθηναῖοι καὶ Γέρης ἐκ Βοιωτῶν: Ἐρυθρὰς δὲ Κνωπός, καὶ οὗτος υἱὸς Κόδρου νόθος: Φώκαιαν δ' οἱ μετὰ Φιλογένους Ἀθηναῖοι: Κλαζομενάς δὲ Πάραλος: Χίον δὲ Ἐγέρτιος, σύμμικτον ἐπαγαγόμενος πλῆθος: Σάμον δὲ Τεμβρίων, εἶθ' ὕστερον Προκλήης

Pherekydes bu kıyı şehirlerinden bahsederek Miletos'un, Myus'un; Mykale ve Ephesos çevresindeki limanların önceleri Kariyalılar tarafından iskan edildiğini ve bunlardan sonraki kıyının da Ankaïos tarafından yönetilen Phokaia, Khios ve Samos'a kadarki sahada Lelegler'in oturduğunu söyler; fakat her ikisi de Ionlar

tarafından buralardan çıkarılmışlar ve Karia'nın geri kalan bölümlerine göç etmişlerdir. O, aynı zamanda Atina kralı Kodros'un oğlu Androklos, Aiollerden daha sonraki Ion kolonizasyonunun lideridir ve Ephesos'un kurucusu olmuştur ve bu nedenle denir ki İonialılar'ın başkenti burada tesis edilmiştir, der. Ve onun soyundan gelenlere hala kral denir ve belirli imtiyazlara sahiptirler: demek istiyorum ki oyunlarda ön sıralarda oturma, kral soyundan gelmenin bir alameti olarak erguvan renkli elbise giyme ve saltanat asası taşıma ve Eleusis Demeter'inin adına yapılan kurban törenlerinde nezaretçi başı olma gibi haklara sahiptir. Miletos, Pyloslu olan Neleus tarafından kurulmuştur; Messenialılar ve Pyloslular'ın birbirleriyle bir çeşit akrabalıkları vardır, buna göre daha sonraki şairler Nestor'un Messenialı olduğunu söylerler ve pek çok Pyloslu'nun, Kodros'un babası Melanthos'a ve onu takip edenlere katılıp Atina'ya gittiklerini ve buna göre bütün halkın İonialılarla birlikte bir koloni seferi tertip ettiklerini ilave ederler. Poseidonia'da Neleus tarafından dikilmiş bir atlar görülmektedir. Myus, Kodros'un gayrimeşru oğlu Kydrelös tarafından; Lebedos Artis adlı bir yeri zapteden Andropompos tarafında, Kolophoni Mimnermo'nun Nanno'suna göre bir Pylos'lu olan Andremon tarafından; Priene önce Neleus'un oğlu Aepytos ve sonra Thebai'dan bir koloni getiren Philatos tarafından; Teos önce Atamas tarafından, Ion kolonizasyonu zamanında Kodros'un gayrimeşru oğlu Nauklos tarafından ve ondan sonra Atinalı olan ve Apeokos ile Damasos tarafından, bir Boiotialı olan Geres tarafından; Erythrai yine Kodros'un gayrimeşru oğlu olan Knopos tarafından; Phokaia, Philogenes idaresindeki Atinalılar tarafından; Klazomenai Paralus tarafından; Khios, yanında karışık bir grup getirmiş olan Egertios tarafından; Samos Tembrion tarafından ve sonra Prokles tarafından kurulmuştur.

14.1.31

εἶτα Χαλκιδεῖς καὶ ὁ τῆς χειρρονήσου ἰσθμὸς τῆς Τηίων καὶ Ἐρυθραίων: ἐντὸς μὲν οὗ
ν τοῦ ἰσθμοῦ οἰκοῦσιν οὗτοι, ἐπ' αὐτῷ δὲ τῷ ἰσθμῷ Τήιοι καὶ Κλαζομένιοι: τὸ μὲν γὰ
ρ νότιον τοῦ ἰσθμοῦ πλευρὸν ἔχουσι Τήιοι τοὺς Χαλκιδέας, τὸ δὲ πρόσβορον Κλαζο
μένιοι, καθ' ὃ συνάπτουσι τῇ Ἐρυθραίᾳ. κεῖται δ' Ὑπόκρημος ὁ τόπος ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τ
οῦ ἰσθμοῦ, ἐντὸς μὲν ἀπολαμβάνων τὴν Ἐρυθραίαν ἐκτὸς δὲ τὴν τῶν Κλαζομενίων. ὁ
πέρεται δὲ τῶν Χαλκιδέων ἄλσος καθιερωμένον Ἀλεξάνδρῳ τῷ Φιλίππου, καὶ ἀγῶν

ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἰώνων Ἀλεξάνδρεια καταγγέλλεται, συντελούμενος ἐνταῦθα. ἡ δ' ὑπέρβασις τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείου καὶ τῶν Χαλκιδέων μέχρι τοῦ Ὑποκρήνου πενήκοντά εἰσι στάδιοι, ὁ δὲ περίπλους πλείους ἢ χίλιοι. κατὰ μέσον δέ πού τὸν περίπλου αἱ Ἐρυθραί, πόλις Ἰωνικὴ λιμένα ἔχουσα καὶ νησιῶδες προκειμένας τέτταρας Ἴππους καλουμένας

Sonra Teos ve Erythraïlilar'a ait olan Khalkidikia ve Khersones berzahına gelimiz. Erythraïlilar berzahın bu kısmında, fakat Teoslularla Klazomenaililarla berzaha yaşarlar, çünkü berzahın güney kısmı yani Khalkidikia Teoslular tarafından iskan edilmiştir; fakat kuzey kısmında Klazomenaililar oturur ki onların toprakları Erythrai'inki ile birleşir. Berzahın başlangıcında Hypokremnos adlı bir bölge bulunur ki burası berzahın bu tarafındaki Erythrai bölgesi ile öbür tarafındaki Klazomenai arazisi arasındadır. Khalkidikia üzerinde Philippos'un oğlu Aleksandros'a ait kutsal bir mahal bulunur, ve Aleksandria adı verilen oyunlar bütün İonia haklı tarafından ilan edilip burada oynanırlar. Berzahın üzerinden, Aleksandros'un kutsal yerinden ve Khalkidikia'dan Hypokremnos'a olan mesafe 50 stadia olduğu halde denizden gidiş 1000 stadiadan fazladır. Halkanın yarı yerlerinde bir İonia şehri olan Erythrai bulunur. Bunun bir limanı ve Hippos adı verilen dört adacığı vardır.

14.1.32

πρὶν δ' ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς Ἐρυθράς, πρῶτον μὲν Ἐραι πολίχνην ἐστὶ Τηίων: εἶτα Κώρυκος ὄρος ὑψηλὸν καὶ λιμῆν ὑπ' αὐτῷ Κασύστης καὶ ἄλλος Ἐρυθρᾶς λιμῆνα καλούμενος καὶ ἐφεξῆς πλείους ἕτεροι

Erythrai'a varmadan önce Teoslular'a ait Erae adlı küçük bir kasabaya rastlanır. Sonra Korykos adlı yüksek bir dağ ve onun eteğinde Kaystes adlı bir liman vardır. Bundan sonra Erythras adlı başka bir liman ve başka limanlar vardır.

14.1.33

μετὰ δὲ Κώρυκον Ἀλόνησος νησίον: εἶτα τὸ Ἄργεννον, ἄκρα τῆς Ἐρυθραίας πλησιάζουσα μάλιστα τῷ Χίῳ Ποσειδίῳ ποιοῦντι πορθμὸν ὅσον ἐξήκοντα σταδίων. μετὰ δὲ τῶν Ἐρυθρῶν καὶ τοῦ Ὑποκρήνου Μίμας ἐστὶν ὄρος ὑψηλὸν εὐθηρον πολύδενδρον: εἶτα κόμη Κυβέλεια καὶ ἄκρα Μέλαινα καλουμένη μύλων ἔχουσα λατόμιον.

Korykos dağından sonra Halonnesos denilen bir adacık vardır. Sonra Erythrai bölgesinin Argennon adlı burnuna rastlanır. Bu, Khioslular'ın Poseidon'una çok yakındır. Bu sonuncusunun genişliği 60 stadia kadardır. Erythrai ile Hypokremnos arasında yüksek bir dağ olan Mimas bulunur. Burası av hayvanları ve ormanlarla doludur. Sonra Kybelia adlı bir köye ve Melaina adlı bir burna gelinir. Burna bu adın verilmesinin sebebi orada bir değirmen taşı ocağı olmasından kaynaklıdır.

14.1.34

ἐκ δ' Ἐρυθρῶν Σίβυλλά ἐστίν, ἔνθους καὶ μαντικὴ γυνὴ τῶν ἀρχαίων τις: κατ' Ἀλέξα νδρον δὲ ἄλλη ἦν τὸν αὐτὸν τρόπον μαντικὴ, καλουμένη Ἀθηναΐς, ἐκ τῆσαυτῆς πόλε ως: καὶ καθ' ἡμᾶς Ἡρακλείδης Ἡροφίλειος ἰατρὸς συσχολαστὴς Ἀπολλωνίου τοῦ Μ υός.

Erythrai, Sibyll'i doğduğu yerdir. Bu kadın tanrıdan ilham alarak kehanette bulunma kabiliyetine sahipti ve eskilerden biriydi. Aleksandros zamanında aynı şekilde kehanette bulunan Athenais adlı bir kadın vardı ve o da aynı şekilde doğmuştu. Myus'lu Apollonius'un okul arkadaşı Herophileonlu doktor Herakleides benim zamanımda burada doğdu.

17.1.43

προστραγωδεῖ δὲ τούτοις ὁ Καλλισθένης, ὅτι τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ ἐν Βραγχίδαις μαντε ῖον ἐκλελοιπότες, ἐξότου τὸ ἱερόν ὑπὸ τῶν Βραγχιδῶν σεσύλητο ἐπὶ Ξέρξου περσισά ντων, ἐκλελοιπυίας δὲ καὶ τῆς κρήνης, τότε ἢ τε κρήνη ἀνάσχοι καὶ μαντεῖα πολλὰ οἱ Μιλησίων πρέσβεις κομίσαιεν εἰς Μέμφιν περὶ τῆς ἐκ Διὸς γενέσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς ἐσομένης περὶ Ἄρβηλα νίκης καὶ τοῦ Δαρείουθανάτου καὶ τῶν ἐν Λακεδαί μονι νεωτερισμῶν: περὶ δὲ τῆς εὐγενείας καὶ τὴν Ἐρυθραίαν Ἀθηναΐδα φησὶν ἀνεπιεῖ ν: καὶ γὰρ ταύτην ὁμοίαν γενέσθαι τῆ παλαιᾷ Σιβύλλῃ τῇ Ἐρυθραία. τὰ μὲν δὲ τῶν σ υγγραφῶν τοιαῦτα.

Bu ifadeye Kallisthenes bazı dramatik ilavelerde bulunur ve söylediklerine göre: her ne kadar Apollon'un Branchidai'daki kehanet yeri Xerxes zamanında Perslerle birleşen Brankhidlerin mabedi soymasından sonra kehanette bulunamaz olmuş ve oradaki pınar akmaz olmuşsa da; Aleksandros'un gelişi üzerine pınar akmaya

başlamış ve Miletli elçiler Memphis'e Aleksandros'un Zeus'tan gelen soyunu, Abdera civarındaki müstakbel zaferini, Darius'un ölümünü ve Spartadaki ihtilal teşebüsleri ile ilgili kehanetleri ulaştırmışlardır. Ayrıca O'nun (Kallisthenes'in) dediğine göre Erythrai'lı Athenais, Aleksandros'un tanrısal soyuyla ilgili bir söz söylemiştir; çünkü ilave ederler ki bu kadın da ihtiyar Sibyll gibidir. Öyleyse tarihçinin anlatacakları bundan ibarettir.

PLINIUS, Historia Naturalis

5.31.117

quo in loco Magnus Alexander intercidi planitiem eam iusserat VII:D p. longitudine, ut duos sinus iungeret Erythrasque cum Mimante circumfunderet. iuxta eas fuerunt oppida Pteleon, Helos, Dorion, nunc est Aleon fluvius, Corynaeum, Mimantis promunturium, Clazomenae, Parthenie et Hippi, Chytrophoria appellatae, cum iae essent. iusserat Alexander idem per duo stadia contineti adnecti

Burada Büyük Aleksandros, söz konusu düz arazi üzerinde yedi buçuk mil uzunluğunda bir kanalın açılmasını emretmişti. Böylece iki körfez birleşecek ve Mimas ile Erythrai'ı bir ada haline getirecektir. Erythrai yakınında önce Pteleon, Helos ve Dorion şehirleri bulunuyordu. Şimdi Aleon nehri, Mimas'ın burnu olan Coryneum, Klazomenai, Parthenie ve Hippi vardır ki bunlara adada oldukları zaman Chytrophoria adı verilecekti. Bunların da çeyrek mil uzaklığındaki bir yolla karaya birleştirilmesi için Aleksandros emir verdi.

5.31.136-137-138

Par claritate ab each distat XCIII cum oppido Chios libera, quam Aethaliam Ephorus prisco nomine appellat, Metrodorus et Cleobulus Chiam a Chione nympa, aliqui a nive, et Macrim et Pityusam. montem habet Pelinnaeum, marmor Chium. circuitu CXXV colligit, ut veteres tradidere, Isidorus VIII adicit. posita est inter Samum et Lesbum, ex adverso maxime Erythrarum. finitimae sunt Tellusa, quam alii Paphnusam scribunt, Oenusa, Elaphitis, Euryanassa, Arginusa cum oppido. iam hae circa Ephesum et quae Pisistrati vocantur Anthinae, Myonnesos, Diarrheusa — in utraque oppida intercideret —, Poroselene cum oppido, Cerciae, Halone, Commone,

Illetia, Lepria, Aethre, Sphaeria, Procusae, Bolbulae, Pheate, Priapos, Syce, Melane, Aenare, Sidusa, Pele, Drymusa, Anhydros, Scopelos, Sycusa, Marathusa, Psile, Perirrheusa multaeque ignobiles. clara vere in alto Teos cum oppido, a Chio LXXII:D, tantundem ab Erythris. iuxta Zmyrnam sunt Peristerides, Carteria, Alopece, Elaeusa, Bacchina, Pystira, Crommyonesos, Megale, ante Troada Ascaniae, Plateae tres, dein Lamiae, Plitaniae duae, Plate, Scopelos, Getone, Arthedon, Coele, Lagusae, Didymae.

Samos'tan 94 mil mesafede şehri ile birlikte meşhur Khios adası bulunur, Ephoros'un işaret ettiğine göre bu adaya eskiden Aethalia denirdi; bununla beraber Methrodoros ve Kleobulus onu Chione isimli nymphe'den dolayı Chia diye isimlendirir; bazıları da onun Grekçe 'kar' anlamına gelen kelimedenden türediğini söylerler. Onun Matris ve Pityusa gibi isimleri de vardır. Khios mermer ocaklarının olduğu Pelinnaeus tepesi orada bulunmaktadır. Çevresi eski hesaplarla uygun olarak 125 mildir, fakat Isidor buna 9 mil daha eklemektedir. Khios, Lesbos ile Samos arasında ve Erythrai'nin tam karşısında yer alır. Yakınındaki adalar bazı yazarlarca Oenusa, Daphnusa da dedikleri Tellusai Elaphitis, Euryanassa ve şehri ile birlikte Arginussa'dır. Pisistratus adaları diye isimlendirilen Anthinae, Myonnesos, Diarrheusa (bu son ikisinin şehri yoktur) şehri ile Pordoselene, Cericiae, Halone, Commone, Illetia, Lepria, Aethre, Sphareia, Procusae, Balbulae, Pheate, Priapos, Syce, Melane, Aenare, Sidusa, Pele, Drymusa, Anhydros, Scopelos Sycusa, Marathusa, Psile, Perirrheusa ile önemsiz diğerleri bizi Ephesos yakınlarına kadar getirir. Denizin ötesinde şehri ile Teos'un adası Khios'tan 71.5 mildir ve Erythrai ile olan mesafesi de bu kadardır. Smyrna'ya yakın Peristeridese, Carteria, Aloperce, Elaeusa, Bacchina, Pystira, Crommyonnesos, Megale bulunur. Troas'tan uzakta Ascania, üç Platea, sonra Lamiae, iki Plitania, Plate, Scopelos, Getone, Arthedon, Coele, Lagusae, Didymae vardır.

7.207

Nave primus in Graeciam ex Aegypto Danaus advenit; antea ratibus navigabatur inventis in mari Rubro inter insulas a rege Erythra. reperiuntur qui Mysos et Troianos priores excogitasse in Hellesponto putent, cum transirent adversus Thracas. etiam

nunc in Britannico oceano vitiles corio circumsutae fiunt, in Nilo ex papyro ac scirpo et harundine. longa nave Iasonem primum navigasse Philostephanus auctor est, Hegesias Parhalum, Ctesias Samiramin, Archemachus Aegaeonem, biremem Damastes Erythraeos fecisse, tiremem Thucydides Aminoclen Corinthium, quadriremem Aristoteles Carthaginienses, quinqueremem Mnesigiton Salaminios, sex ordinum Xenagoras Syracusios, ab ea ad decemremem Mnesigiton Alexandrum Magnum, ad duodecim ordines Philostephanus Ptolemaeum Soterem, ad quindecim Demetrium Antigoni, ad XXX Ptolemaeum Philadelphum, ad XL Ptolemaeum Philopatorem, qui Tryphon cognominatus est

İlk olarak Danaus Mısır'dan Yunanistan'a gemi ile geldi; bahsedilen zamandan önce deniz nakliyatı Kızıl Denizdeki adalar arasında kullanılmak üzere Kral Erythras tarafından keşfedilmiş bulunan salla yapılmaktaydı. Trakyalılara karşı yapılan savaş için Hellespontos'a geçildiğinde Mysialı ve Troialılar'ın bu aracı daha önce buldukları bazı kişilerce düşünülmüştür. Hatta şimdi bile Britannia Okyanusunda dışı kamışla kaplanmış ve değirmi hale sokulmuş bir tür kayık ve Nil'de de papyrattan saz ve kamıştan yapılmış kanolar vardır. İlk uzun gemi yolculuğu Philostephanos tarafından Iason'a , Hegesias tarafından Parhalus'a Ktesias tarafından Semiramis'e, Archemakhos tarafından da Aegaeas'a yapılmıştır.

Tekne	Kaşifi	Kaynak
Çift katlı çekirme	Erythrailılar	Damasthes
Trireme	Korinthli Aminokhles	Thukydidis
Quadrireme	Kartacalılar	Aristoteles
Quinquereme	Salamisliler	Mnesigiton
6 kürek sıralı çekirme	Syrakusalılar	Xenagoras
10 kürek sıralıdan çok	III. Aleksandros	Mnesigiton
12 kürek sıralıdan çok	Ptolemaios Soter	Philostephanos
15 kürek sıralıdan çok	Antigonos oğlu Demetrios	Philostephanos

30 kürek sıralıdan çok Ptolemaios Philadelphos Philostephanos

50 kürek sıralıdan çok Tryphon lakaplı Ptolemaios Philopator Philostephanos

8.191

colorum plura genera, quippe cum desint etiam nomina iis quas nativas appellant aliquot modis: Hispania nigri velleris praecipuas habet, Pollentia iuxta Alpes cani, Asia rutili, quas Erythraeas vocant, item Baetica, Canusium fulvi, Tarentum et suae pulliginis

Birçok yün çeşidi mevcuttur ve aynı kelimeler adı geçen yünleri sınıflandırmak için olup birçok türleri mevcuttur. İspanya özellikle siyah, Alp'lere yakın Pollentia'da beyaz, Asya'da Erythrai diye de isimlendirilen kızıl, aynı şey Baetica'da; Canusium'da boz; Tarentum'da özel tonda kahverengi tonda yün istihsal ederler.

31.14

Erythris aleos amnis pilos gignit incorporibus

Erythrai'daki Aleos ırmağı vücuttaki kılları çoğaltır.

32.21

quantum apud nos indicis margaritis pretium est, de quis suo loco satis diximus, tantum apud indos curalio; namque ista persuasione gentium constant. gignitur etenim rubro quidem mari, sed nigrius, item in persico vocatur lace, laudatissimum in gallico sinu circa stoechadas insulas et in siculo circa aeolias ac drepana. nascitur et apud gravisca s et ante neapolim campaniae maximeque rubens, sed molle et ideovilissimum erythris. forma est ei fruticis, colos viridis

Mercan Hintliler arasında, uygun yerde, bahs etmiş olduğum Hindistan incilerinin Romalılar arasında sahip olduğu değere sahiptir; çünkü bir şeyin fiyatı herhangi bir halkın talebine göre değişir. Mercan aynı zamanda Kızıl denizde de bulunur, fakat bu daha koyu renktedir. Mercana İran körfezinde de rastlanır ve buna dantel adı verilir; en kıymetli mercanlar Gallia körfezinde Stoechadas adaların, Sicilya körfezindeki Aeolias adalarında ve Drepana'da bulunur. Mercan aynı zamanda Gravisca da ve

Campania'daki Napoli önlerinde yetişir; fakat gerçekten kıpkırmızı olan Erythrai mercanı yumuşaktır ve bu yüzden değersiz olduğu düşünülür.

PLUTARKHOS, Moralia

3.244.F

πάσι τον αγους μέτεστίν ούτω δη τους αυτους και μετασχοντας Του φόνου και συνεπαινεσαν'τας άμωσγέπας ουκ ολίγους γενομένθου οντας, απωκισαν Λευκωνιαν ην Κορωνεΐς αφελομενοι προτ ερον εκτήσαντο Ερυθραίων Ύστερον δε πολεμου πρόσ τους ' Ερυθραιους τότε κακείνων επί την Λευκων αν στρατυσαντων αυτους γενομένου μέγιστον Ίωνων δυναμένους

3.245.B

τότε κάκείνων επι την Λευκων αν στ ρατευσαντων αντέχειν μη δυνάμενοι συνεχάρησαν έξελθεΐν υπο- σπονδοι χλαιναν μιαν έκαστου και ιμάτιον αλλο δέ μηδέν έχοντος αι δε γυναικες έκακιζον αυτού προέμενοι τα οπλα γυμνοΐ δια των πολεμίων εξιασιν ομωμοκεναι δε φασκόντων εκέλευον αυτους τα μέν οπλα μη καταλιπεΐν λέγκιν δε πρόσ τούS πολεμ'ου οτι χλαινα μέν Το ξυστον χιτών ή ασπ ανδρι θυμον έχοντι πεισθέντων Χίων και πρό ' Ερυθρα ους ε ταυτα των παρρησιαζομένων και γα οπλα δεικνυόντων Εφο- βήθησαν οι Έρυθραίοι Τήν τόλμαν αυτών και προσήλθεν ούδ , Εκάλυσεν αλλ ήγαπησαν απαλλαγέντων . ούτοι μεν ουν θαρρεΐν διδαχθέντες υπο των γυναικών ούτως εσώθησαν

Böylece hem cinayete katılmış olan, hem de herhangi bir şekilde buna rıza göstermiş olanları, sayıları bir hayli olduğu ve güçlerini kaybetmemiş durumda olduklarından, Khioslular yerleşmeleri için daha önceden Koronealılardan işgal etmiş ve Erythrailıların yardımıyla kendilerine mal etmiş oldukları Leukonia'da yerleşmek üzere gönderdiler.

Mamafih daha sonra bunlar, Ionlar'ın en kuvvetlisi olan Erythrailılarla harbe giriştiler. Erythrailılar Leukonia'ya karşı harekete geçtikleri zaman onlar karşı koymayıp mütareke altında şehri boşaltmaya razı oldular; her erkek sadece bir khlania (pelerin) ve khymation alabilecekti. Bununla beraber kadınlar erkeklerine silahlarını bırakıp düşmanlarının arasından çıplak geçecek olurlarsa korkaklık etmiş

olacaklarını söylediler. Erkekler yemin etmiş olduklarını söyleyince kadınlar onlara; silahlarını arkada bırakmamalarını, düşmana cevap olarak, cesaret sahibi bir erkek içini mızrağın bir khlania ve kalkanın da bir khyton yerine geçtiğini bildirmelerini söylediler. Khioslular bu tavsiyeyi dinlediler ve Erythrailılarla cesur bir şekilde konuşup silahlarını gösterdikleri zaman Erythrailılar onların cesaretinden ürktüler ve onlara yaklaşmadılar, onları engellemediler fakat çekip gitmelerinden de memnuniyet duydular. Bu şekilde kadınları tarafından kendilerine bir cesaret dersi verilen Khioslular kurtuldular.

3.254.C

Ἐκάθισε τῶν δὲ Ναξίων οὐκ ἐκδιδόντων χάριν τοῦ Προμέδοντος ἀλλῶς δὲ ποιουμένων προφασίην ἰκετείαν ὁ πόλεμος συνέστη, τοῖς δὲ σίοις ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ προθυμότητα τῶν Ἴωνος Ἐρυθραῖοι συνεμάχουν καὶ μήκος ἔσχε καὶ συμφοράς ἢ μεγάλας ὁ πόλεμος ἔπαυσατα δι' ἀρετὴν γυναικῶς συνέστη διὰ μοχθηρίαν Διογνήτος γὰρ ὁ τῶν Ἐρυθραίων στρατηγὸς ἔχων κατὰ πεπιστευμένον ἔρμα κατὰ τῆς Ναξίων πόλεως εὐπεφυκὸς καὶ κατεσκευασμένον ἤλασάτο λείαν τῶν Ναξίων πολλήν καὶ γυναῖκας ἐλευθέρας καὶ παλαιῶνι γαμέτης γυναικῶς ἑορτῆς δὲ Μιλησίου καθ'.

Naksoslular Promedon'a bir lütuf olarak o kadını teslim etmeyi reddettikleri zaman (her ne kadar onun yalvarıcılık gibi bir başka mazeretini ileri sürdülse de) harp patladı. Miletoslular'ın yanında çarpışan pek çoklarından başka Erythrailılar İonlar arasında en gayretlileri idiler; harp oldukça uzadı ve büyük felaketlere sebep oldu. Sonra, bir kadının kötülüğü yüzünden başladığı gibi bir kadının cesareti ile sona erdi. Erythrailılar'ın generali olan Diognetos bir kalenin kumandanı idi. Bu kale Naksoslular'ın şehrini tehdit ediyor ve doğal avantajları iyi tahkim edilmiş olması ile artıyordu. Diognetos Naksoslulardan pek çok ganimet aldı ve birkaç hür kadın ve genç kızı esir etti. Bunlardan Polykrite adlı birisine aşık oldu ve onu bir esir olarak değil de karısı olarak alıyordu.

5.401

πολλά δὲ εἶχε τῶν ὀνομάτων ἀποχρύπτουσιν αἱ παρωνυμῖαι . τὴν γοῦν ,Ἀλεξάνδρου μητέρα Πολυξένην εἶτα Μυρτάλην " Ὀλυμ- πιάδα τε καὶ Στρατονικήν κληθῆναι λέγουσ' τὴν Ροδίαν Εὐμήτην ἀχρι νῦν Κλεοβουλίνην πατρόθεν οἱ πλείστοι καλοῦσιν Ἡροφίλην δὲ τὴν ' Ερυθραίαν μαντιχὴν γενομένην Σίβυλλαν προσηγόρευσαν

Pek çok durumlarda, görünüşe göre lakaplar gerçek adların unutulmasına sebep olurlar. Mesela dediklerine göre Aleksandros'un annesi Polyksena'yi Myrtale; Olympias'a da Stratonike demiştir. Bugün bile Rhodoslu Eumetis'e babasından ötürü Kleobuline denir ve kehanette bulunma gücüne sahip Erythraılı Herophile'e Sibyll diye hitap edilirdi.

5.403.B

Ἀθηναίους δὲ περὶ τῆς ἐν Σιχελίᾳ μαντενομένοις στρατιάς προσέταξε τὴν ἐξ'Ερυθρῶν ἱερῖαν ἀναγεῖν τῆς Ἀθήνας ἔχαλεῖτο Ἡσυχία τὸ γυναιον .

Atinalılar Sicilya seferleri için tavsiye istedikleri zaman onları Erythrai'daki Athena rahibesine gönderdiler. Kadının adı 'Hesykhia' idi.

APPIANUS, Mithridateios

182

οἱ μὲν δὴ κατελημμένην σφῶν τὴν πόλιν ὀρῶντες ἔδοσαν ἄμφω, καὶ Ζηνόβιος αὐτὰ ἐς Ἐρυθρὰς ἐξέπεμψεν ὡς αὐτίκα τοῖς Χίσις γράψοντος τοῦ βασιλέως:

Şehrin zaten onun eline geçmiş olduğunu gördüklerinden her ikisi de onlara onlara teslim ettiler; Zenobius onları Erythrai'a gönderdi ve Khioslular'a, kralın onlara doğrudan doğruya mektup yazacağını söyledi.

PAUSANIAS

7.3.7

Ἐρυθραῖοι δὲ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἀφικέσθαι σὺν Ἐρύθρῳ τῷ Ῥαδαμάνθου φασιν ἐκ Κρήτης καὶ οἰκιστὴν τῆ πόλει γενέσθαι τὸν Ἐρυθρον· ἐχόντων δὲ αὐτὴν ὁμοῦ τοῖς Κρησὶ Λυκίων καὶ Καρῶν τε καὶ Παμφύλων, Λυκίων μὲν κατὰ συγγένειαν τὴν Κρητῶν—καὶ γὰρ οἱ Λύκιοι τὸ ἀρχαῖον εἰσιν ἐκ Κρήτης, οἱ Σαρπηδόνι ὁμοῦ ἔφυγον—, Καρῶν δὲ κατὰ φιλίαν ἐκ παλαιοῦ πρὸς Μίνω, Παμφύλων δὲ ὅτι γένους μέτεστιν Ἑλληνικοῦ καὶ τούτοις εἰσὶ γὰρ δὴ καὶ οἱ Πάμφυλοι τῶν μετὰ ἄλωσιν Ἰλίου πλανηθέντων σὺν Κάλχαντι, τούτων τῶν κατειλεγμένων ἐχόντων Ἐρυθράς, Κλέοπος ὁ Κόδρου συλλέξας ἐξ ἀπασῶν τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων ὅσους δὴ παρὰ ἐκάστων ἐπεισήγαγεν Ἐρυθραίοις συνοίκους.

Erythrai halkının ilk defa Rhadamanthys'in oğlu Erythros'un beraberinde Girit'ten geldiği ve Erythros'un şehrin kurucusu olduğu söylenir. Giritliler'in yanı sıra şehir Lykialılar, Kariyalılar ve Pamphyliyalılarca da iskan edilmiştir: Lykialılar'ı Giritlilerle akraba oldukları, Lykialıların Girit'ten geldiği ve Sarpedon'la oradan kaçtıkları; Kariyalıların Minos'la eski bir dostluğu olduğu ve Pamphyliyalılar'a gelince onların da Grek soyundan oldukları, İlion'u aldıktan sonra Kalkhasla dolaşan Greklerden geldikleri söylenir. Kodros'un oğlu Kleopos bütün İonia şehirlerinden bir miktar insan toplayıp onları Erythrai'ın eski sakinleri arasına yerleştirdiği zaman Erythrai halkı bu çeşit bir halktı.

7.3.10

Ἰώνων δὲ οὐ δεχομένων σφᾶς ἐς Πανιώνιον πρὶν ἢ τοῦ γένους βασιλέας τοῦ Κοδριδῶν λάβωσιν, οὕτω παρὰ Ἐρυθραίων καὶ ἐκ Τέω Δεοίτην καὶ Πέρικλον λαμβάνουσι καὶ Ἄβαρτον.

Onlar Kodros soyundan krallar temin edinceye kadar İonlar onları İonia Birliğine kabul etmek istemediklerinden onlar da Erythrai ve Teos'tan Deotes, Perikles ve Abartos'u getirttiler.

7.5.5

Ἦρας καὶ ἐν Φωκαίᾳ τῆς Ἀθηνᾶς· θαῦμα δὲ ὅμως ἦσαν καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς λελυμασμένοι. 7.5.5 ἡσθείης δ' ἂν καὶ τῷ ἐν Ἐρυθραίῃ Ἡρακλείῳ καὶ Ἀθηνᾶς τῷ ἐν Πριήνῃ ναῶ, τούτῳ μὲν τοῦ ἀγάλματος ἕνεκα, Ἡρακλείῳ δὲ τῷ ἐν Ἐρυθραίῃ κατὰ ἀρχαιότητα· τὸ δὲ ἄγαλμα οὔτε τοῖς καλουμένοις Αἰγιναίοις οὔτε τῶν Ἀττικῶν <τοῖς> ἀρχαιοτάτοις ἐμφορές, εἰ δέ τι καὶ ἄλλο, ἀκριβῶς ἐστὶν Αἰγύπτιον. σχεδία γὰρ <ἦν> ξύλων, καὶ ἐπ' αὐτῇ ὁ θεὸς ἐκ Τύρου τῆς Φοινίκης ἐξέπλευσε· καθ' ἣντινα δὲ αἰτίαν, οὐδὲ αὐτοὶ τοῦτο οἱ Ἐρυθραῖοι λέγουσιν. 7.5.6 ὡς δὲ ἐς τὴν θάλασσαν ἀφίκετο ἡ σχεδία τὴν Ἴωνων, φασὶν αὐτὴν ὀρμίσασθαι πρὸς ἄκρα καλουμένη Μεσάτη· ἡ δὲ ἐστὶ μὲν τῆς ἡπείρου, τοῖς <δὲ> ἐκ τοῦ Ἐρυθραίων λιμένος ἐς νῆσον τὴν Χίων πλέουσι τοῦτό ἐστι μεσαίτατον. ἐπεὶ δὲ ἡ σχεδία κατὰ τὴν ἄκραν ἔσχεν, ἐνταῦθα πολὺν μὲν οἱ Ἐρυθραῖοι πόνον, οὐκ ἐλάσσονα δὲ ἔσχον οἱ Χῖοι ποιούμενοι σπουδὴν παρὰ σφᾶς καταγαγεῖν ἕκατεροι τὸ ἄγαλμα·

τέλος δὲ Ἐρυθραῖος ἄνθρωπος, ᾧ βίος μὲν ἦν ἀπὸ θαλάσσης γεγωνὸς καὶ ἄγρας ἰχθύων, διέφθαρτο δὲ ὑπὸ νόσου τοὺς ὀφθαλμούς, ὄνομα δὲ οἱ Φορμίων ἦν, οὗτος ὁ ἄλιε ὕς εἶδεν ὄνιν ὀνειράτος ὡς τὰς Ἐρυθραίων γυναῖκας ἀποκεῖρασθαι δέοι τὰς κόμας καὶ οὕτω τοὺς ἄνδρας πλεξαμένους κάλον ἐκ τῶν τριχῶν τὴν σχεδίαν παρὰ σφᾶς κατὰξ εἶναι. αἱ μὲν δὲ ἀσταιτῶν γυναικῶν οὐδαμῶς ὑπακούειν τῷ ὀνειράτι ἐβούλοντο· 7.5.8 ὁ πόσαι δὲ τοῦ Θρακίου γένους ἐδούλευον καὶ οὔσαις σφίσι ἐλευθέραις ἦν ἐνταῦθα βίος, ἀποκεῖραι παρέχουσιν αὐτάς· καιοῦτως οἱ Ἐρυθραῖοι τὴν σχεδίαν κατέλκουσιν. ἔσοδος τε δὲ ταῖς Θράσσαις ἐς τὸ Ἡράκλειόν ἐστι γυναικῶν μόναις, καὶ τὸ καλῶδιον τὸ ἐκ τῶν τριχῶν καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι οἱ ἐπιχώριοι φυλάσσουσι· καὶ δὴ καὶ τὸν ἄλιεα οἱ αὐτοὶ οὔτοι ἀναβλέψαι τε καὶ ὄρᾶν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου φασίν.

Erythrai'daki Herakles mukaddes mahalline ve Priene'deki Athena mabedine siz de hayran kalırdınız. Sonuncusunun cazibesi güzelliğinden, Erythrai'daki Herakleion'un ki ise heykelinin eskiliğindedir. Heykel ne Aegina tasvirine ne de en eski Attik tasvirine benzer; fakat eğer gerçek bir Mısır heykeli varsa bu da O'dur. Heykel Fenike'deki Tyre'den ahşap bir sal üzerinde geldi fakat bunun nasıl olduğunu Erythraılılar bile söyleyemezler. Sal Ion sularına geldiğinde demir atmak için Erythrai limanı ile Khios adası arasındaki yolculuğun tam ortasındaki Mesata

burnuna geldi. Sal bu burunda durduğunda Erythrailılar bir tarafta, Khioslular diğer tarafta heykeli kendi kıyılarına çekmek için bütün güçleri ile zorluyorlardı. Nihayet Erythrai'dan geçimini denizden temin eden fakat hastalık sebebi ile görme kabiliyetini yitirmiş Phormia isminde biri, Erythrai'lı kadınların saçlarını kestiğini, saçlarından halat ördüklerini, Salı kıyıya çekmesi gerektiğinin rüyasını görür. Kasabanın kadınları rüyaya itibar etmediler; fakat hür olsun, serbest olsun Erythrai'daki Trakyalı kadınlar salı çekmek için saçlarını kesmeye razı oldular ve Erythrailılar salı kıyıya yanaştırdılar. Bu yüzden Herakles mukaddes mahalline girme hakkına sahip yegane kadın Trakyalı kadınlardır ve onların saçlarından ördükleri halat Erythrai halkı tarafından bugüne kadar saklanmıştır. Ve buna ilaveten balıkçının görmeye başladığı ve hayatının geri kalan zamanını böyle tamamladığı söylenir.

7.5.12

Ἐρυθραίοις δὲ ἔστι μὲν χώρα Χαλκίς, ἀφ' ἧς καὶ τῶν φυλῶν σφισιν ἡ τρίτη τὸ ὄνομα ἔσχηκεν, ἔστι δὲ τῆς Χαλκίδος κατατείνουσα ἐς τὸ πέλαγος ἄκρα καὶ ἐν αὐτῇ λουτρὸν ἄθαλάσσια, μάλιστα τῶν ἐν Ἰωνίᾳ λουτρῶν ὠφέλιμα ἀνθρώποις

Erythrai'a ait bir mahalle Khalkis ismindedir ve üçüncü kabileleri bu ismi taşır. Khalkis'te denizin içine doğru bir burun uzar ve bu burunda tuzlu su hamamları mevcuttur; bu hamamlar bütün Ionia'da en sıhhi sulara sahiptir.

9.27.1

θεῶν δὲ οἱ Θεσπιεῖς τιμῶσιν Ἴρωτα μάλιστα ἐξ ἀρχῆς, καὶ σφισιν ἄγαλμα παλαιότατον ἔστιν ἀργὸς λίθος. ὅστις δὲ ὁ καταστησάμενος Θεσπιεῦσιν Ἴρωτα θεῶν σέβεσθαι μάλιστα, οὐκ οἶδα. σέβονται δὲ οὐδέν τι ἦσσαν καὶ Ἑλλησποντίων Παριανοί, τὸ μὲν ἀνέκαθεν ἐξ Ἰωνίας καὶ Ἐρυθρῶν ἀπωκισμένοι, τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν τελοῦντες ἐς Ῥωμαίους

Thespiisliler, bütün tanrılar arasında en çok Aşk tanrısına taparlar ve hep böyle yapmışlardır. Bu tanrının işlenmemiş bir taştan meydana gelen çok eski bir tasvirine sahiptirler. Bütün tanrılar arasında Aşk tanrısına tapmayı Thespiisliler'e kimin öğrettiğini bilmiyorum. Bu kült aynı şekilde Hellespontos'taki Parion halkında da

bulunur. Bunlar aslında Ionia'daki Erythrai'in bir kolonisiydi, fakat şimdi Roma'ya bağlıdırlar.

9.27.8

ἀλλὰ γὰρέφαινετό μοι τὸ ἱερόν τοῦτο ἀρχαιότερον ἢ κατὰ Ἡρακλέα εἶναι τὸν Ἀμφιτρύωνος, καὶ Ἡρακλέους τοῦ καλουμένου τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, οὗ δὴ καὶ Ἐρυθραῖους τοὺς ἐν Ἰωνίᾳ καὶ Τυρίους ἱερὰ ἔχοντας εὔρισκον. οὐ μὴν οὐδὲ οἱ Βοιωτοὶ τοῦ Ἡρακλέους ἠγνόουν τοῦτο τὸ ὄνομα, ὅπου γε αὐτοὶ τῆς Μυκαλησσίας Δῆμητρος Ἡρακλεῖ τῷ Ἰδαίῳ τὸ ἱερόν ἐπιτετράφθαι λέγουσιν.

Aslında bu mukaddes mahal bana Amphitriton'un oğlu Herakles'inin zamanından daha eskiye gider gibi göründü. Bence bu Ida Daktylos'undan biri olan Herakles'e aittir. Herakles'in bazı mukaddes mahallerini Ionia'daki Erythrai'da ve Tyre'de buldum. Boeotalılar Herakles'in bu adından habersiz değillerdir, çünkü bizzat kendileri Mykale Demeter mukaddes mahallini Ida Herakles'ine emanet ettiklerini söylerler.

10.12.7

Ἐρυθραῖοι δὲ—ἀμφισβητοῦσι γὰρ τῆς Ἡροφίλης προθυμότητα Ἑλλήνων—
Κώρυκόν τε καλούμενον ὄρος καὶ ἐν τῷ ὄρει σπήλαιον ἀποφαίνουσι, τεχθῆναι τὴν Ἡροφίλην ἐν αὐτῷ λέγοντες, Θεοδώρου δὲ ἐπιχωρίου ποιμένος καὶ νύμφης παῖδα εἶναι. Ἰδαίαν δὲ ἐπικλησιν γενέσθαι τῇ νύμφῃ κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, τῶν δὲ χωρίων τὰ δασέα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἴδας τότε ὀνομάζεσθαι. τὸ δὲ ἔπος τὸ ἐς τὴν Μάρπησσον καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Αἰδωνέα, τοῦτο οἱ Ἐρυθραῖοι τὸ ἔπος ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῶν χρησμών.

Herophile üzerinde diğer bütün grek halklarından daha fazla hak iddia eden Erythraihilılar Korykos dağında Herophile'nin doğduğunu söylerler. Bu kız Theodoros adlı bir çobanla bir nymphenin kızıdır. Onlara göre nympheye Ida lakabının verilmesi o zamanlarda ağaçlık olan yerlere Idai denmesindedir. Onlar, kehanetlerden Marpessos ve Aidoneus nehri hakkındaki şiiri ortaya çıkarmışlardır.

AELIANUS

2.20

κέρατα ἀκλινῆ καὶ ὀρθὰ ἔστηκε ταύροις ἅπασι, καὶ διὰ ταῦτα ὡς ἐς ὄπλον ὁ ἄνθρωπος, οὕτω τοὶ καὶ ἐς κέρασ ὁ ταῦρος τεθύμωται. βόες δὲ Ἐρυθραῖοικινοῦσι τὰ κέρατα ὡς ὦτα.

Bütün boğalar eğilmeyen ve katı boynuzlara sahiptir ve bir insanın heyecanlarını silahlarında ifade etmesi gibi bir boğanın da heyecanını boynuzlarında ifade etmesinin sebebi budur. Fakat Erythrai'ın öküzleri boynuzlarını kulakları gibi hareket ettirirler.

5.27

τὰς δὲ ἐν τῷ Μίμαντιγινομένησ αἴγασ ἕξ μηνῶν μὴ πίνειν, ὁρᾶν δὲ ἐς τὴν θάλατταν μόνον καίκεχρῆναι καὶ τὰς αὔρας τὰς ἐκεῖθεν δέχεσθαι ὁ αὐτὸς λέγει

Ayrıca söylendiğine göre Mimas'ta doğan keçiler altı ay su içmezler; bütün yaptıkları şey ağızları açık olarak denize doğru bakmak ve oradan esen meltemler teneffüs etmektir.

ATHENEUS

1.32.b

περὶ δὲ τῆς τοῦ ἀνθοσμίου οἴνου σκευασίας Φαινίας ὁ Ἐρέσιός φησι τάδε· γλεύκει παραχεῖται παρὰ χοῦς πεντήκοντα εἰς θαλάσσης καὶ γίνεται ἀνθοσμίας. καὶ πάλιν· ἀνθοσμίας γίνεται ἐκ νέων ἀμπέλων ἰσχυρότερος ἢ ἐκ παλαιῶν. ἐξῆς τέ φησι· τὰς ὄμφακ ὠδεις συμπατήσαντες ἀπέθεντο καὶ ἀνθοσμίας ἐγένετο. Θεόφραστος δ' ἐν Θάσῳ φησὶ τὸν ἐν τῷ πρυτανείῳ διδόμενον θαυμαστὸν εἶναι τὴν ἡδονὴν· ἡρτυμένος γάρ ἐστιν. ἐμβάλλουσι γὰρ εἰς τὸ κεράμιον σταῖς μέλιτι φυράσαντες, ὥστε τὴν ὀσμὴν ἀπ' αὐτοῦ, τὴν δὲ γλυκύτητα ἀποτοῦ σταιτὸς λαμβάνειν τὸν οἶνον. καὶ ἐξῆς δὲ φησιν· ἐάν τις κερᾶση σκληρὸν καὶ εὖοσμον μαλακῶ καὶ ἀόσμφ, καθάπερ τὸν Ἡρακλεώτην καὶ τὸν Ἐρυθραῖον, τοῦ μὲν τὴν μαλακότητα, τοῦ δὲ τὴν εὖοσμίαν παρεχομένου

Kokulu şarap elde edilmesi için Eresus’lu Phaenias şöyle der:” elli testiye bir testi deniz suyu eklenerek Anthosmias elde edilir; ve tekrar Anthosmias eski şaraptan çok yeni mahsul şaraptan daha sert yapılır”. Müteakiben şöyle demektedir: “ onlar korukları ayakları ile ezer ve sıvıyı muhafaza ederlerdi ve böylece Anthosmias elde edilirdi”. Theophrastos’un söylediğine göre Thasos’ta prytaneionda fevkalade lezzetli şarap ikram edilirdi, ve o özellikle mevsimlik olarak hazırlanırdı.” Çünkü şarap küpüne buğdaydan yapılmış olan ve bal ile karıştırılmış hamur koyarlar. Böylece şarap kokusunu ondan, fakat tatlılığını baldan alır”. Ayrıca daha sonra şöyle söyler: “ Eğer sert ve kokulu bir şarabı hafif ve kokusuz bir şarapla karıştırırsanız (mesela Herakleot ve Erythrai türünü) biri yumuşaklığı, diğeri de kokuyu sağlar”.

3.122.b

εἶτα τὸν ἐκ Τεγέαςσεμιδάλεος υἷὸν ἐπαινῶ ἐγκρυφίαν. τὸν δ’ εἰς ἀγορὰν ποιεύμενον ἄρτον αἰ κλειναὶ παρέχουσι βροτοῖς κάλλιστον Ἀθῆναι. ἐν δὲ φερεσταφύλοις Ἐρυθραῖς ἐκ κλιβάνου ἐλθὼν λευκὸςἀβραῖς θάλλων ὥραις τέρψει παρὰ δεῖπνον

Bundan sonra Tegea’nın en iyi buğdayının külde pişirilmiş özünü tavsiye ederim. Ayrıca, şanlı Atina’nın ölümlülere bir hediyesi olan ve pazar için yapılan buğday ekmeği de çok güzeldir. Üzümlerin dolgun olarak büyüdüğü ve mevsimlerin zengin ve lezzetli yemekleriyle dolup taşan Erythrai’in fırınlarından gelen beyaz ekmeği de çok seveceksin.

6.259

Ἰππίας δ’ ὁ Ἐρυθραῖος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν περὶ τῆς πατρίδος ἱστοριῶν διηγούμενος ὡς ἡ Κνωποῦ βασιλεία ὑπὸ τῶν ἐκείνου κολάκων κατελύθη φησὶν καὶ ταῦτα· Κνωπῶ μαντευομένῳ περὶ σωτηρίας ὁ θεὸς ἔχρησε θύειν Ἑρμῇ δολίῳ. καὶ μετὰ ταῦτα ὁρμήσαντος αὐτοῦ εἰς Δελφοὺς οἱ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καταλῦσαι βουλόμενοι, ἴν’ ὀλιγαρχίαν καταστήσωνται· (ἦσαν δ’ οὗτοι Ὀρτύγης καὶ Ἴρος καὶ Ἐχαρος, οἱ ἐκαλοῦντο διὰ τὸ περὶ τὰς θεραπείας εἶναι τῶν ἐπιφανῶν πρόκυνες καὶ κόλακες) συμπλέοντες οὖν τῷ Κνωπῷ, ὡς ἤδη πόρρω τῆς γῆς ἦσαν, δῆσαντες τὸν Κνωπὸν ἔρριψαν εἰς τὸ πέλαγος καὶ καταχθέντες εἰς Χίον καὶ δύναμιν παρὰ τῶν ἐκεῖ τυράννων λαβόντες Ἀμφίκλου καὶ Πολυτέκνου νυκτὸς κατέπλευσαν εἰς τὰς Ἐρυθράς. κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τοῦ Κνωπ

οὐ σῶμα ἐξεβράσθη τῆς Ἐρυθραίας κατὰ τὴν ἀκτὴν ἢ νῦν Λεόποδον καλεῖται. τῆς δὲ γυναικὸς τοῦ Κνωποῦ Κλεονίκης περὶ τὴν τοῦ σώματος κηδεῖαν γινομένης (ἦν δὲ ἑορτὴ καὶ πανηγυρὶς ἀγομένη Ἀρτέμιδι Στροφαίᾳ) ἐξαίφνης ἀκούεται σάλπιγγος βοή· καὶ καταληφθέντος τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ὀρτύγην πολλοὶ μὲν ἀναιροῦνται τῶν τοῦ Κνωποῦ φίλων καὶ ἡ Κλεονίκη μαθοῦσα φεύγει εἰς Κολοφῶνα.

οἱ δὲ περὶ τὸν Ὀρτύγην τύραννοι ἔχοντες τὴν ἐκ Χίου δύναμιν τοὺς ἐνισταμένους αὐτῶν τοῖς πράγμασι διέφθειρον καὶ τοὺς νόμους καταλύσαντες αὐτοὶ διεῖπον τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἐν τῶν τείχεσσι οὐδένα δεχόμενοι τῶν δημοτῶν· ἔξω δὲ πρὸ τῶν πυλῶν δικαστήριον κατασκευάσαντες τὰς κρίσεις ἐποιοῦντο, ἀλουργὰ μὲν ἀμπεχόμενοι περιβόλαια καὶ χιτῶνας ἐνδεδυκότες περιπορφύρους. ὑπεδέδεντο δὲ καὶ πολυσχιδῆ σανδάλια τοῦ θέρους, τοῦ δὲ χειμῶνος ἐν γυναικείοις ὑποδήμασι διετέλουν περιπατοῦντες κόμας τε ἔτρεφον καὶ πλοκαμίδας ἔχειν ἤσκουν, διειλημμένοι τὰς κεφαλὰς διαδήμασι μηλίνοις καὶ πορφυροῖς· εἶχον δὲ καὶ κόσμον ὀλόχρυσον ὁμοίως ταῖς γυναιξίν. ἠνάγκαζόν τε τῶν πολιτῶν τοὺς μὲν διφροφορεῖν, τοὺς δὲ ῥαβδουχεῖν, τοὺς δὲ τὰς ὁδοὺς ἀνακαθαίρειν καὶ τῶν μὲν τοὺς υἱεῖς εἰς τὰς κοινὰς συνουσίας μετεπέμποντο, τοῖς δὲ τὰς ἰδίας γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας ἄγειν παρήγγελλον· τοὺς δ' ἀπειθοῦντας ταῖς ἐσχάταις τιμωρίας περιέβαλλον. εἰ δὲ τις τῶν ἐκ τῆς ἐταιρίας αὐτῶν ἀποθάνοι, συνάγοντες τοὺς πολίτας μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἠνάγκαζον θρηγεῖν τοὺς ἀποθανόντας καὶ στερνοτυπεῖσθαι μετὰ βίας καὶ βοᾶν ὄξυ καὶ μέγα ταῖς φωναῖς ἐφεστηκότος μαστιγοφόρου τοῦ ταῦτα ποιεῖν ἀναγκάζοντος, ἕως Ἰππότης ὁ Κνωποῦ ἀδελφὸς μετὰ δυνάμεως ἐπελθὼν ταῖς Ἐρυθραῖς ἑορτῆς οὔσης τῶν Ἐρυθραίων προσβοηθούτων ἐπῆλθε τοῖς τυράννοις καὶ πολλοὺς αἰκισάμενος τῶν περὶ αὐτοὺς Ὀρτύγη μὲν φεύγοντα συνεκέντησε καὶ τοὺς μετὰ τούτου, τὰς δὲ γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα δεινῶς αἰκισάμενος τὴν πατρίδα ἠλευθέρωσεν.

Erythrai'lı Hippias kendi memleketini de kapsayan 'Araştırmalar' adlı kitabının ikinci bölümünde Knopos krallığının dalkavuklar yüzünden nasıl tahrip edildiğini anlatırken şunları da söyler: Knopos şahsi emniyetiyle ilgili olarak, kehanet merkezine danıştığı sırada tanrı ona zanaatkar Hermes'e sunular vermesini söyledi. Bundan sonra Knopos oligarşik bir idare kurmak amacıyla onun monarşik idaresini yıkmak isteyenler olduğu halde Delphi'ye doğru yola çıktı. Bu adamlar Ortyges, Irus ve Ekharus olup onlara dalkavuklarından dolayı yaltaklanan köpekler adı takılmıştı. Bu kimseler, her ileri gelen zevatin etrafında bulunurlardı. Yolculukları sırasında

karadan uzaklaştıkları zaman Knopos'un ellerini ve ayaklarını bağlayıp denize attılar. Khios'a vardıklarında oranın tyranları olan Amphiklos ve Polytektos'tan askerler alıp geceleyin Erythrai'a geri gittiler. Aşağı yukarı yarı zaman içinde Knopos'un cesedini deniz, bugün Leopodon adı verilen sahile attı. Knopos'un karısı Kleonike ceset için matem ayinleriyle meşgulken ansızın bir boru sesi duyuldu; şehir Orytygos'un partizanları tarafından ele geçirilmiş ve Knopos'un taraftarlarının pek çoğu öldürülmüştü. Bunu öğrenince Kleonike Kolophon'a kaçtı. Emirlerinde Khios'tan aldıkları kuvvetler bulunan Ortyges ve diğer gasıplar menfaatlerine karşı gelenleri ortadan kaldırdılar, şehrin kanunlarını bertaraf ederek idareyi ellerine aldılar ve halktan hiç kimsenin surlar içine girmesine izin vermediler. Aksine, surların dışında mahkemelerini kurup mor pelerinler ve mor bordürlü tunikler giyerek davalara baktılar. Başları, sarı ve mor filelere sarılıyordu. Kadınlar gibi saf altından mücevher takıyorlardı. Ayrıca vatandaşları, iskemlelerini, asalarını taşımaya ve sokakları iyice temizlemeye zorluyorlardı. Müşterek toplantılarına, bazı kimselerin oğullarını çağırıyorlar, bazılarına karılarını ve kızlarını getirmelerini emrediyorlar, itaat etmeyenleri ağır bir şekilde cezalandırıyorlardı. Klikten herhangi biri öldüğü zaman vatandaşlarını karıları ve çocukları ile topluyorlar, onları ölü için mersiyeler söylemeye, göğüslerini dövmeye ve yüksek sesle yakınmaya zorluyorlardı. Bu arada başlarında duran biri bu işleri yapmasını temin ediyordu. Bu, Knopos'un kardeşi Hippotes'in, bir festival sırasında ordusuyla Erythrai'a gelip Erythraılılarla da takviye edilip tyranlara hücum etmesine kadar sürdü. Onların taraftarlarından büyük bir kısmını işkenceye tabi tuttuktan sonra kaçmaya çalışan Orytyges'i kılıçla öldürdüler. Tyranların karılarına ve çocuklarına büyük işkence yaptılar ve böylece anavatanlarını hürriyetine kavuşturdular.

7.297.b

Ἡδύλος δ' ὁ Σάμιος ἢ Ἀθηναῖος Μελικέρτου φησὶν ἐρασθέντα τὸν Γλαῦκον ἑαυτὸν
ῥῖψαι εἰς τὴνθάλατταν. Ἡδύλη δ' ἡ τοῦ ποιητοῦ τούτου μήτηρ, Μοσχίνης δὲ θυγάτηρ
τῆς Ἀττικῆς ἰάμβων ποιητρίας, ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ Σκύλλῃ ἱστορεῖ τὸν Γλαῦκον ἐρ
ασθέντα Σκύλλης ἐλθεῖναυτῆς εἰς τὸ ἄντρον ἢ κόγχου δωρήματα φέροντα Ἐρυθραίῃ
ς ἀπὸ πέτρης, ἢ τοὺς ἀλκυόνων παῖδας ἔτ' ἀπτερύγους, τῇ νύμφῃ δύσπιστος ἀθύρματ

α. δάκρυ δ' ἐκείνου καὶ Σειρὴν γείτωνπαρθένος οἰκτίσατο· ἄκτῆν γὰρ κείνην ἀπενήχ
ετο καὶ τὰ σύνεγγυς Αἴτνης.

Fakat Samoslu veya Atinalı Hedulos'un söylediğine göre Glaukos Melikertos'un aşkından kendisini denize atmıştır. Bu şairin annesi, Moskhines'in kızı ve Attika'nın iambos kralı olan şairi Hedyle Skylla adlı şiirinde Skylla'ya aşık olan Glaukos'un , Skylla'nın mağarasına ya Erythrailılardan alınmış midye kabukları ya da henüz kanatları çıkmamış halycon yavruları çekindiği nympheyi eğlendirerek hediyeler taşıyarak Skylla'nın mağarasına girdi. Fakat onun bakire komşusu Siren bile Glaukos'un gözyaşlarından merhamete geldi; çünkü kız osahillere ve Aetna'nın hudutlarına doğru yeniden yüzüyordu.

7.325.d

Ἀθήνησι δὲ καὶ τόπος τις Τρίγλα καλεῖται, καὶ αὐτόθι ἐστὶν ἀνάθημα τῆ Ἑκάτη Τριγ
λανθίνῃ. διὸ καὶ Χαρικλείδης ἐν Ἀλύσει φησί· δέσποιν' Ἑκάτη τριοδίτι, τρίμορφε, τρ
ιπρόσωπε, τρίγλαις κηλευμένα.

ἐὰν δ' ἐναποπνιγῆ τρίγλη ζῶσα ἐν οἴνω καὶ τοῦτο ἀνὴρ πῖη, ἀφροδισιάζειν οὐ δυνήσε
ται, ὡς Τερψικλῆς ἱστορεῖ ἐν τῷ περὶ ἀφροδισίων. κἂν γυνὴ δὲ πῖη τοῦ αὐτοῦ οἴνου,
οὐκίσκεται. ὁμοίως δὲ οὐδὲ ὄρνις. ὁ δὲ πολυίστωρ Ἀρχέστρατος ἐπαινέσας τὰς κατ
ὰ Τειχιοῦντα τῆς Μιλησίας τρίγλας ἐξῆς φησι· κἂν Θάσῳ ὀψώνει τρίγλην κοῦ χεῖρον
α λήψη ταύτης· ἐνδὲ Τέῳ χεῖρω, κεδνὴ δὲ καὶ αὐτή· ἐν δ' Ἐρυθραῖς ἀγαθὴ θηρεύεται
αἰγιαλίτις

Dolayısıyla Kharikleides Halusei'de şöyle der: “ Üç yol ağızlarının tanrıçası, üç
şekli ve üç yüzü Hekate insanları trigle ile aldatırdı.” Eğer bir trigle şarapta canlı
canlı boğulur ve bir kimse bunu içerse, Terpikles'in Cinsel Zevkler adlı kitabında
anlattığı gibi cinsi münasebet yapamaz olur. Aynı şaraptan bir kadın içerse çocuk
sahibi olamaz. Aynı şey kuşlar için bile geçerlidir. Ansiklopedi yazarı Arkhestratos
Milet bölgesindeki Teikhios'un trigle'sini övdükten sonra şöyle devam eder: “
Thasos'tan bilhassa barbunya al, hiç fena olmadığını göreceksin. Teos'taki barbunya
o kadar iyi olmamakla beraber yine de iyidir. Erythrai'da da sahilde yakalandığı
zaman iyidir.”

9.384.e

μετὰ δὲ ταῦτα ὁ καλούμενος κρεωκάκκαβος. κρέα δ' ἐστὶ ταῦτα συγκεκομμένα μεθ' αἵματος καὶ λίπους ἐν ζωμῷ γεγλυκασμένῳ. λέγειν δὲ οὕτως Ἀριστοφάνης φησὶν ὄργαμματικὸς Ἀχαιοῦς, ὁ Μυρτίλος ἔφη. Ἀντικλείδης δ' ἐν ἡ' Νόστων ἐν δείπνῳ, φησὶν, μελλόντων Χίων ὑπ' Ἐρυθραίων ἐξ ἐπιβουλῆς ἀναιρεῖσθαι μαθὼν τις τὸ μέλλον γίνεσθαι ἔφη· ὦ Χῖοι, πολλὴ γὰρ Ἐρυθραίους ἔχει ὕβρις· φεύγετε δειπνήσαντες ὑὸς κρέα μηδὲ μένειν βούν

Bundan sonra "çanak eti" adı verilen bir yemek gelir. Bu ince kesilmiş et parçalarından ve tatlı et suyu içine katılan kan ve iç yağından yapılır. " Gramerci Aristophanes Akhaia halkının bu yemeğe bu ismi verdiğini söyler." Myrtilos böyle deyip ilave eder. Dönüşler kitabının sekizinci cildinde Antikleides'in söylediğine göre bir zamanlar Khioslular, bir müşterek komplo sonucu olarak bir ziyafette Erythraïlılar tarafından katledilmek üzereydiler. Biri neler olacağını sezip şöyle dedi:" Ey Khioslular, Erythraïlılar büyük bir şiddet hareketi peşinde olduklarından domuz etini yedikten sonra kaçın ve öküz etini beklemeyin".

11.475.e

ΚΑΛΠΙΟΝ. ποτηρίου τι γένος Ἐρυθραίου, ὡς φησι Πάμφιλος. εἶναι δ' αὐτὸ οἷόν ἐστι τὸ σκαφίον.

Kalpion: Pamphylus'un dediğine göre Erythrai'da yapılan bir cins kaptır. O Skaphion'a benzer.

AMMIANUS MARCELLINUS

31.4.8

ubi Erythraeo oppido superpositum montem Mimanta et Homerum scripsisse et Tullium doctis referentibus audiebat.

Homer ve Cicero Erythrai şehrinin üstünde yükselen Mimas diye isimlendirilen bir dağdan bahsetmektedir.

AULUS GELLIUS: Noctes Atticae

2.26

Russus" enim color et "ruber" nihil a vocabulo "rufi" dinoscuntur neque proprietates eius omnes declarant, xanthos autem et erythros et pyrrhos et irros et phoinix habere quosdam distantias coloris rufi videntur vel augentes eum vel remittentes vel mixta quosdam specie temperantes

Fakat russus ve ruber rufus'tan fazla bir şey söylemezler ve özel bir fark göstermezler. Aksine Xantos, Erythros, Pyrrhos Khiros, Phoinis, kırmızının kesin olarak bazı türlerini gösterir; bir kısmı koyu, bir kısmı açık ve öbürleri bir karışımın neticesini gösterir.

EK 4. MAGİSTRATLAR LİSTESİ

Augustus Dönemi;

ΜΗΤΡΩΝΑΞ ΖΩΠΥΡΟΥ Metronax Zopyros, S1,S25

ΕΚΑΤΩΝΥΜΟΣ ΑΙΣΧΡΙΩΝΟΣ Hekatonymos Aiskhrionos, S26

ΗΡΑΚΛΗΟΣ ΔΙΝΟΜΕΝΟΥΣ Herakleos Dinomeos, S27A

ΣΤΡΑΤΟΚΛΗΣ ΟΡΘΑΙΟΥ Stratokles Orthaios, S27B

ΕΠΙΘΕΡΣΗΣ ΘΕΥ(?)ΤΟΥ Epitherses Thei?tos, S27C

ΕΚΑΤΟΔΩΡΟΣ ΗΡΑ Hekatodoros, S27D

Traianus Dönemi;

ΠΙΡΕΙΜΟΥ Preimos (Strategos), S30,S31

ΟΥΛ ΓΛΥΚΩΝΟC Oul. Glaukos (Strategos), S32,S33

Hadrianus Dönemi;

ΚΛ ΕΚΑΤΩΝΥΜΟΥ Claudius Hekatonymos (Strategos), S4,S34,S35

Antoninus Pius Dönemi;

ΚΛ ΣΕΚΟΥΝΔΟΥ Claudius Sekoundos (Strategos) , S5,S6,S7,S36,S37,S38, S41

ΒΑΚΧΥΛΟΥ Bakhylos (Strategos), S8A, S39, S40

ΑΙΣΧΡΙΩΝΝΟC Aiskhrionos (Strategos), S8B, S42

Marcus Aurelius Dönemi;

Λ ΑΙ ΛΥCΙΜΑΧΟΥ L. Ai Lysimakhos (Strategos), S43,S44,S45,S46,S47

ΣΕΚΟΥΝΔΟΥ Sekoundos (?), S48

Septimius Severus Dönemi;

Θλ ΑΒΑΚΑΝΤΟΥ ΤΙ. Abaskantos (Strategos), S49(?), S50,S51

Elagabalus Dönemi;

ΑΥΡ ΝΕΙΚΩΝΟC Β ΑΥΡ. Neikonos II (Strategos), S53, S54

Severus Alexander Dönemi;

Π ΑΙ ΑΤΤΑΛΟΥ Τ Β ΠΟΠ. Ail. Attalos (İki kez Strategos), S12, S56, S57, S58, S59, S60, S61

Maximinus Dönemi;

ΑΥΡ ΕΛΕΝΟΥ ΑΥΡ. Helenos (Strategos), S62, S63, S64

I.Philippus Dönemi;

ΕΚΑΤΑΙΟΥ Β ΗΚΑΤΑΙΟC (Strategos), S66

Gallienus Dönemi;

ΑΙΛ ΠΑ ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ ΑΙΛ. Pa. Diogenos (Strategos), S18, S69

EK 5. TABLOLAR

Ön Yüz ➔	Çelenk / Sibyll	Senato	Herakles Sopası	Demos	Tykhe	Athena	Demeter Horia	Tykhē/ Demeter	Sibyll
Arka Yüz ↓									
Magistra t adı	1								
Demeter		2							
Çelenk			3						
Athena				4					
Herakles		5					18		
Axos		6							
Cista Mystica					7			20	
Buğday başığı						8			
Tapınak içinde Herakles		9							
Sibyll						10			
Haşhaş/ Buğday						11			
Tapınak/ Tykhe		12							
Pruva								19	
Meşale								21	23
Kalathos								22	
Erythros		24							

Tablo 1: İmparator Portresi taşımayan sikkelerin ön ve arka yüzlerinde görülen betimler

Ön Yüz →	Senato	Herakles/Demeter	Sfenks	Erythrai Tykhesi	Khios Demos'u
Arka Yüz ↓					
Sibyll	13				
Apollon/Dionysos		14			
Herakles			15		
Sfenks				16	
Homonoia Lejantı					17

Tablo 2: İmparator portresi taşımayan, I.Philippus-I.Valerianus dönemlerine tarihlenen homonoia sikkelerinde görülen ön ve arka yüz betimleri

Khitonlu Demeter	Herakles/ Mızrak	Herakles/ sopa	Lejant	Arka Yüz	Ön Yüz
		27	25,26		Augustus
	28				Vespasianus
	29				Titus/ Domitianus
30					Traianus
34					Hadrianus
					Sabina
37,39					Antoninus Pius
	40,42				II. Faustina
					Marcus Aurelius
					Commodus
					Septimius Severus
					Geta
					Elagabalus
					Iulia Maesa
					Iulia Paula
					Severus Alexander
					Iulia Mamaea
					Maximinus
					Maximus
					Otacilia Severa
					Gallienus

Sıbyll	İki haşhaş iki buğday	Pruva	Meşale	Erythros/ Knopos	Kantharos /Dionysos	Aleon	Tapmak /Herakles	Asklepios	Khitonlu Dionysos	Arkaik Herakles
									32	31,33
								35		
						38				
					41					
							36,48			
47	46	45	44	43						
							50			
							53			
							57			
								61		
							62			
								69		

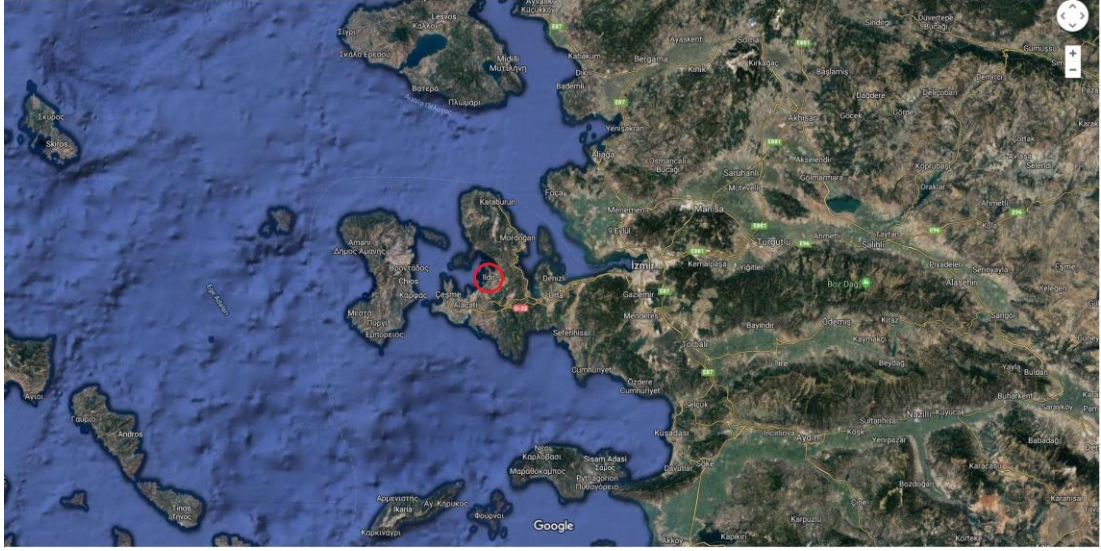
Saldırım Herakles	Asa tutan Demeter	Ayakta Tykhe	Cista Mystica	Biga /Demeter	Herakles/ Demeter
			52	51	49
		54			
	55				
	58			56	
	60	59			
	63	64			
66		65			

Tablo 3 İmparator büstü taşıyan sikkelerin ön ve arka yüzleri

Ön Yüz	I.Philippus	II.Philippus
Arka Yüz		
Herakles/Dionysos/Apollon	67	
Demeter/Khios Tykhesi		68

Tablo 4 I.Philippus döneminde yapılan Homonoia anlaşması adına basılmış ve imparator portresi taşıyan sikkelerin ön ve arka yüzleri

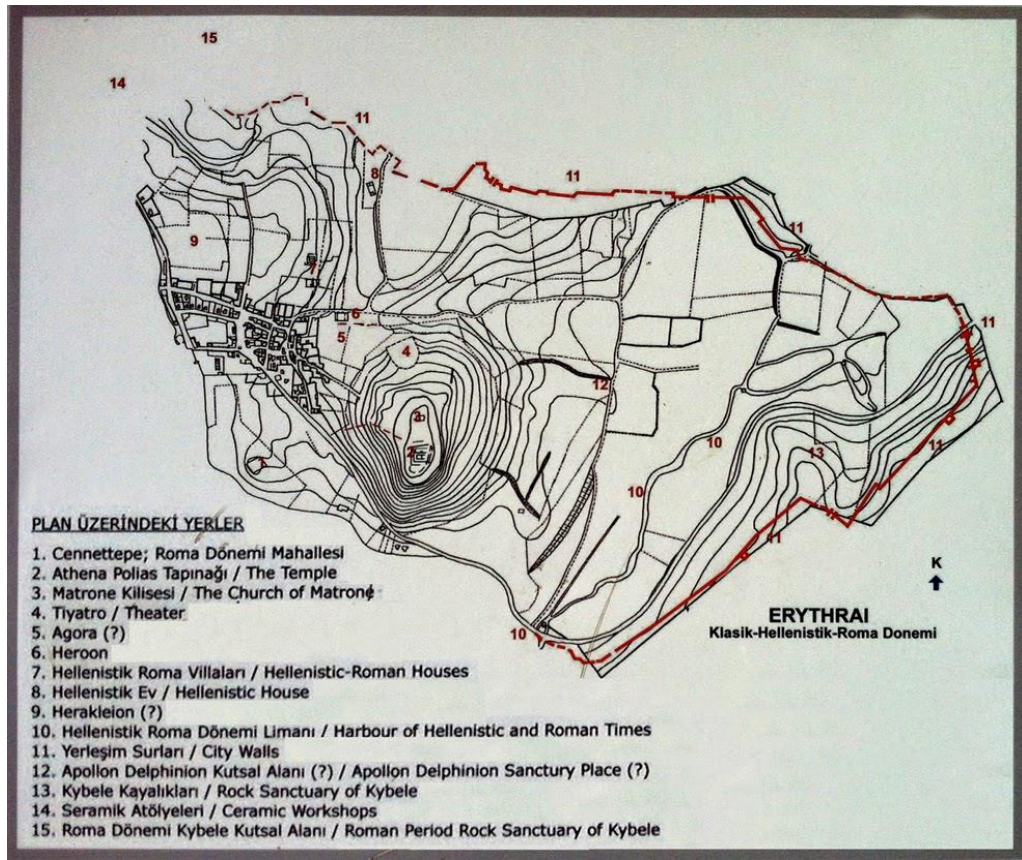
LEVHALAR

Harita 2.1

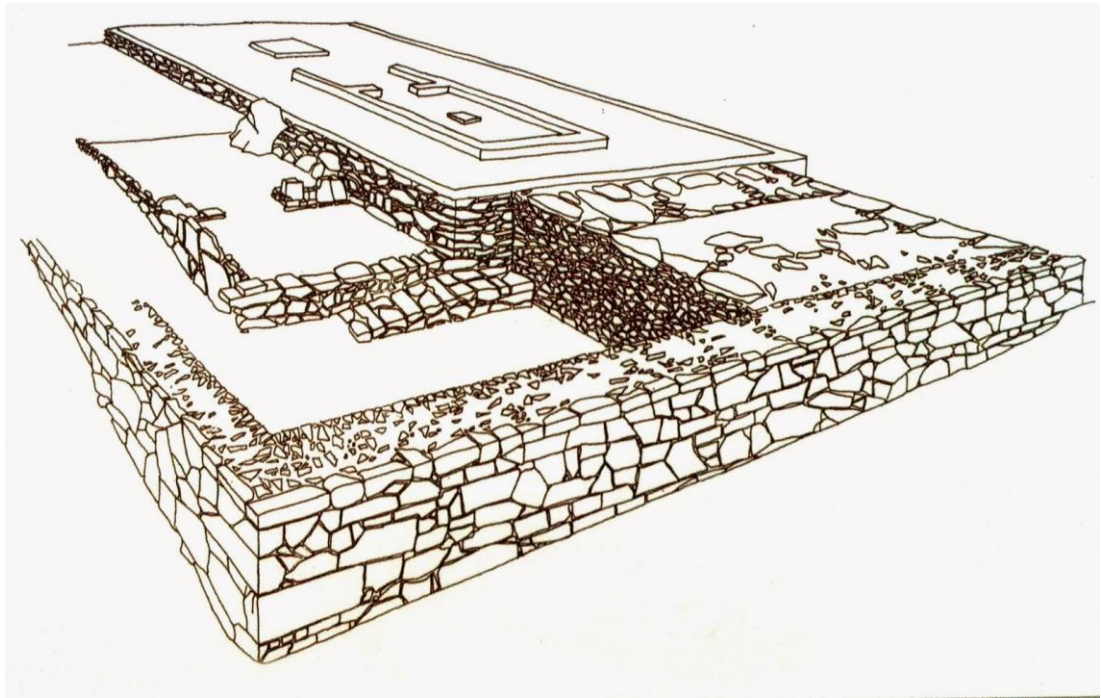
Resim 2.1

Resim 2.2

Resim 3.1

Resim 3.2

Resim 3.3

Fig. 24. Plan, Hellenistic Villa. Peristyle house with north porticus. So called "Rhodian" Peristyle Second century B.C.

18

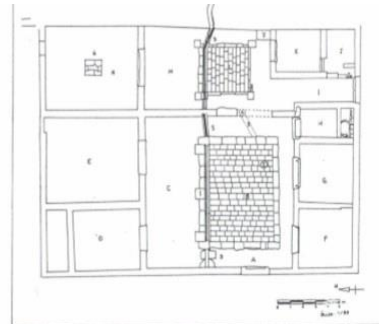
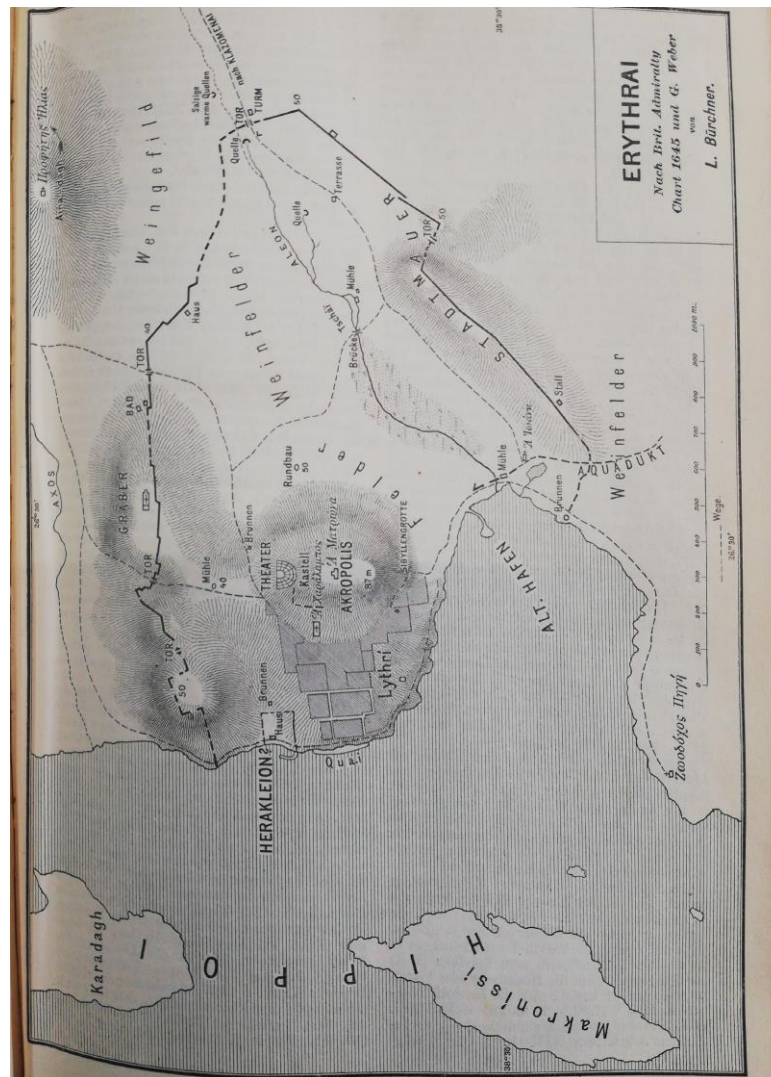

Fig. 26. Restored plan of the Hellenistic villa (Figs. 23, 24, 25). The villa presents two parts: Gynaikonitis (women's part). It is composed of the rooms D, E, F, G and it surrounding the large courtyard (B). Andronitis (men's part). It consists of a megaron (M, N), a courtyard (L) an entrance (I) and two workrooms (J, K).

11

Resim 3.4

Resim 5.1

S1

S2

S3

S4

S5

S6

S7

S8.A

S8.B

S9

S10

S11

S12

S13

S14

S15

S16

S17

S18

S19

S20

S21

S22

S23

S24

S25

S26

S27.A

S27.B

S27.C

S27.D

S28

S29

S30

S31

S32

S33

S34

S35

S36

S37

S38

S39

S40

S41

S42

S43

S44

S45

S46

S47

S49

S50

S51

S52

S53

S54

S55

3ibliothèque nationale de France 3ibliothèque nationale de France

S56

S57

S58

S59

S60

Bibliothèque nationale de France Bibliothèque nationale de France

S61

Bibliothèque nationale de France Bibliothèque nationale de France

S62

Bibliothèque nationale de France Bibliothèque nationale de France

S63

S64

S65

S67

S68

S69